[illegible] A[illegible]
[illegible] qui [illegible] fecit [illegible] M[illegible]
[illegible] obprobrium [illegible]
M[illegible] misericordiam suam et veritatem suam [illegible]
[illegible] in medio catulorum [illegible]
[illegible] L[illegible] filii hominum dentes eorum
arma [illegible] gladius acutus
Exaltare [illegible] terra
gloria tua. Laqueum paraverunt pedibus meis
[illegible] Foderunt ante
faciem meam foveam et inciderunt in eam. Pa-
ratum cor meum [illegible]
et psalmum [illegible] Exurge gloria mea exurge
psalterium et cithara exurgam diluculo. Con-
fitebor [illegible] domine et psalmum dicam
tibi in [illegible] Quoniam magnificata est
[illegible]
[illegible] tua. Exaltare [illegible]
[illegible] gloria tua. Gla patri. am.
S[illegible] ps.
S[illegible]
[illegible] f[illegible]
[illegible] filii hominum E[illegible]
[illegible] in terra [illegible]
[illegible] A[illegible]

SLUB Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

4, 131/9048

II/131

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

AUGUSTI GYMNASII GORLICENS:
PALÆSTRA
ORATORIO-POETICA,
h. e
EXERCITIA ORATORIA ET PÖETICA,

BIBLIOTHECA MILICHIANA GORLICENSIS

publicè,
nunc in Perorantium Cathedra, nunc in aliquo peculiari Pegmate, nunc in Theatro Scenico,
à Florentissima Juventutis Scholasticæ Coronâ
in Gymn. Gorl.

BIBL. UNIV. WRATISL.

intra
Doctrinæ instauratæ ac recognitæ
SEXENNIUM,
et quod excurrit,
AUDITORIBUS æquè ac SPECTATORIB,
ERUDITIS,
MODERATORE
M. CHRISTIANO FUNCCIO,
RECT. GORLIC.
pleraq; ἀπὸ τοῦ στόματος, ut Gr. amant loqui,
et ex prompta memoria,
exhibita.

TOMUS IIItius

SLUB Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

G. B. V. D.

ACTUS IRENICI TRIPARTITI

ACTUS I.

nempe

SYMBULEUTICO-EUCHARISTICO-SYNCHARMATICA

PROLOGUS.

Friede sey mit Euch! Mit diesem Gruß und Kuß, mit welchem mehrmahls seine Apostel und Jünger der große Friedens-Fürst in den Tagen seines Fleisches gegrüßet und geküßet, auch noch heute zu Tage die Jüden ein ander grüssen und küssen, empfahe Sie allerseits, Hochwertheste und Geehrteste Herren, ich, bey dieser öffentlichen Friedens Handlung nicht unbillich. Denn der Höchste, welcher alle unsere Feinde hören und darüber sich entsetzen, hat den etliche Jahre hero verjagten Frieden wiederbracht, und hierdurch unseren Friedfertigen Churfürsten, den Durchlauchtigsten Fürsten und Herren, Herrn Johann Georgen den Andern, also und dergestalt erfreuet, daß Er mit seinem hohen Beyspiel im empfahen selbst vorgangen und in der Friedens Feyer uns seine unterthänigste gehorsame Nachfolge befohlen. So sage ich demnach, bey dieser meiner Grußrede nochmahls: Friede sey mit Euch. Friede sey in der Kirchen, jedoch daß sie streitend bleibe, und keinmahls unterlassen werde, wieder die Irrthümer u. Spaltungen zustreiten. Friede sey im Regimente, jedennoch

daß es eine Werckstatt der Gerechtigkeit bleibe, und
man niemahls nachläßig sey den Lastern den Krieg an
zukündigen. Friede sey in allen Häusern, jedoch daß die
Tummel-plätze bleiben, auf welchen in der Christl. Ritter
schafft noch Ungeübte wider den Teufel, die Welt
und unsere eigen Fleisch und Blut remuntert und ange
führet werden können. Da ich aber also meinen Wunsch
verrichtet, und Frieden Ihnen allerseits, Hochgeehrteste
und Hochwertheste, angewünschet, gelanget nunmehro an
Selbte ~~allerseits~~ mein demüthiges bitten, daß Sie hochgen.
geneigt geruhen wollen auf bevorstehende dergestalte
Friedens-Handlung, zu deren offentl. und höchstfeyerl.
vorstellung ich gegenwertige Personen allezusammen
aufgeführet habe, auch deren meiste bald wieder ab
ren werde, ein freundl. Augen und gütige Ohren,
aufmercksame Gemüther zuzuwenden. Und
weil solche Handlung nicht auf einmahl wegen ih
nothwendigen Weitläufftigkeit vorgestellet werden mag
wollen Sie nicht allein heute mit dieser Ihrer ansehn
lichen Gegenwart auch beyzuwohnen verharren, sondern an
Morgenden Tages Nach Mittage, gegen ein Uhr, und über
Morgen, so es Gott geliebet, nicht zwar Nach Mittage, son
dern, wegen bevorstehender Leichenbegängnüß, ~~allhier~~ in
ansehnlicher Vor Mittage gegen acht Uhr eben in dieser
Obern Verhör-stuben Frequentz freund-willigst wieder ne
nen. Wir allerseits werden sothane hohe Beehrung unser
Musen nicht allein mit danckschuldigen Gemüthe er
nen, sondern auch mit allen annehmlichen Diensten und
gebührenden Aufwartungen zu höchsten verschulden wissen:
ich inzwischen mit denen, die heute nicht gehöret werden
können, abtrete, und mich ihnen (Zum schönsten allerseits demüthigst
(geneigter Gunst)

Dixit
Joachimus Teschst,
Gorl. Lus.

Ad ACTUM SYMBULEUTICUM ac PRÆROGATIVA PACIS BELLIQUE

INVITATIO.

Si res hujus universi juxta se positas paulò altiùs æquâ animi lance expendimus, magna certè, Auditores cunctarum classium Spectatissimi, argumentorum, quæ in Scholis bonarum artium ac partium palæstris, Ecclesiæ ac Reipublicæ Seminariis, omnis sapientiæ, virtutis ac eloquentiæ, imprimis Religionis incorruptæ, Officinis, quæque in Aulis, in Curiis, in Castris, in Comitiis tractantur, discrepantia occurrit. Non parum, inquam, Argumentorum Tractatio, quæ in Ludis literariis obtinet, ab illa, quæ in totidem publicis Rerumpublicarum conventibus usitata est ac recepta, differt. Illic namque præludia tantum Vitæ Civilis ac præparamenta quædam, isthic verò seria et grandia Reipublicæ negotia veniunt expedienda. Utrobique tamen illa potissimum miris modis argumenta, de quibus fortè disserendum, in eo conspirant: ut maximam et insignem etiam mereantur commendationem, quæ temporibus, personis ac locis proximè sunt accommodata. Posteaquam ergò his consortibus meis, quos utrinque circumsistentes videtis, consultatio quædam, hoc ipso restitutæ PACIS tempore, instituenda: neutiquam diu dubitarunt, quonam de Argumento post non ita pridem celebrata Pacis Soteria publicè sermo faciendus foret. Quin ex tanta rerum proponendarum varietate hujusmodi præcipuè quæstionem elegerunt: quæ neque à præsentis ævi fato, neque à pristino cathedræ hujus honore, neque impetrabili totius splendidissimi, quod nos ambit, Auditorii, gratiâ procul abire videretur. Nimirum de Pace et Bello, quænam ex iis præferri mereatur, consultationem instituere decreverunt, eandem materiam magnoperè ut ad præsens tempus, ita ad præsentem quadrare locum

SLUB Wir führen Wissen. GÖRLITZER SAMMLUNGEN OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK Uniwersytet Wrocławski

existimantes. Verumenimverò, quotusquisque Vestrûm
est, Venerandi Auditores; qui ignoret, totum hunc,
quaquà patet, (patet autem latissimè, patet lon-
gissimè) Europæum Orbem, si extima ejus ad ortum
confinia excludamus, divino coeli faventis munere diu
desideratam, precibusque omnibus exoratam Pacem ite-
rum impetrasse, hujusque dudum altissimâ quiete perfru-
i coepisse, Solis adhuc orientis, ut dixi, terminis bello di-
stentis. Usque quò videlicet adolescentiæ meæ memoria re-
porrigit: primum Pacificationis festum celebrarunt Bel-
gæ: proxima Pacis ac Tranquillitatis vestigia legerunt
Hispani: Hilaria sua Pace obtentâ egerunt Germani,
egerunt et Soteria Pacis, feliciter invicem domi et fo-
ris reconciliati, Dani ac Sveci. Ut novissimum nimirum
in Septentrione Bellum, inter Cimbros et Svecos, nescio
quò iratorum animorum divortio vehementissimè collisos,
geri coepit: ita et novissima inter ipsos, Pacis, Sangui-
terra marique vicinos, Pax coaluit, atque simul utrique gen-
desiderata quies rediit: nisi quod Bellum adhuc Polonos
inter et Turcas, Turcas inter et Russos, Male-con-
tentos inter et Cæsarem, in Hungaria geratur.
Ut impetus ac minas Turcarum, Hungaris aliquoties
intentatas, taceam. Sed redeundum mihi ad propo-
situm: quum sufficere videatur, me commemoratione
isthac satis abundè ostendisse, illam de BELLI et PA-
CIS Prærogativa consultationem, quam Vobis, Magni
Viri, arbitris ego et fraterni hi Commilitones mei me-
ditamur, non velut à temporis hujus genio alienum
improbari posse. Manifestior interim res de loco est: ut
pote cui et ipsi Conatus hic noster intimè congruit: quum
Vestrûm, Auditores, neminem lateat, famigeratissimum
hoc ad Nissam Gymnasium non alia fini erectum,
atque ab Augustissimo olim Imperatore, Maximiliano,
largiter dotatum esse: nisi ut cum BELLI, tum PA-
CIS artes, quò pariter et literarum studia collimant,
pari semper passu ambularent, inque hoc superiori Au-
ditorio à florentissima juventute, quæ civilibus quon-
negotiis, feliciter aliquando expediendis, destinata,
assiduo conatu è Politicis, ex Historicis lectionibus
haurirentur. Cæterum de personis quid dicam
obstat certè modestia, atque silentium imperat nobis
ne de propria causa judicemus: quum optimus quis
magis alieno gaudeat, nec partibus addicto, judicio
Laudari à laudatis viris, politissimus Epistolographus

Q. Aurelius Symmachus inquit, ea demum vera merces est ingenii. E Vobis verò, è Vobis, plurimùm suspiciendi Domini Auditores, plurimos confluxisse videmus laetamurque: quos aequus amavit Jupiter, et simplex evexit ad aethera virtus. Ideoque, quum penitus penitusque nihil sit, quod vel jubeat, vel impellat: ut à proposito resiliamus, aut sinistrum judicium, ab aequanimitate vestra ferendum, reformidemus: dignam praesenti temporum nostrorum genio, dignam Augusto hoc Athenaeo, dignam splendidissimo hoc consessu, dignam denique Vobis, suavissimi consultationis praesentis socii, materiam vestris suffragiis tandem propono atque propino: Paxne, an Bellum mereatur praeferri? Tuum, suavissime Commilito, qui proximus mihi stas à latere, est, primam de proposito themate politico sententiam è scrinio pectoris expromere: ut vel hoc ipso praeprimis tempore, quo Bellum desiit, Pax verò satis diu exoptata, Deo feliciter dante, rediit, à venerabili Auditorio cognoscatur: cuinam ex his duabus rebus, Bello, an Paci praerogativa debeatur? Quod superest, etiam atque etiam à Vobis nunc, Auditores omni honoris genere copiosissimè mactandi, summoperè contendo: ut dicturis his, qui me ordine justo excipient, benevolis auribus mentibusque aequum pro ea, qua polletis, prudentia ac multiplici eruditione, de veritate rei propositae judicium laturi, adsitis: quò stadium illud instituti sui, quod sibi praesignarunt, decurrere, vestra cum gratia faventiaque, possint.

Dixi.

Johannes Hertwigius de Nostitz,
Eques. Lus.

Suffragium I.

de

Prærogativa Pacis.

Si impræsentiarum mihi, Viri Nobilissimi, Amplissimi, Excel-
lentissime, Consultissimi, Prudentissimi; Viri item plurimum
Reverendi, Excellentissimi, Juris utriusque Peritissimi, Ex-
perientissimi, Clarissimi, Præstantissimi, Doctissimi;
Tuque lectissima lectissimorum juvenum Corona; Si, inquam,
Isocratis jam mihi jucunditas, Lysiæ subtilitas, Hyperidis
acumen, Æschinis sonitus, Demosthenis vis, aut alia quæ
eloquentia divina contingeret: larga omninò orationis flu-
mina effundere, aut mellitis verborum globulis ludere vel-
lem: ut sic quidem paulò copiosiori atque ac politiori orati-
one inter Vos omnes, vel ipso Momo judice, constaret, ac
planum fieret; Pacem omnino multis post se parasangis
bellum, rem minimè bellam, relinquere. O me miserum
verò! cui tot tantæque dicendi obstant difficultates: ut, li-
cet vel ipse Tullius, aut Demosthenes forem, vix superare
possem! Ecce enim primum mihi obstat mea adolescentia,
quæ in hâc ipsâ ineunte ætate cum judicii de rebus arduis
dubiis ferendi infirmitate conduplicari solet. Deinde me
sententiarum de Pacis ac belli præeminentiâ terrent diver-
sitas: quæ ipsa quoque tam varia sunt: ut mentem non nisi in di-
versa trahere possint, atque in ancipitia collocare. Est enim
natura cæterarum rerum Civilium, quod pax, et bellum præcipuè re-
~~[illegible]~~ solent, tam variabilis: ut ingens negotium, commu-
tatione sæpè levicula circumstantiarum, quas vocant, constantiâ, ac
prærogativæ suæ splendorem amittat: quod alio habitu, aut
conditione paululum aliâ, visum erat, insigniter custodi.
Temporum imprimis, ac casuum ~~[illegible]~~ multiplex, ac diver-
sa ratio non exiguum injicere mihi hîc potest scrupulum

Etenim, si inquieta illa fuerint, motibusq; obnoxia, belli; sin quieta, et à turbis libera, Pacis artibq ag. Infantes; Imperialiumq; negotiorũ Administros prerogativam non injuriâ mereri videntur. Quid de illis deniq; dicam: quos preconceptus aliquis error à sententiâ debilibq licet, d. altius, quàm par ẽ, admissis fundamentis, vi dimoveri patitur? Sunt n. hodiè, sicut et olim fuerunt, haud pauci, qbq oia ad dominationem referre, et honestũ ab utili penitq sejungere mos ẽ, quid conducat unicè spectantibq. Atq hi pfectò longè aliter de Pace belloq; judicabunt, quàm qui à pposito istoc sunt alieniores. Quin isti n. cumprimis, qui maoro numero statuunt, cunctos reges Principes Pontificali subjacere arbitrio, nunc togd, nunc sago pstantiã attribuunt: put hoc, aut illud Sumo Impii, Consiliorũ, et Majestatis Diribitori, qualem se Rom. fert Pontifex, visum fuerit, ac complacitum. Quicqd v. horũ, aliorumq; sit, q̃ obstare mihi dicturo possint: ego tn̄ nihil talia moratus, asfecla Consultationis hg" adero, atq Pacẽ bello multũ pstare, bonâ fide dicam. Ita n. existimo, neq post longã meditationẽ aliter statuere possum, quàm Pacẽ bello longè multoq; pstantiorem censendã, atq mea Rerumq. Summatibq, horumq; pcipuis Ministris, majore p bello ope comendandã ẽe. Id ipsũ v. ut in animorũ vestrorũ recessus influere faciliq possit, agite q̃so, submisso obsequio, debitoq; cultu semp pseqndi, honorandiq; Dñi Auditores, atq mihi breviter de psenti themate, et, uti mea fert aetas, simpliciter dicturo, audiendi grãam, ac pnptitudinem, aliis saepissimè concessam, p aequanimitate, ac incredibili humanitate vestrâ, quam inclusã pectoribq domo huc attulistis, concedite, non minq aiis, quàm linguis fanturi, h. e. compressâ voce, et attentâ mente auscultaturi.

Atq; ut ab ovo, quod ajunt, rem ordiar, definienda mihi ante omnia pax est. definiendũ et bellũ mihi est.

Id a. utrumq. quum n. tam neis, quam magni Grotii v
bis facturis sim, arrigite aures, Viri suspiciendi, et a
dite. Ecce n. sumd illud Sapientiae Oraculum, vivumq Orb
olim miraculum, Vir stupendae eruditionis aureo de Jure
B. et P. ope insigne Coeli donum ac bonum, cq l. ipsum no
dulce e, Pacem nq. ~~per~~ statum Reip. à certantibus per
vim quietum definit: quum bellum ex adverso status sit p
vim certantium, quâ tales sunt. Elegans me-Deus, n
v. elegans tantum, ac conveniens, d. et accurata s
tis, atq arguta utriusq rei descriptio! Obtinuit videl. usus
ut utraq res non tam actionis, (quo sensu Tullius be
v. certatione per vim, pacem à vi cessationem dixit) quam
status nomine indicetur: ita ut et bellum sit status, et pax
sit status: ille qd. per vim certantium, hic v. à cert
tibus per vim quietus. Quod generalitas oio illa bellorum
Pacis gna comprehendit: de qbus deinceps incomparabilis
Grotius incomparabili suo Opere agit. Neq. n. ibidem
privatum occurrit bellum: ut quod reipsa prius sit publico
Loco, et haud dubie cum publico communem habeat na
turam, indeq. et ipsum uno, eoq. proprio nomine signandum.
terum, si utriusq rei et Latinam, et Graecam vocem spect
satis conveniens, et apta cum in Latio, tum in Graec
est derivatio. Latinorum n. pax l. à pactione, l. à
παύειν, s. quiescendo, Graecorum v. εἰρήνη, παρὰ τοῦ
ἐν εἴρειν, h. e. à nectendo in unum dicitur: ita ut vi n
Pax colligatio, compactio, et unio sit: quum contra b
lum animorum, ac studiorum sit distractio. Latinorum n
bellum ex veteri voce duellum e. Duellum a. à duobus d
simili sensu, quo Pacem unitatem dicimus. Nec Graecorum πό
λεμος dissolutionis significatione abludere videtur.
Est n. l. ex λύειν, quod oia dissolvat, l. m. ex πολεῖν
quod oia sursum deorsumq verset. Versat, versat e
eta bellum: bonas leges versat tollendo: populum ver
ad arma, adversus alterum corripienda, excitando: s
dos versat, ut et adversus Magistratum arma capiant
extimulando. Et quis inordinata belli effecta o

at singula sub styli incudem provocare possit: quae tamen sa-
tis nobis cognita, proh dolor! difficilimo hoc bello Gallo-
Germanico facta sunt? Non immerito proinde rebus Pacis ac
Belli sic stantibus, ut ipsum rei natura secum fert, cogitandum
Vobis omnibus ac singulis, A. V., relinquo: annon perpetua
temporariis, annon latissime patentia in angustiam con-
tractis, annon denique ea, quae certum domi usum habent iis,
quae foris quandoque tantum prosunt, longissime anteferri me-
reantur? Iam vero Pacis opera ac negotia Reip. con-
veniunt omnia; conveniunt sacra; conveniunt profana;
conveniunt publica; conveniunt privata: quum contra
ea armorum praesidia, quae bello fiunt, contra hostes tantum,
rebus turbatis, valeant, inque extremo necessitatis inte-
casu postulentur. Nolo equidem sagatam Reip. ac Mar-
tiam plane supervacuam pronuntiare Fortitudinem: id intre-
pide tamen assero, privatae, et ad Reip. salutem proprie colli-
manti prudentiae plus attribuendum esse. Haec quippe non
terrena tantum, et humana, sed coelestia quoque, ac divina sub se
comprehendit, eaque religionem, basin Rerumque, et funda-
mentum, non libero quidem, sed coelitus demandato jure in dogma-
tibus dirigit, in concionibus tuetur, in bonis eo pertinentibus
administrat. Nec vero in hoc argumento, utpote sacrati-
ori, quod nemo, nisi ratione, et ~~omni~~ omnis divinitatis cogni-
tione exutus temere negare ausit, immorari placet. Ta-
les nam inter Vos, V. A., nullos adesse, Christiana mihi
fiducia suadet. Indeque ad terrena potius digredior: in
quibus solis sagum à togâ superari posse, sive numero, sive pondere
mentemque, non est, ut desperem. Quaero autem ex Vobis, Apolli-
nares Viri, ad Pacemne, ~~aut~~ an ad bellum pertineat, sacris
legum de coelibatu, et matrimonio nexibus idoneum civium
numerum Reip. procurare, asyla forte fortuna profugis consti-
tuere, celebres virtute viros, alibi abundantes, praemiis ad
se evocare; privilegia novis civibus, et immunitates conce-
dere; Scholas, vitae civilis officinas constituere; aulae splen-
doribus nobilitatem allicere; varietatem, et discrimina

artificiorū ac opificiorū inter Cives partiri, just...
inter eosdē ac classibus censu, tribubq, dignitate dis...
ctum ordinem sancire; colonias aliò emittere; et c...
tera talia et alia ad Reip. stabilimentū, salutē, et
augmentū providere? Respondebitis haud dubiè: om...
hoc Paci deberi. Quid porrò? nonne pax ē, quā flo-
rente bonis legibus, judiciis item et Justitia sua stat vig...
Nonne pax est, quâ florente liberi Parentes suos, n...
inverso naturæ ordine liberos Parentes sepelire solent?
Nonne pax ē, quâ florente bona Civiū à direptio...
tuta sunt, agri à vastationibus liberi sunt, ædes ab in-
cendiis immunes sunt, inimicitiæ omnia, et una ab his
aliena sunt? Nonne, quod maximū, pax ē, quâ flo-
rente in ædibus sacris sine ullis impedimentis confluere
civibus, animasq suas è florentissimis S. Scripturæ pra-
tis qui confecti, ac collecti, favis pascere licet? Ni...
nō ex alio pro rerum cumulo mihi occurrit, quod dicendū
Zeit foret. Non n. in vilibus qbusdā, d. maximè arduis
negotiis pax occupatur: dum Remp. fundat, fundatā legibus
opibusq adauget, adauctā conservat. Unde ē etiā fit,
ut quamcunq pacis tpre Reip. partem respiciamus, ...
longè meliora, quàm bello esse reperiamus. Recreantur pacis
diebus cotidiè magis et confirmantur Bonorū animi: pie-
tas erga Deū cotidiè excrescit: mutuâ concordiâ ma...
tes civiū omnium coalescunt: commercia, et negotiationes vi-
gent: divites exultant: paupertati consulitur. Imò et ipsa
moenia, domiciliorumq tecta lætari quodammodo pace
videntur. Quis g. paullò accuratiori mentis trutinâ ta-
lia et alia expendens, subitò n̄ exclamaret? O delecta-
bile, ô incomparabile pacis bonū! Sed, quum Contraria
juxta se posita magis elucescant, quanta malū bellū
sit, quantaq damna, quanta pericula, nedicā exitia
inde in Remp. redundent, videamus. Dulce qd. bellum
inexpertis est: an a. expertis pro ea Rupertis ...

credamus? Prodeant modò decrepiti senes, qui belli in-
cendia haud semel viderunt, inq[ue] ipsis belli flammis
vix salvi permanserunt, atq[ue] q[uae] ne loquantur. Talisq[ue] sim:
ni malorum infinitorum, quae bellum secum trahit, recensione
cum stupore auditâ, pacem omnes unanimi voce mecum expe-
tituri, illudq[ue] Poëtae subinde ingeminaturi sitis: Nulla sa-
lus bello; Pacem te poscimus omnes. Verum enim verò squalent
propè belli officinae omnes: prostrata jacent commercia: ne-
gotiationes conquiescunt: Divites ad medullam usque emaciantur:
ad restim redire res coguntur pauperum: ad desperationem adi-
guntur utriq[ue]. Paucis: totam Remp. bellum evertit, perdit,
destruit. Destruit templa: evertit scholas: perdit familias.
Desiperet itaq[ue], imò prorsus desiperet: quisquis non pacis illa
opera quam omnibus bellicis operibus illustria existimaret, indeq[ue] nec
pacem modis omnibus promotam enixè cuperet. Exemplo suo no-
bis dein Numa Pompilius praeeat: qui regium olim sub Romu-
lo nimis bellicum, et ferox, imperium non nisi pacis artibus contem-
perasse legitur. Prodeat Servius Tullius: qui Pacis arti-
bus in meliorem ordinem Remp. Rom. redegit. Prodeat Au-
gustissimus Rom. Imperator, Octav. Augustus. Is quippe ipse
testatur: se Romam, lateritiam quum accepisset, marmore-
am non belli, sed pacis artibus reliquisse. Atv. quid aliena
altius repetitum eo exempla: dum spirantia Germanorum
ante oculos versantur? Germaniam certè feliciorem
pace, quàm bello esse et nunc, et olim fuisse, liquidissimè
monumentis Historicorum cùm prisci, tùm nostri aevi constat:
quamquam publicè olim per praeconem Romae proclamatum
fuerit, nullam gentem fide, et armis ante Germanos esse:
quanquam et illi aliis olim Provinciis, totiq[ue] premodum
Europae multa belli mala intulerint. Accusat namq[ue] Ger-
manos Italia, ab ipsis, et vicinis Septentrionis gentibus
oppugnata, despoliata, ferroq[ue], et flammâ destructa.
Conqueritur de Germanis Hispania, quam Vandali, illorum
soboles ad internecionem olim adflixerunt. Indignatur

Germanis Gallia, per Francos, indomitos Germaniæ [...]
velut incendio, devastata. Irascitur et Germanis Britan[nia]
à Saxonibus olim sub imperio opitulatricis dextræ dolo subju-
gata, pulsisque veteribus Colonis, devicta. Illarum vero gentium
superba olim victrix, Germania, imperium utut omne pridem
bello amiserit: retinet tamen adhuc, atque constanter illam à
pacis artibus quæsitam gloriam tuetur. Nec ergo opus esse puto
alias peregrinari terras, et quod nobis domi nascitur, foris
indagare. Sed quos tacitos hic susurros audio? qui as-
sertioni nostræ contradicturi, veritatis specie, quasi Her[cu-]
lis clavam, nos è vestigio prosternere haud verentur. An
tu, inquiunt, nescis, cuncta Orbis imperia bello crevisse? Cre-
vit Babylonicum, crevit Persicum, crevit Macedonicum, cre[vit]
Romanum Imperium bello: nec et illa ipsa Imperia è situ, et s[qua-]
lore, si per pacis artes stetissent, unquam capita ere[...]
ra fuissent. Ita illi quidem objiciunt. At vero Sibyllæ hocce fo[lium]
uno rectæ rationis halitu dissipari potest: dummodo fa[cta]
inter, et bene facta rectè distinguatur. Horum namque p[...]
lorum bella pleraque injusta, ambitiosa, crudelia, avara fu[e-]
runt, indeque et Imperia illa tandem destruxerunt. Adeoque
justo DEi vindicis judicio id factum: ut evomerent iterum
quæ plurimarum gentium rapinis ingurgitaverant. Veneti [...]
[...]fra, ut nova cum vetustis exempla conjungamus, ex[em-]
plo suo luculentissimo nos docent, pace imperia, ac regna [lon-]
ge durabiliora præstare, ob Martiarum mentium non unam pe[rver-]
sitatem, multum et ipsam bello proferendam. Illi quippe XII [sæ-]
culorum, et ultrà terrâ marique celeberrimum imperium su[um]
non aliâ ratione, quàm pacis artibus fundarunt, serva-
runt, auxerunt, et ab internis, externisque hostibus te[...]
hac defenderunt. Non ergò est: cur aliquis de Cicero-
nis, qui pariter Romam à Catilinario exitio pacis co[...]
artibus servavit, non minus verissimo, quàm tritissimo dict[o]
dubitet: Cedant arma togæ, concedant laurea lingvæ.

Periculosae namq[ue] admodu[m] saluti Reip. sunt Martiae illae
mentes, imò plerumq[ue] humanis reb[us] exitiales: quum pacis
fruct[us] innumeris triumphis, rectè sentientiu[m] judicio, censeat[ur]
potior. Non vacat mihi nunc ire per singula belli mala,
q[uae] primoribus, quod dicitur, digitis modò supra tetigi, iis-
demq[ue] et aurea pacis commoda è diametro opponere. Ubiq[ue]
n. ap. priscos hodiernosq[ue] Scriptores obvia quaela haec e[st],
imò nos ipsi his auribus nostris audivimus, inq[ue] hebdoma-
dariis novellis legimus, q[uae] ac quanta mala nupero bello Gallo-
Belgico, bello [struck through] Gallico-Germanico, bello item
Dano-Svecico miselli incolae in Germaniâ, in Belgio, in
Sveciâ, in Daniâ, et ubi non? perpessi fuerint, l. salsis-
simis adhuc lachrymis deploranda. Luget profectò adhuc
in Germaniâ inferiore utraq[ue] Alsatia, luget Flan-
dria, luget Brabantia, confoederatu[m] Belgiu[m] damna
sua adhuc luget, q[uae] à cruento Marte terris istis ob[...]
illata fuerunt. Dolet et Pomerania, dolet inferior
Saxonia, Dania, et Scania dolent adhuc, ac contristan-
tur: si incendiis, caedibus, exactionibus militaribus divexa-
tas, devastatas, imò fundit[us] propemodu[m] eversas urbes; si
vicos et pagos; si inculta q[uae] jacent arva, si hortos,
si vineas excisas intueantur. Exspatiamini mecum,
Auditores, paululum mente, dum corpore n[on] licet, in
Provincias jam memoratas. Videbitis illic vicos et
pagos exustos, istic direptas et crematas urbes, hic
hortos, et agros devastatos. Audietis illic sine ullius
sexus, aetatis, aut dignitatis discrimine trucidatos homines;
istic virgines, aliasq[ue] honestas matronas per vim stupra-
tas; hic cives, et colonos ob bonis exhaustos congri.
Cernetis et alibi speciosarum arcium, templorum, ac scho-
larum rudera. Alios alibi, cognoscetis, Parentes, alios Conjuges,
alios liberos, alios cognatos suos bello amisisse; aliis
divitias omnes, ac opes ereptas esse, cognoscetis.

Cognoscetis Scholas passim ac templa in equilia conver[sa],
aras conspurcatas, suggestus dejectos, instrumenta m[u-]
sica pedibus contrita esse: nec minus et sacra religiosor[um]
monumenta effossa, mortuorum ~~[illegible]~~ ossa disturbata, dis[je-]
cta fuisse, cognoscetis. Adeo scilicet nihil inviolabile o[m-]
ni hoc bello mansit: nihil sanctum extitit: undique oppida,
pagi, arces, templa in cineres conflagrarunt, in rudera
conciderunt: undique praedia, vineae, rura, in squalorem, in
solitudinem, alicubi in sylvas exerrarunt. Non possum
meae, credite, temperare linguae, quo minus tot, tamque gra-
vibus belli damnis probe consideratis, in hanc commise-
rationis aeque ac tristitiae plenam exclamationem erum[pam:]
O bellum, minime bellum! O bellum, omnium malorum, quae in hoc
terrarum orbe, aut universo coeli ambitu reperiri possunt,
pessimum! O malorum ilias! Sicut vero quicquid uspiam
infelicitatis est, uno impetu cumuloque in bello, aquarum in
sus mare ruentium instar, concurrit: ita in pacis s[inum]
adverso prorsus confluit: quicquid gratiarum est, quicquid est d[e-]
sideriorum. Non immite sane bellum, sed blandiens pax nobis
hodie praestat: ut arva olim solitudine foedata pristinum m[...]
cultum recipiant, novamque fertilitatem polliceantur: ut [...]
tiferi colles, tam dulce oculis spectaculum, laetum cordi lig[...]
rem praebentes, reviviscant, ac fructus ferant: ut prat[a]
herbis ac floribus conspersa ad oscula rivulorum rursus [ri-]
deant: ut armenta, et greges in pascuis denuo fe[cun-]
dis tripudient: ut Mopsus, et Corydon in Phyllidis, ac [...]
latheae sub gratiam thalassiones recinant. Quid multis?
ut repurgata sint à latrocinijs itinera, pax praestat:
ut repurgata sint ab otiosis, et clamosis possessoribus
praedia, pax praestat: ut repurgata passim ab ingramentis
superstitionum sint templa, pax quoque praestat. Pax foro ju-
stitiam, pax commerciis florem, pax Musis otio
donat: pax vitam, fidem, famam terris suis restitu[it]

et quicq[ue]d adhuc flaccet, atq[ue] hiat, quicq[ue]d dirutu[m] jacet,
pax mirabiliter vivificat, consolidat, reficit, elevat.
Indeq[ue] et nemo non Mortaliu[m] est, qui, dummodò ipsi n[on] cornea
sit fibra, pacem illum, quae homini novisse datu[m] est,
reru[m] optimam non desideret: qui auream pace[m] n[on] ex-
poscat. Quidni v. ab o[mn]ib[us] p[rae] bello pax exposceretur?
Novit quis Mortalium, pace restitutâ cuncta restitui bo-
na; novit pace restauratâ restaurari in foro justitiam,
in choro religionem, in toro castitatem; novit, pace red-
ditâ reddi Musis pristinu[m] suum splendore[m], ac honore[m].
Urbes cu[m] vicis redintegrari videt: agros rursu[m] coli
videt. In templis verbu[m] sine obstaculo purè doceri
audit. In scholis bonis literis artibusq[ue] erudiri juventu-
tem sine ullis impedimentis intelligit. Quare quum tot,
tantaq[ue] mala bellum, tot tantaq[ue] bona pax humano generi
adferat: non amplius dubitabitis, A. V., quin haec illi
irrefragabiliter anteferri debeat. Ego iteru[m] laetitiâ plenus
exclamo: O dulce bonu[m] pacis! O bonu[m] nullis Arabum
thesauris, nec ullis Indoru[m] gemmis redimendum! Dum
v. sic exclamo, non praeterire possum, quod nec ipse humanae
salutis Assertor, Christus Jesus, dulcissimu[m] n[ome]n pacis
abhorreat, q. tanti id potius faciat: ut se pacis Princi-
pem vocitari permittat. Ne dicam: quod ipsius aeternae
beatitudinis typus atq[ue] idea pax sit. Pacem g. bello qs post-
poneret? Paci quis derogaret? Absit hoc à me; absit et
à vestrâ, Auditores Pientissimi, prudentiâ, et sagaci-
tate! Ut autem magis magisq[ue] ~~tantum~~ praerogativa[m] hujus verita-
tem cognoscatis, in ipsâ vos mecu[m] civilis doctrinae myste-
ria penetrate. Certè ultimus finis societatis Civilis
quies e[st], ac tranquillitas: ob quam commodius sperandâ, obti-
nendâ, fruendamq[ue] cuncti Mortales ad Rerump. consti-
tutionem ipsius Dei, et naturae jussu instinctuq[ue] pendent,
et ad earundem conservationem unanimiter pariterq[ue] conspirant.

Bella v. et turbae non sponte suscipiuntur, nisi ab in-
sanis, solaq. interdum necessitate excusantur. Quis v.
qui coacta spontaneis, et quod eo tendit, cupiat antehabere
bere? Quis est, qui ea, quae ultimo omnium Rerumq. scopo pro-
ximè accedunt, quàm quae longissimè illinc distant, seqviora
velit, ac viliora existimare? Pax ergo tantò est em-
rentior, quantò certius est, ipsam Reip. originem par-
ter ac finem cum pacis, non item v. cum belli artibus
suavissimè ac perpetuò connecti. Accedit huc, quod ipsum
bellum pacis sit instrumentum: quo illa ipsa paratur.
Imò, si verum fateamur, militia pacis particula quaedam
est, et appendix. Quid? nonne ob pacem ac tranqvillitatem
publicam promovendam, restaurandam, reducendam bellum suscipi-
suscipitur omnino. Pax bello paritur apud Nepotem Epami-
dam ait. Et gravissimus ille Rom. Consul, Tullius, bellum
ita suscipi vult: ut nihil aliud, nisi pax quaesita videatur.
Ex omnium seculorum memoria infinitis exemplis demon-
strare possem: nisi iterum spirantia, quae plus movere ani-
solent, ante oculos nostros versarentur. Certè, quod pat-
nostrae fines Turcarum, Tartarorumq. furor barbarus non
attingat, armis post Deum debemus. Quod libertatem, et
religionem, inaestimabilis bona Christi, poster Evangelicae
si veritati non auferant, bello, optimo pacis consequendae
dio, acceptum ferimus. Pacem, credite, ferro consequimur, et
ferrum pacem premimus. Ideoq. et belli negotium pacis otio
stra curiae, togae arma, leoi gladius, h.e. ut verbo dicam
paci bellum plurimum cedit. Propter quod n., Logicorum
fili dicunt, unumquodq. tale est, illud magis est tale: quo
tatq. et ipsa ratio, id semper nobilius esse, atq. excellentius, cujus
lius causâ alterum dignitatem aliqvam obtinet, ac ha-
tur. Ineptus est, imò stolidus: qui aureo hamo piscatur.
Aptius dicam, vultis? Rationis omnis expers est: qui instru-
mentum absolutissimo operi, cui perficiundo unice adhibetur

anteponit, aut, q nobilius instrumentum operi longè viliori
adaptat. Pax proinde, utpote rarior, et difficilior, non immeritò
longè major bello, ac difficilior summis rerumq. Rectoribus, eorumque
ministris, magnarum Auctorum testimonio, censetur. Livianum primo
testimonium adduco. Sic namque Livius, Marc Tranquillum teste Scaligero
dictus, ait: Excellentibus ingeniis citius defuerit ars, quâ civem
regant, quàm quâ hostem superent. Alium adhuc locupletissimae fi-
dei testem addo. Addo Caesarem: at quantum Imperatorem! Impera-
torem summum, Imperatorem et literis, et armis olim clarissimum. At
quantum Historicum! Historicum in Rom. Historiâ primum: qui, ne sago
tantum videretur aequus, ita scribit: Firmanda est Resp. non armis
modò, neque adversus hostes; d., quod multò majus, multoque asperius;
bonis pacis artibus. Quid illustrius, quid potentius pro causâ nostrâ hoc
effato? Vos, vos, Viri pacis meritis longè celeberrimi; Vos pacifici
e coelo Nuntii; Vos pacis amantium veraque Doctores, ac Cultores;
vos, inquo, appello: ut vestrum in bonâ hâc causâ mihi pollicear pre-
dicatis, cumque Augustino universi ac singuli clarâ voce asseratis;
tale pacis bonum esse, ut in rebus creatis nihil gratiosius audiri,
nihil delectabilius concupisci, nihil utilius eo possideri possit. Dixi
ergo equidem, et cum tenerrimarum forte, delicatissimarumque aurium
vestrarum taedio dixi, multis parasangis pacem bello anteire: eò
quod pacis bona perpetua, belli bona verò temporaria saltim sint;
quodque pax ad divina quoque, bellum ad humana tantum pertineant; quod pax fructi-
fera sit, bellum ex adverso periculosum, exitiosum, perniciosum existat;
quod pax quoddam quasi Amaltheae cornu, bellum omnium malorum ler-
na sit, et Ilias; quod ipsum denique bellum pacis instrumentum sit,
atque et militia reliquarum pacis artium particula quaedam,
appendix sit. Haec, haec sc. crura sunt: quibus ô claudicans

mea de pacis prærogativâ incedit sententia: hæc fulcra
sunt: quibus unicè illa nititur. Quotusquisq; ergò vestrum
A. V., est: qui de re tàm necessariâ, tàm latè patente, tàm
fructuosâ, tàm jucundâ non decernat, mecumq; demùm non
exclamet? O pacem bello longissimè anteferendam! Ecce
Ceuntem ipsummet Scipionem habeo. Is quippe publicè pro-
fessus legitur: Se, quanquam tot exercituum in Hispaniâ, Si-
liâ, et Africâ victor esset, malle tñ. unû civem servare, quàm
mille hostes occidere. Civem servare ad pacis, hostes occidere
ad belli opera pertinet: è quibg quodnam emineat tempus
pacisne, an belli, l. uno hoc tanti viri judicio commodè intelligi
potest. Quod superest, approbate, Auditores O. O. Honoratissimi
mentem viri, atq; seriò in animû inducite, nihil prius ad
Reiq. finem accedere, quàm pacem; nulli rei consummati operis
nomen deberi, quàm paci; nullig deniq; rei gloriâ majorê esse
quàm pacis. Id sc. omne credite, atq; deinceps tàm eminens
pacis bonû eò magis amate, semp laudate, ubiq; colite.
Etiam eam amplectimini pacem: q̃ durior, q̃ iniqor videri
possit. Præstat enim adfligi modicè, quàm everti
penitùs.

Dixi

Samuel Schültz
Sorâ-Lusat

INTERLOCUTIO.

Si quid è vultibus Vestris, Auditores, inclutis in universum nominibus compellandi, divinare mihi liceat, quos applausui propiores notasse mihi videor, quam indignationi, primam illam de Pace Bello praeferenda Sententiam, quam procul dubio benè percepistis omnes, fideliter hausistis singuli, per omnia reprobandam haud existimatitis. Fortasse autem aliqui Vestrûm ideò non refragabuntur: quia bellum, quod inexpertis tantum dulce est, tot enormissimis flagitiis ac sceleribus foedum senserunt doluerunt[que] vehementissimè, quot beneficia nunc à pace sperant, majora[que] indies isthinc expectant. Assensum alii praebebunt faciliorem: quia pleri[que] Vestrûm pacem potius, quam bellum institutis suis convenire agnoscunt. Quid? Nonne Vos Rectores ac Praesides Reipublicae ea frequentius consilia in curiis, in aulis vestris promitis: quae, posteaquam Vobis adjutoribus restituta est, tranquillitati stabiliendae, et ad posteritatem propagandae apta sunt et comparata? Nonne Vos, Sacrorum Antistites, ex publico Suggestu quotidiani pro pace intercessores agitis: ne tam grande mortalibus concessum munus coelesti nobis ira denuò eripiatur? Neq[ue] et Vos, utriusq[ue] Juris periti, alia vota animis Vestris volvitis ac revolvitis, quam quibus et publicae rei et Vestrae Professioni congrua quies expetatur. Multò minus Vos, medendi Artifices, aliam vitae fortunam majori odio habetis, quam quae vitam per se brevem, multis saepè millibus uno in praelio cadentibus, frustrato longae artis auxilio, adhuc breviorem reddit. Vos deniq[ue], quotquot bonarum artium praestites ac cultores estis, et, vix ubiq[ue] revocatur, seriò amatis, fortiora adhuc, quam Vulcanus olim, retia fabricare votis ac precibus jam tentabitis, ne ad pristinas Gradivus ille Pater furias regrediatur. Eho verò, quam turpe nefas est, judicium de pace praecipitare, eam[que] bello prius quam illius quoq[ue] causa acta fuerit, protinus praehabere: pax etiamsi valdè optabilis sit nostrisq[ue] rebus eximiè conducat. Neq[ue] ergò illum jam anteà in consultationis hujus societatem adscitum deserere puto: qui has

parter lubens in se suscipiat, proq; belli praerogativa d[...]
cat. Sed seus, bone Juvenis, dic mihi libere, pa[...]
an bello decernenda sit praerogativa? Tametsi enim
non in castris dicturus sis, sed in Schola: recordaberis
tamen, illam Augustam esse, et ipsam, tam pacis, quam
belli artibus primitus dicatam ac consecratam fuisse[...]
unde nec ulla Te, quicquid tandem sensoris, pericula
terrebunt, nullaq; linguae procacis probra nocebunt.

Audendum est aliquid: fortem bona causa juvabit.

DIXI

Georgius Rudolphus à Zan[...]

Suffragium II. de Belli Prærogativa.

Qvousq tandem, Commilitonum Conjunctissime, qvi in publico hoc Consultationis negotio mihi adjunctus es Sociennus, Gradivi Patris patientiâ abuteris? Qvamdiu illum spatiosa hac tua Oratio eludet? Qvem in finem se tuus in asserendâ et propugnandâ pacis prærogativâ conatus jactabit? Nihilne te rei prostratæ fulgor? Nihil tot Marte potius qvam Arte celeberrimorum Heroum judicia? Nihil splendidissimorum horum Auditorum in judicando aeqvitas? Nihil tenerrimæ eorundem aures, nihil ora, nihil vultus movent? Non certè omnia aeqve firmo tua stant argumenta talo: neq, hæc qvid sibi velint, inter omnes satis constet. Pacis eminentiam propugnâsti; belli impugnâsti. Tacuissem ego qvidem hodie, ne qvid, gratum minus qvod esset Auditoribus, loqverer. Atverò diuturni silentii, qvo tenus hac non ex timore aliqvo, sed verecundiâ usus sum, finem animosa bello praeminentiam suam asserendi cupido attulit. Nihil namq, nihil me terrent arma, qvibq belli praestantia impugnatur. Neq et ullus animo metus, timor nullq obstat, qvô minq illam âb injuriâ, qvam is, qvi pro pacis gloriâ dixit, aspergere bello haud dubitavit, in hâc splendidâ Eruditorum Panegyri masculè vindicem. Sed qvid metum? qvid

timorem nomino? Etenim, quantumvis timoris
metûs causa â me abesse haudquaquam possint quam
plurima, (est namq[ue] prioris suffragatoris praeoccu
speciosa, est plausibilis ejusdem opinio; est et amica illius
sodalitas:) verbosi tamen terrores dudum â me sper-
ni sic et negligi cœperunt: ut supersit planè ni-
hil: quod prohibere possit, quò minus pro belli e-
nentiâ bellum in me suscipiam. Ohe verò quos
tacere? quos exspectare? quos mirari in se quasi
abductos intueor? Videor namq[ue] mihi, ni fallor,
singulorum & animos & cogitationes et oculos in me
defixos videre. Quid hoc significat? Omen
lætum accipio: accipio ex Auditorum vultu, ex
fronte eorum lætum omen; omen ex et ocu
accipio lætum; atq[ue] hoc ipso alto silentio, omnes
ac singulos in venerabili hoc Consessu caus
meæ favere colligo. O jucundissimum! O la-
tabilem affectum: qui quidem me ita afficit: ut
omnes sensus pertentari mihi videantur atq[ue]
terminari penè et extra se poni! O affectum
quo veluti stimulo aliquo pungor! ita quippe
animum meum ille agitat atq[ue] inflammat: ut
causæ præsentis patrocinium majori fiduciâ,
quàm initiò proposueram mihi, jamnunc in me
suscipiam. Exulet igitur timor omnis: omnis
exulet animi metus: dum totius præprimis Au-
ditorū benevolentia, dum & ejusdem in judican
æquitas latere me amplius non potest. Exulet
repeto, tremor omnis ac pavor! Nam sim-
plex et nuda veritas regnat; simplex & nuda
veritas triumphat; simplex et nuda veritas re-

gnabit; simplex et nuda veritas triumphabit. Sed quid juxta hæc de ipsâ Arbitri dexteritate dicam? Ecce enim neq hæc, quod spero, â præsenti Consultatione aberit. Indeq et ipsa ferè sola est: quæ animum meum in propugnandâ belli præeminentiâ tantoperè erigit: ut eò majori confidentiâ rem aggressurus sim; quò certior palmæ auferendæ spes mihi nascitur. Aggrederer omnino rem propositam, dexteritati, quam et aliunde compertam habeo, tam boni Arbitri confisus, nisi mihi prior ille Suffragator haud obscuram vincendi præ se ferre videretur confidentiam. Stupeo enim necdum satis auribus meis credo, atq identidem me an talia unquam audierim, interrogo. Animus interim meus cur concidit? cur confidentiam omnem amittit? Confidentia quippe illa adeò perterrefacere me non potest: ut ne contrà audentior eam atq pugnando experiar, cuinam palma, mihine an antecessori meo debeatur? Novi enim, quantum possit veritas ubiq triumphatrix: licet ante victoriam Paeana canere, aut Iô triumphe! Romanorum illud, adhuc durante Conflictu, exclamare, nec satis tutum, nec satis modestum sit! Quid? quod et iniquum sit à meritis tot summorum in orbe Heroum, âb ipsâ etiam, si benè constituta, civilis vitæ ratione, nec minus à fide Annalium, quibus cultissimarum gentium judicia exhibentur, longissimè remotum sit, summam paci tribuere gloriam. Quod ergò felix faustum fortunatumq sit, ad pensum meum jamjam me revoco, prærogativam suam bello ma-

sculè vindicaturus. Annuitis, Auditores omnium ordinum honoratissimi? imò annuitis; et utrumque mihi promere pollicem incipitis. Novi namque vestram benevolentiam; novi in auscultando promptitudinem ac facilitatem; novi in judicando aequitatem. Sed ut aliquantò major benevolentiae vestrae lux appareat, animum advertite, quaeso, mequ salientibus aspicite oculis, aequis mihi favete animis, vacivasque aurium aedes, ut benevolentiam vestram ipsâ declaretis, dicturo recludite. Liquidam ego belli eminentiam et ita quidem planam faciam: ut eum, qui pacis praerogativam tantopere nunc asseruit, sententiae suae poeniteat, omnes cordati simul intelligant, quae, qualis ac quanta belli prae pace sit eminentia. Ubi verò incipiam? ubi desinam? quid primo, quid secundo loco dicam? Placet, placet omnino, antequam ad sententiam meam meridianâ luce, sicut spero, clarius asserendam accessero, paucis prius ad ea, quae adversum hujus consultationis suffragium, qui pro pacis gloriâ dixit, nititur, respondere atque tum demum belli pacisque discrimen subjungere, simulac praerogativam belli non specioso vocum apparatu, sed firmis rationum momentis fulcire ac solidare. Sola pacis bona esse perpetua, belli autem temporaria, curiose praerogativae pacis Vindex dictitas. Tu verò ex animo ita sentis? Vix fidem aliis facies. Quid enim? an nescis, ut vires propter subditorum tranquillitatem conservandam, ac incertos adversarios compescendos semper in parato habeantur, omnino necesse esse? An nescis, arma in manibus Principi semper esse habenda: ut...

qvibus solis pax conservari et reparari potest?
An nescis, militaria opera prœliis exercenda esse: ubi ex-
qvibus unicè efficitur: ut ne semper bellandum nobis
sit? Consurgit, vae-Germana fides, haud rarò in
mediâ pace bellum, transeuntq; securitatis auxilia in
metum: ex amico fit inimicus, hostis ex socio. In subi-
tas hibernisq; majores tempestates desinit æstiva tran-
qvillitas: sine hoste sæpiusculè patimur hostilia. Non-
dum itaq; tantâ animi confidentiâ belli bona tempora-
ria dicere erubescis? Norunt vel ipsi Histori-
corum pueri, pleraq; cùm prisci tùm hodierni ævi Res-
publicas rarò â bellis fuisse immunes. Sed exempla
fortè desideras? Heus! Explica mihi librorum
volumina: excute memorias veteres: relege tempora
retrò lapsa. Carthaginensium, Lacedæmonum nomi-
na nosse discito ac dicito mihi: quæ pax, quæ
populis illis qvies fuerit? Nulla certè pax,
nulla qvies utrisq; fuit. Sed quid Carthaginenses, quid
Lacedæmonas ex longâ antiqvitate repeti â te volo?
Replica Romanorum monumenta; ex his quippe pate-
bit tibi: quantillo intra tot seculorum decurias tem-
porum intervallo Jani sui templum claudere ipsis
licuerit. Obruimur sanè, ah! obruimur exemplis:
qvocunq; enim oculos, qvocunq; animum vertimus, exem-
pla occurrunt qvamplurima. Belgicam videamus
præ cæteris Rempublicam: vix certè ullos illa paci-
ficæ qvietis vidit annos. Venetorum qvoq;, qvam
â studio pacis multi tantoperè commendant, Rempu-
blicam videamus. Duodecim enim illis, quæ supera-
vit seculis, parum âb armorum usu interqvievit.
Et si qvæ pax, si qvæ qvies obtigit, non alio
tamen nisi belli subsidio utraq; parta ac parata

est. Paritur utiq et paratur pax bello, quiq pace diutinâ volunt frui, armis instructos esse oportet. ostendamus arma: pacem habebimus. Hâc enim si velimus, omnino bellum gerendum est: quod si intermus, pace nunquam fruituri sumus. Verùm pereant hac: quum neminem tam bardum, tam tardum; neminem tam rigidum, tam frigidum censorem esse autu qui non id mecum in suum inducat animum; ut credat non tam belli, quam pacis bona temporaria esse. Coeterum quid audio? Ecce res acerrimus pacis vindex ac negotia objicit: quod bellum videlicet non ad omnes res in tuto collocandas semet aptè dat: quod & ipsum non omnibus negotiis ag condum aptumq sit. Quid ais, Commilito? Leve certè atq infirmum est, quod objicis. Reclamant et ipsa hac subsellia: reclamant parietes: reclamant hac docentium pulpita: ut mirum sit, pro pace talia sine strepitu dici potuisse: ut mirum sit: per Auditorum patientiam ac mansuetudinem audiri talia potuisse. Verumenimverò, per immortalem Deum! Nonnè imperantes bella pro lege ac grege, pro aris et focis gerunt? Gerunt utiq non pro regione tantum sed et religione bella. Nam enim (ut in nupero bello factum) rerum divinarum tutelam à se ducunt alienam. Ne dicam, quod res humanæ quælibet, ut loca sunt civitatis, ipsæmet cives ac Principes eorum, bello præcipuè in tuto collocentur. Omnes siquidem res, omnia hæc nostra præclara studia et hæc forensis laus atq industria in tutelâ et belli præsidio consistunt.

Dicite heic mihi, sultis, quotquot judicare potestis, quotquot eruditione plurimum valetis, dicite, quotquot adestis: quid faciendum, quum concitatissimæ militum voces obstrepunt: quum in foro armorum fragor aures ferit: quum in plateis hastæ micant: quum in omnibus angulis hostes immanent: quum machinarum tormentorumque tonitrua äerem concutiunt: quum faces per tecta volitant: quum gladii sæviunt. Dicite, quid et faciendum, quum omnes familias nocturnis diurnisque incursionibus infestant hostes. Milites conscribendi sunt: arma paranda sunt: vis vi repellenda. Nec enim pax alio modo, si violetur, vindicari potest. Mars igitur, Mars est, qui nobis otia facit: Mars est, qui nobis tranquillitatem procreat. Et sanè, quæ posset esse securitas? quæ tranquillitas, quæ felicitas, si absque bello respublica foret? De cæteris autem quid eloquar? quid dicam? Dicere me propter sermonis longitudinem piget. Loquuntur interim pro me totidem regna: loquuntur urbes: arces, vici ac pagi loquuntur: loquuntur templa: loquuntur curiæ: loquuntur scholæ: loquuntur et omnia, quæ fundamentis æternis quàm altissimè sita sunt ædificia, atque à bello se custodiri, à bello se conservari, à bellò se vindicari, per bella omnia esse tuta ingenuè fatentur. Prosiliat igitur strenuus heic pacis propugnator, attollat supercilia, suspendat nasum, frontem perfricet! Nihil is certè efficiet: ludos et jocos dabit. Res namque omnes, omnia et negotia per bella in tuto collocari, tam manifestum est: ut, negitare id qui

auferat, lucem Soli adimere videatur. Quicquid
sit: nec tamen Caesarum ac Regum, qui pacis gloriam
vindicare tantopere conatur, exempla huc trahere
dubitat. Numam scilicet Pompilium, Servium Tul-
lium, Augustum et alios quosvis in scenam producit
atq sub his quidem ipsis pacem Rempublicam Romanam
firmasse, bellum contra eam plerumq destruxisse, intrepide
asserit. Diu vero ante mihi in animo isti quibus alt[...]
secus jactor, aestus suborti, diuque ante rejecti [...]
Absonum enim hem! absonum est, priorum aliquorum
imperiorum, faciem pristinam non retinentium, ruinam
in solum bellum conjicere: quum rerum omnium quidam
sit circulus: neq et pax aeternam Rempublicam
praestare queat. Regerit, qui pacis praeeminentiam
tam constanter assertam vult, Germanos feliciores
pace quam bello et nunc esse, et semper fuisse, inde
Germaniam minus hodie bello quam pace claram [exi]-
stere. Quid audio? itane fas est, hoc simpliciter
credere? Minus enim sufficienter id probabitur: quod
Germani post nitidiorem patriae culturam a bellicis
artibus quicquam remiserint: postquam notissimum
uni licet imperio tot nationes innexas (Imperii
Germanici Status vocant) inter omnia majestatis jura
vel praecipue jus belli, quod potentiorum singuli
habent, caeteris omnibus antehabuisse, suaeq li-
bertati tutissime sic prospexisse. Caeterum
nihil bellum Macedonicum terret, nihil Pu[ni]-
cum, nihil et nuperum, quod in hanc rem objicit
Germaniae terret bellum. Non equidem

Diffiteor, diram ac duram rem esse bellum plu-
raq secum injuriarum et violentiæ trahere:
si nempe, connivente Imperatore, milites armis abu-
tantur. Nec et diffiteor, in acie sine lege versari
et armatis manibus cum hoste confligere, immane
quiddam et beluarum simile esse. At verò rectum
ac legitimum belli usum quis propterea tolleret
ac improbaret? Nemo videlicet sapientum ignorat,
vitia singulis forte utentibus imò abutentibus
personis tribuenda tantùm, rei per se innocenti la-
bem nuntiquam posse affricare. Ipsemet fateor, for-
tes ac magnanimos habendos esse illos, non qui faciunt
injuriam, sed qui propulsant. Bellum propterea
non est detestandum: neq et bello id imputandum est,
si vitio Ducum ac militum vitia in bello excrescant.
Nedum ut improbari subinde semper debeat, si
quid severius in hostes statuatur. Est me-Chri-
ste, utilissima quoq rei maximus abusus: perin-
dent pravissima quaq contra ingenium suum in
melius experrant. Indeq si quæ magis enormia
se bello intermisceant, ea non tam bello quàm
flagitiis bellantium unicè imputari merentur.
Sunt, sunt paci sua incommoda: intermiscent et
paci se mala non una. Et fames, et pestis non
rarò in mediâ rerum omnium tranquillitate ter-
ris incumbere solent. Imò sæpius et frequentius
id evenire solet: dum itendo incolarum numero,
quem bella quandoq imminuunt et ad æquilibrium
reducunt, agrorum sæpè industria non amplius

sufficit, dumque peccantium multitudo blandiorem
se Coeli tempestatem avertit, Numenque hic irat
viscera terrae effoeta reddit. Ipsa insuper ur
um populositas à diuturnâ pace profluens, E
demicam luem facillimè concipit atque in vicinum
quaquaversum tractum celerrimè diffundit. Ip
sem et alia quoque pacis mala heic recensere:
vel fas esse crederem vestrâ, Auditores, patien
tiâ abuti, vel si non, ista omnia vobis satis co
ta esse, scirem; vel si non metuerem, ne tacite
objiciat, me curiosiori causarum qualiumcunque co
sitione, aut inani verborum splendescentium nito
fucum ideò velle facere: quasi rerum testimon
bello praerogativam assertura penitus mihi d
rent. Ipsimet vos, si omnium populorum res ge
consulueritis, longae pacis mala quamplurima, a
tionem nempe, luxum, libidinem reperietis: reperi
et securitatem ubique: quae una, ut de aliis
teribus pace quàm bello frequentioribus, nihil
dicam, supinam rerum omnium negligentiam ac
fusionem creat: quae et ipsa ad totalem in
ritum omni externâ vi velocius ducit, trahit,
Tacetis, Auditores venerandi? Dubitatis de
quae profero? Ah nolite dubitare! Exem
enim in hanc rem quae faciunt, in promptu sun
Romam videte! Certè urbi huic nulla olim p
erat, nullaque secunda. Locupletissima tamen
ipsa fidei testis est: quod non externo bello
turbine, sed altissima quietis vitio de culmin

suo praecipitata fuerit. Unde & de Romanis verissime Satyricus canit, idq; post infinitas foris obtentas victorias:

Nunc patimur longae pacis mala, saevior armis
Luxuria incubuit victamq; ulciscitur urbem.

Sin verò mordacitati Poëticae moderatam judicii historici fidem anteponitis: Valerii Maximi suffragium audite! Belli sanè negotium, inquit ille, nomine horridum civitatis Romanae mores in suo statu continuit; blandae appellationis quies plurimis vitiis respersit. Causam rei hujus poscitis? Prudentiae Magister Tacitus suggerit: dum felicitate nos corrumpi pronunciat. Quod si tamen nova magis delectent; intuemini mecum rem omnem ingeniosissimam picturâ expressam: quae Anno M.DC.LI. Norimbergae in aedibus legati Gallici suspensa videbatur. Pax ibi manu praetenderat opulentiam, opulentiamque superbiam, superbia deinde Bellonam, Bellona verò paupertatem, sed ista tandem humilitatem: quibus omnibus addita erat Fortuna, inflatâ ad tripudium utriculâ, ipsis praecinens. O picturam egregiam ac verè regiam! Dignam profectò, quae in omnibus Principum armamentariis aureis coloribus depicta suffigatur! Nihil enim verius, nihil item luculentius, quàm Bellonam, utut horridam suisq; incommodis minimè vacuam, multos paupertate ad laboriositatem, miseriarum cumulo ad precum assiduitatem, metu autem impendentium re-

rum ad varia pietatis exercitia inflexisse: qui
post reductam pacem ignavia, securitas omnisq
terum licentia succedet ..... Quid porro agam?
lebo aut eloquar? Vellem heic lampada trad
et quae sequuntur narranda ac refutanda relinque
aliis. Neq enim satis in ea aut vox, aut sermo,
oratio durat. Torpet lingua penitus ipseq spir
deficit, qui impleat os sufficiatq dicendis in pra
Enimvero mittamus ista, quae sacratiorem ad cat
dram spectant, potiusq nil nocituram brutorum
minum flammam, quibus bellum de throno gloriae
cipitare consultationis socius audet, limpida
tingvere satagamus. Atqui bellum, ait ille, mo
est? Est, sed civile bellum, quod nec per bonas
ter haberi potest, nec parari. Poena est? E
sed hostibus, quam promeruere. Mors est? E
sed victis. Aut si fortem virum ac victorem
gloriosa interdum abripit, pro patria mori dul
admodum reputari dicitur. Is enim, qui sic mo
tur, cum Epaminonda demum nascitur, et immo
talem apud posteros gloriam promeretur. Audia
ὡς ἐν παρόδῳ heic clarissimi Thebanorum D
Historiam. Ecce enim, quum in victoria ille ad M
tineam trajectus hasta esset et vita pene defic
ex iis, qui reficere ipsum conabantur, quaesivisse
primum perhibetur: an clypeus salvus esset? Dein
an hostes penitus fusi essent? postqvam vero
animi sententia omnia se habere comperit: N
finis, infit, Commilitones, vitae meae, sed alteri
et melioris quidem initium advenit. Nunc e

Epaminondas vester nascitur: quia sic moritur. Posthac hastam è corpore suo educi jussit, atq sic pulcherrimâ sanè morte fatis concessit. Videamus et strenuum illum Graecorum Leonidem. Hic quippe in Thermopylarum faucibus ingentem animam, pro libertate Patriae fortissimè pugnans, in liberum aëra (cum caetera jam teneret hostis) exspiravit. O nunquam satis laudandam mortem! O mortem honestissimam! Praeclarum utiq et excellens omnisq aevi veneratione dignum est factum; inter clangores tubarum et tympanorum strepitus, incitamenta virtutis, inter fremitus fortissimi cujusq et maximè strenui militis, in conflictu et acie, tanquam in medio fortitudinis theatro, stando, contra nitendo, audendo, decertando cadere, invictamq animam, non morbi alicujus extortam vi, sed virtute atq constantiâ exactam, Creatori, atq eopse quidem momento, quo pro aris et focis, pro lege et grege pugnatur, reddere. Quod genus mortis sanè, quò magis ab ignavis declinatur, eò minus timetur, sed optatur potius à generosissimis quibusvis viris: utpote qui ibi ipsam vitam statuunt, quàm ubi virtuti ac fortitudini locus est: in hâc siquidem solâ spiritum ducunt, inq eâdem se victuros perpetuò praesumunt. Ecquo verò quâ fini talia recito? Eâ fini id fit: ut effulgeat splendidissimus veritatis fulgor, et unumquemq Auditorum ad assensum mihi praebendum commoveat. Adhuc enim credo ac statuo: summam bello deberi gloriam. Ut verò id eò firmius credam, vel ipsa sacra me permovet pagina.

Etenim, quotusquisq vestrûm est, Auditores honorandi
quem fugiat, DEum ipsum non Principem m
pacis sed et Dominum Exercituum in Sacro Volumi
ne passim vocitari? Quis item tam peregrinus
et hospes in Sacro Codice est: ut non legerit, to
Christianorum vitam nihil aliud nisi perpetuam mi
tiam esse: cui solenne Sacramentum dicant, quot
Sacris nostris initiantur. Adeò scilicet bellum n
abhorret coelum: ut eò perveniendi mysteria unicè b
subesse videantur. Nec ergò me Livii autorit
quam instar Achillei clypei aut Medusaei capitis co
sultationis hujus socius objicit, heic terret; Is quip
pe nihil vult aliud, nisi excellentia ingenia ad paci
artes velut ad segviores curas rarò se demis
Non terret florentissimus Romanorum auctor
Sallustius. Is namq Caesari malos cives bonis pac
artibus coërcere, asperius fore statuit ac divin
Non terret deniq fortissimus Romanorum D
Scipio; ille ipse scilicet civem servare non a
pacis, sed ad belli artes retulit: quum et occ
hostibus hostes serventur et corona civica
cis praemiis omnium consensu annumeretur. Consen
Scipioni Themistocles. Is quippe interrogatus, A
chillesne an Homerus esse mallet? Et tu, inq
ipse mallesne victor olympicus esse, an Praeco,
victores proclamat? Quicquid verò sit, firmissim
tamen pariterq verissimum hoc manet: quod, quo
primum fundamenta primaevi imperii vel ipsius
DEi auspiciis jacta fuerunt, quotiescunq primu

mortalibus proximi fasces à patribus successione acceperunt: quotiescunq gubernacula uni aut pluribus imperantibus electione concredita; statim illa quoq coactrix vis inseparabiliter delata sit: quum post horrendum Adami lapsum, de quo sola revelatio nos sufficienter docuit, nemo sponte et semper bona sectatus fuerit, aut à malis sibi temperaverit. Atq hæc quidem bellorum scaturigo est: unde illa profluxere: hæc prima sunt incunabula, in quibus admirabilis ista proles et primogenita majestatis Imperantium filia (Bellum intelligo) à primo mundi ortu quievit, neq unquam hactenus à latere ejus, nisi cum certo imperii exitio, vel latum unguem discessit. Nam quod de seculo aureo, in quo sine Rege, sine lege homines, nullâq libidine malâ tentati, unquam vixerint, narratur, (nisi Paradisiacam unius forte diei vitam intelligamus) fabula est, âb otioso Poëtarum cerebello conficta, et usq huc propagata. Semper quippe armis opus imperantes habuerunt: tam ut domi immorigeros imperio cogerent, et punirent, quam ut foris externam à civibus suis vim propulsarent. Adhuc dum ambigitis Auditores? Ite, ite mecum mores ac judicia non singulorum ac privatorum hominum, sed omnium universi hujus gentium, sed ipsorummet imperantium diligenter colligite, accuratè invicem conferte, et exquisitè iterum iterumq ponderate. Haud dubiè animadvertetis, bello prærogativam uno velut ore ab iis esse decretam et usq huc conservatam. Non à duello demum bellum, non à brutis belluis nomen suum

traxit, quæ otiosorum Grammaticorum somn
sed bellum quasi pulchrum inter duas partes
publico auspicio susceptum duellum suspici de
et celebrari. Cui gladium imperantibus ded
Deus, ut bonos tueantur, malos ulciscantur, ip
mum bello dedit auctoramentum. Tute igitur
digitis tabella comprime, qui pro pacis prærog
vâ tam strenuè pugnasti: linguam compesce! a
trade! ferrum abjice, victum te ostende! N
enim aliquid habes, quod amplius mihi objicere
possis. Unde et continere me vix possum, quin
râ voce edisseram: PRÆSTAT BELLUM.
sanè, quis tam coecus est, qui non videat; tam s
pidus, qui non sentiat, tam crasso et plusquam B
otico ingenio praeditus, qui non intelligat: Bel
praestare paci. Eat verò quisquis velit, eat
ipso, et summam paci tribuat gloriam. Nihil
nihil ille efficiet: dum omninò bellum paci pr
indeq nec temperare mihi possum, quin in Or
onis calce exclamem: Iô triumphe! Iô vic
Iô triumphe! Praestat bellum. Sed st
quæ murmura audio? quos armorum strepitus p
cipio? Videor mihi multos hujus seculi heroas,
plurimis aliis Martis alumnis stipatos videre
prodeunt, mihiq pariter applaudunt. Adeste
Heroes fortissimi, adeste: quid mente suspensi
retis? Num forte illius, qui pro pacis prærog
tivâ dixit, Oratione perteriti post principia st

Nolite cunctari. Bellum namque paci praestare rostris meorum omnes. Dum verò id nostis: cur non demùm bellum aggredimini? Alala! Evax! Evohe! ad arma! ad arma! ad pugnam! ad signa! Hostes, hostes in acie stant. Ite ad arma, quotquot per aetatem arma gerere potestis! Ite praeprimis ad arma heroes felicissimi! ite, quò fortuna prosperior vos ducit! ite et pugnate: ut tandem per vos tranquillitatem obtineamus, libertatem conservemus. Ite fausti militiae antesignani, et experiemini: quid milites vestri vestris auspiciis effecturi sint! Ite alacres et spiritûs pleni, & quam gloriam à majoribus accepistis, posteris relinquite! Ecce vos in dexteris vestris libertatem, tranquillitatem, opem, spem futuri temporis geritis. Sed quid pluribus opus: ubi portum jam videre licet? Salve sis exoptatum Bellum! Termillies mihi salve Bellum! Nolo enim venerabiles Auditores diutius circumducere; nolo hos longius morari. Et quanquam plura in circum producere possem: ego tamen malo talia et alia sicco, quod dicitur, socco praeterire, quàm aurium benevolentiâ, quae in auscultando tenus hac magnâ cum patientiâ animi adhibita mihi fuit, abuti. Dixi interim, quantumve pro belli eminentiâ dicere potui. Dixi, quantum pro belli eminentiâ dicere debui. Vestro verò omnia, quae in medium protuli, Auditores Venerandi, et tuo praeprimis, qui à latere mihi es, Arbiter amicissime, judicio submitto.

Judicate, quaeso, ac dicite: annon omnis bello prae-
rogativa debeatur. Meo quidem judicio debetur
sua bello praerogativa. Nec minus et de vobis cer-
tissimam hanc spem ac fiduciam conceptam habeo,
vos non tantùm ejusdem mecum fore sententiae,
sed et imperii Romano-Germanici magnanimos
instauratores ac restauratores Carolos; bellicosos
hostium vindices Ottones; infidelium terrores Fri-
dericos, priscos et nuperos, ut reliquarum orbis pla-
garum ita et Aquilonis invictas Heroas, ac tam
de Germanicis quàm Borealibus terris meritissimos
gentium pacatores illos, pio sensu, velut divos morta-
litatemque supergressos Semonas in belli honorem
ad Coelum usque evecturos, imò et in orbem rediturus
laudibus celebraturos esse. De caetero mea adhuc
obstinata stat sententia, ipsaque ~~et~~ et obstinata stabit
donec contrarium firmiùs mihi probetur: PACEM
PRAESTARE BELLUM.

Dixi

Johann Daniel Moenius
Bischoffw. Misn.

CONSULTATIONIS de PACIS BELLIQUE PRÆROGATIVA DECISIO.

Si de singulis Mortalium dictis ac factis prudentioribus
quoque Viris absque errore judicare admodum difficile est, lon-
gè certè mihi Studii Politici tironi difficilius erit, de eo
certi aliquid decernere ac statuere, quod nuper hac ingratissi-
ma inter vos, amicissimi Suffragatores, controversia fuit. De-
stitis honorarii mihi Arbitri in hoc literario, strenuè jamjam
peracto, certamine partes, litemque vestram, quam tantidem ver-
bis contestati estis, leviori meo judicio submisistis. Est, me-
Christe, id mihi honos: sed et onus est. Honos iste onerosus
est: si satis fieri debeat muneri: præprimis ubi admodum tenue
mihi est judicium: vile mihi est eloquium. Quæ duo tamen in
primis non in secundis, multò minus in tertiis, apud Arbi-
trum consistere debent. Optarem equidem (ita me veritas) hoc
honore mactatus, ut vester favor in alios potius humeros digni-
tatem hanc devolvisset: qui et consilio et arbitrio suo omni-
um expectationi, votis ac desideriis longè melius me responde-
re posset. Sed quoniam voluntas vestra me honoris hujus
damnavit, insuperque et Arbitro aliquo in litis hujus decisione
opus est, mei omninò officii erit, suffragia illa vestra, quæ
in tanta lite, posteaquam l. semel mota est, ordine lata
ac data fuere, suscipere, atque pro judicii quidem mei tenuita-
te, rei verò æquitate, litem hanc literariam dirimere. In-
terim, dum impræsentiarum id acturus sum, non leviter ani-
mum meum erigit, nec et exiguam mihi lætitiæ materiem
sufficit: quod obsequia & studia commodè hoc pacto in vestrum
commodum convertere possim, quod et gratia et amor vester
libr. pro virili enitar, mihi nunquam, quod credo, defuturus sit.

Insigne alioquin est illud ad memoriam, quod literarum monu-
mentis inde usq à longa antiquitate, de Magno illo Carthaginen-
sium Duce, qui plurimorū Imperatorum gloriam non modo
æquavit, sed anteivit quoq industriâ (Hannibale) consignatum
legimq. Is enim, quum Carthagine expulsus, (ita Cicero re-
fert) Ephesum ad Antiochum exul venisset, atq Phormionem
Philosophum, invitantibq ad audiendum eum hospitibq, de Im-
peratoris officio, omniq re militari copiosè locutum au-
visset, tale de illo, rogatus ab iis, quibq perfusus sermonis sua-
vitate animq fuerat, judicium tulit: Multos se deliros se-
nes vidisse, sed, qui magis Phormione deliraret, vidisse nemi-
nem. Id certè dum ego altiùs mecum in hoc Orationis meæ la-
byrintho repeto, simili fere periculo me obnoxium sentio: parum ab-
fuit quin prorsus conticescam, venerabiliq Auditorii judicio quæ-
stionem præsentem trutinandam cōmendem. At verò, quum, ver-
sus inglorium foret, ac turpe, vadimonium deserere, simul
æquitatem totius Auditorii, à Thrasonica Hannibalis prom-
jaciendi prurigine procul remotam, incertis suspicionibus
onerare: pergam in suscepto munere imperterritq, atq ex
doctrinæ, ad quam præsens materia, de pacis belliq præro-
gativa spectat, minime ficulneis, sed firmissimis fundamen-
tis, usq quò illa mihi tironi innotuerunt, continuato Dic-
su insistens, justam sententiam publicare conabor. Dicam
autem primò de utriusq suffragii concordia & discordia,
tandemq quid de hoc certamine sentiendum sit, nullâ par-
tium sedulitate subjungam. Vos, vos Auditores splendidis-
simi, in splendidissimæ litis hujus decisione, animis tin-
favete, faventiamq hanc, quam satis abundè, conjectis in
tam gratiosis oculis declarastis, ad calcem usq Orationis
benigne mihi ac hilariter præstate: quò provinciam, quæ mi-
hi demandata est, aurium vestrarū benignitate animorum
præsentia adjutq, feliciter sustinere possim. Ego quidem
utramq hanc pari observantiâ pariq humanitate inte-
sitam simul gratitudinis arrhâ, humillimè imploratam.
Atq ut ab ipsis latis illis suffragiis, quorum decisio mihi rel-
est, incipiam, mihi certè admodum gratum est: quod
Suffragatores in eo, cujus præcipua hæc vis est, tacitè conspira-
ut neq paci neq bello in Republica gerenda ac tutanda com-
decores ademptum voluerint aut ereptum: Vel planè ad glori-

simi Imperatoris, vel una juris emendati promulgatione lau-
dem adepti, Justiniani ns. mentem. Is enim Imperatoriam
Majestatem non armis solum decoratam, sed et legibus arma-
tam esse oportere, ut utrumque et bellorum et pacis tempus rectè
gubernari possit, in limine statim destinati Operis pronunciat.
Quis jam circa celebre hoc Imperatoris effatum dubius et
anceps haereret? Ecce enim manca et mutila, Optimo optimi
Principis Panegyrista Plinio Auctore, Imperantium laus est:
si qui bello forsan enituerit, sed in pace obsolescat; si qui ali-
um Toga, non verò arma honestent; si qui reverentiam terro-
re, non item amorem humanitate captet; si qui alius in publi-
co partam gloriam domi, domi verò quaesitam in publico
perdat. Dependet, dependet omninò à copula pacis et belli
integra Reipublicae felicitas: quum illud omnium Scriptorum
Romanorum numerosissimi, Salustii omni oraculo, sive Del-
phicum, sive Ammonium, s. Dodonaeum fuerit, certius sit: quod tunc,
si Regum ac Imperatorum animi virtus in pace ita, ut in bello
valeret, aequabilius ac constantius sese res humanae habe-
rent, neque et nos aliud aliò ferri, neque mutari ac misceri omnia
ingeri cerneremus. Indulgebimus hoc, ab Auctore eodem profectum
privatis quidem hominibus, ut vel pace vel bello claros fieri ipsis
liceat, sed utriusque rei combinatio Summis in Principibus adeò est
necessaria; ut jam olim ab Homero, omnium è profanis librorum
conditoribus vetustissimo, Agamemnon Mycenarum Rex,

Utrimque et Rector bonus et bonus Praeliator,

Posteritati velut optimi Principis idea fuerit commendatus.
Scilicet utrumque et armorum et pacis studium, per se indigens est,
sed alterum alterius auxilio viget ac perficitur. Verum quid
opus est ista fusius confirmare: quum apud omnes extra dubita-
tionis aleam posita sint, atque in hac ipsa disceptatione utrobi-
que agnoscantur? De pretio tantum ac eminentia Sagi Togaeque
in divortia à vobis, Suffragatores, itum est, altero quidem hanc,
altero illud praeferente, quolibet verò vestrum aliunde senten-
tiae suae robur conciliare sedulò annitente. Et tu prior qui-
dem Suffragatorum videri vis disertis verbis ostendisse: quod
pax perpetua sit, quum bella tantum sint temporaria. Vide-
ris ostendisse, quod pax ad divina quoque se extendat, quum
bella ad humana tantum adversus hostes prosint. Videri vis
ostendisse, quod pax ad salutem tendat: quum bella ad interitum
vergant. Adjecisti longa commemoratione bellorum mala, et quae

- Sicut prisca, ita nostra ætas, et hæc ipsa cōmunis, in qua
degimq, patria præ cæteris sensit; pacisq item bona, quæ
tum jam videmq, partim adhuc speramq, recensuisti. Deinde
quod et tu idem, ad finem Imperiorum ac Imperantium
digressus, pacem cum illo propius congruere, bellum vero
dum paci servit, huic velut auctarium accedere, atq ad
menti instar famulari, deinde nec difficultate operis, nec
nominis Sagum Togæ æquiparari posse, testimoniis
Artibus ipsose laudatis, manifestum reddere laborasti.
alter verò Suffragatorum, Prærogativam suam bello as-
seres, temporum casuumq vicissitudinem ex adverso op-
isti: per quam omninò fieri solet: ut plures inter strepitus
armorum, quam inter otia sæpe pacis annos Imperantes
sumere teneantur. Deinde et tu idem ibidem fortiter
tendisti, nec à pacatis rebus belli curas unquam abesse,
aras aq ac focos, sacra et civilia ab armorum tutela
suam securitatem habere, itemq intra territorium re-
um, extra illud hostium iras gladio compesci. Vindicias
vocet ipsius belli egisti, malisq objectis larvam detra-
vero rei usu à sinistra personarum utentium culpa separ-
ut et longa pacis malis, quæ Reipublicæ nihilominq no-
digito q. indice monstratis. Postea demum, Argumentis
pro pacis prærogativa discussis, omnem pacis securitatem
armorū gloria dependere, nullamq Reipublicæ constitu-
vi coactrice vel caruisse unquam, l. carere posse plane
facere studuisti, et ad omnium simul populorum judicia
bq illi virtutem bellicam pacis artibq postulerint, provocasti.
Quid autem ego nobilis hujus controversiæ, quam diversis
tentiis agitari audivimq, honorarq delectus, et à Vobis, Dig-
tibus suffragatoribq, publicè insuper exoratus Arbiter nun-
ciam? In quam partem, rationibus ultro citroq exami-
tis, inclinabo? Num tibi, suffragatorū Imo, qui paci præroga-
tivam asseruisti, an verò tibi suffragatorum alteri, qui pro præ-
rogativa belli pugnasti, palmam dabo? vel, si paribq calculis
die pugnastis, num æquilibrem sententiam pronunciabo? Nil
hil horum simplici voce præstare possum: ne conceptas no-
bilis Auditorii spes fallam, adeoq temporis hic impen-
tio illos defraudem. Adeoq controversiæ statq rectè, ...
mandus mihi, quam decisio Consultationis hujus fiat. N...

SLUB Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

enim de Imperatore ejusque summis ministris quaestio in litera-
rio hoc certamine moveri coepit: prout à Politicis nonnul-
lis ea aliàs proponi solet: utra nempe res in Imperantibus,
Pax ne an Bellum, majoris aestimanda? utra ab illis minori cum
incommodo abesse queat? utra ad illorum et Reipublicae
salutem ac securitatem plus momenti conferat? Hoc enim
ambabus, quod dicitur manibus largior (nec enim aliam
sententiam eligere possum) bellum in Principibus eorumque summis
ministris paci, quae interim tamen abesse non debeat, jure meri-
tissimo praeferendum esse. Et certè, si quis rem praesentem
ad locupletissima fidei testem aliquem referendam putet,
adest vocatus quasi praestans ad eloquentiam artifex. Is
ipse inquam, qui et cultissimo Latinae linguae seculo vixit, et
ab ipsis inimicis suis atque obtrectatoribus praestantiae hanc lau-
dem reportavit; Tullium puto. Cum hoc sentire ipsa non
tantum veritas, sed et omnium Imperiorum conditio et
fortuna nos cogit. Duae [illegible], infit disertissimus Romuli
nepotum, artes sunt; quae locare homines in amplissimo digni-
tatis gradu possunt; una Imperatoris, altera vero (sic verum
civilem vocat) Oratoris est. Ab hoc n. pacis ornamenta
retinentur, ab illo belli pericula repelluntur. Sed virtus mili-
taris caeteris omnibus praestat. Patet ex his utriusque rei, tam
pacis quàm belli, artes in Imperantibus multum praestare:
adeo ut sive illas s. hoc ipsis detrahatur, de illorum gloria
multum decedat. Longè plus tn. belli artes Imperantium
intuitu valent. Quid enim Majestas sine armis? Ina-
ne nomen est et scena plusquam ridicula. Quid territori-
um sine manu militari? Praeda est omnibus, eam invadere
volentibus opportuna. Subtrahantur et aulis, subtrahantur
comitiis, subtrahantur itineribus armatae Principum excu-
biae; nec ulla restabit illis securitas. Ita scilicet, si cunctas
rationes ad rigidum examen vocem, omnino tibi ami-
cissime Commilito, qui secundi suffragatoris partes laudabi-
liter sustinuisti, largior, bello praerogativam deberi. At vero,
cum non de pacis et belli praerogativa heic Imperantium,
sed parentium intuitu disceptatio institui debebat. Horum
quippe respectu habito nemo est, qui mecum non asserat,
ipseque ingenuè fateatur, pacem bello nobiliorem, optabi-
liorem ac innocentiorem, imo pro vitae Paradisiacae, quae
vix coeperat, quum desiit, et aeternae, quae nondum planè

cœpit, nunquam desinet, multò propinquiorem es
Quare, quum insanum usq[ue] humanæ rationis expertem
esse oporteat, quiq[ue] et eum
Vervecu[m] in patria, crassoq[ue] sub aëre nat
esse oporteat, qui pacata Imperia turbidis, quieta co
sis, certa ambiguis, (sicuti om[n]is belli est alea) dummodo
stati congrua optio detur, anteferre nolit: Ego ejusm
tanta constitutus controversiæ Arbiter, totam tandem
sic diremptam volo atq[ue] decisam: ut sua quidem lau
alter suffragatorum maneat, palma verò suffragat
mo tribuatur. Hic, hic certè pro prærogativa pacis bene
bellè, pulcrè dixit. Et quidni rectè, bene bellè, pulcrè d
is putaretur. ? Etenim, quu[m]

Bella necent homines faciant sine honoribus ar
Urbis et agrorum depopulentur opes;

Pax contrà, cujus l. ipsu[m] nomen amabile, res verò
ris,
Est cœleste bonum, sacris altaria flam[m]is
Atq[ue] tepescentes quod fovet igne focos:
Est hominu[m] genetrix, est et custodia rerum,
Ipsa regens juris justitiæq[ue] forum.

Ne tamen gratis hæc de pacis prærogativa fortè dic
se videantur, ad Orationem Hannibalis, quâ pacem
à Scipione Affricano fortissimus Dux contendit, tanquam
bonæ causæ asylum, provoco. Poterit enim l. ex hoc
prudentiæ civilis fonte luculentissimè vobis univers
singulis, A.V. constare: quanta præ bello pacis sit præroga
va. Indeq[ue] nequaquam aptiorem in bona hac causa
Hannibale testem inveniri potuisse arbitror: eò quod,
si quisquam alius, sine patria esse poterat, pati sine hos
non poterat; eratq[ue] non suæ modò ætatis Dux maximus,
omnis ante se memoriæ, omnium gentium, cuilibet Re
Imperatorumve haut impar. Sic igitur quoniam ad
num tantus belli Dux, totq[ue] gentium victor, vi veritatis
ctus, bona pacis agnovit atq[ue] deprædicavit, dignam
nò elegantissimam ejus Orationem judico: quæ non modò
latoribus imprimatur altius, sed et coronidis loco in
splendida Eruditorum Virorum Panegyri recitetur.
tari autem illam cu[m] maximè fini volo: ut prærogativa

tis, à Amo Suffragatore asserta ac defensa, à me dein
ceps confirmata et approbata, eò clarius elucescat: ut
elucescat ipso meridiani solis jubare clarius. Vos, vos,
melioris ominis Adolescentes, Symmachi suavissimi, sur
gite nunc cum Interprete vestro justo ordine, atq alter
quidem è Polybio Græcè, alter Latinè è Livio, fortissimi
Carthaginensium Ducis Orationem de Prærogativa Pa
cis memoriter recitet; nec et quisquam vestrum de
generula auscultatione tot eruditissimorum Virorum du
ritet. Ego [illegible] abhinc [illegible] equidem recedo, dumq vobis locum cedo, vel tribus
tantum verbis dico:

PAX BELLO PRÆSTAT:
BELLO PAX PRÆSTAT.

DIXI

Philippus Samuel de Jangen. Nob. Vrat. Siles.

De
PRÆROGATIVA PACIS
ORATIO
HANNIBALIS
GRÆCA,
e
Polybii Libro XV.

Ὡς ἐβουλόμην μὲν ἂν μήτε Ῥωμαίους ἐπιθυμῆ-
σαι μηδέποτε μηδενὸς τῶν ἐκτὸς Ἰταλίας, μήτε Καρ-
χηδονίους τῶν ἐκτὸς Λιβύης· ἀμφοτέροις γὰρ ἦν ταῦ-
ται καὶ κάλλισται δυναστεῖαι, καὶ συλλήβδην ὡσανεὶ
περιωρισμέναι ὑπὸ τῆς φύσεως. Ἐπεὶ δὲ πρῶτον μὲν
ὑπὲρ τῶν κατὰ Σικελίαν ἀμφισβητήσαντες, ἐξεπολε-
μήσαμεν ἀλλήλους· μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ὑπὲρ τῶν κατ'
Ἰβηρίαν· τὸ δὲ τέλος ὑπὸ τῆς τύχης ἀπονουθετούμενοι
μέχρι τούτου προβεβήκαμεν, ὥστε καὶ περὶ τοῦ τῆς πα-
τρίδος ἐδάφους ὑμᾶς κεκινδυνευκέναι, τοὺς δὲ ἡμᾶς
καὶ νῦν κινδυνεύειν· λοιπόν ἐστιν εἴ πως δυνάμεθα δι'
αὐτῶν παραιτησάμενοι τοὺς θεοὺς, διαλύσασθαι τὴν ἐνεστῶ-
σαν φιλοτιμίαν. Ἐγὼ μὲν οὖν ἕτοιμός εἰμι, τῷ πεῖ-
ραν εἰληφέναι διὰ τῶν πραγμάτων, ὡς μεταθετός ἐστιν
ἡ τύχη, καὶ παρὰ μικρὸν εἰς ἑκάτερα ποιεῖ μεγάλας
ῥοπὰς, καθάπερεὶ νηπίοις χρωμένη. Σὲ δὲ ἀγωνιῶ
Πόπλιε, λίαν, καὶ διὰ τὸ νέον εἶναι κομιδῇ, καὶ
διὰ τὸ πάντα σοι κατὰ λόγον κεχωρηκέναι, καὶ
τὰ κατ' Ἰβηρίαν, καὶ τὰ κατὰ τὴν Λιβύην· καὶ μη-
δέπω μέχρι γε τοῦ νῦν εἰς τὴν τῆς τύχης ἐμπεπτω-
κέναι παλιρρύμην· μή ποτε οὐ πεισθῇς διὰ ταῦτα
τοῖς ἐμοῖς λόγοις, καίπερ οὖσι πιστοῖς. Σκόπει δ' ἀφ'
ἑνὸς τοῦ λόγου τὰ πράγματα· μὴ τὰ τῶν προγεγονό-
των, ἀλλὰ τὰ καθ' ἡμᾶς αὐτούς. Ἐγὼ τοιγαροῦν εἰμι
Ἀννίβας ἐκεῖνος, ὃς μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην σχε-
δὸν ἁπάσης Ἰταλίας ἐγκρατὴς γενόμενος, καὶ μετά
τινα χρόνον ἧκον πρὸς αὐτὴν τὴν Ῥώμην, καὶ
στρατοπεδεύσας ἐν τετταράκοντα σταδίοις, ἐβουλευόμην
ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τοῦ τῆς ὑμετέρας πατρίδος ἐδάφους,
πῶς ἐστί μοι χρηστέον· ὃς νῦν ἐν Λιβύῃ πάρειμι πρὸς
σὲ Ῥωμαῖον ὄντα, περὶ τῆς ἐμαυτοῦ καὶ τῶν Καρ-
χηδονίων σωτηρίας κοινολογησόμενος. Εἰς ἃ βλέπον-
τα, παρακαλῶ σε μὴ μεγαλοφρονεῖν· ἀλλ' ἀνθρωπ[ίνως]

τῶν βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἐνεστώτων. τοῦτο δή τοι τῶν μὲν ἀγαθῶν ἀεὶ τὸ μέγιστον, τῶν κακῶν δὲ τοὐλάχιστον αἱρεῖσθαι. τίς οὖν ἂν ἕλοιτο νοῦν ἔχων πρὸς τοιοῦτον ὁρμᾶν κίνδυνον, οἷόν σοι νῦν ἐνέστηκεν; ἐν ᾧ νικήσας μὲν, οὐδὲ τῇ τῆς πατρίδος ταύτῃ δόξῃ μέγα τι προσθήσεις, οὐδὲ τῇ ἡττηθεὶς δὲ, πάντα τὰ πρὸ τούτου σεμνὰ καὶ καλὰ ἐν αὐτῷ ἄρδην ἀναιρήσεις. τί οὖν ἐστιν, ὃ προτίθεμαι τέλος τῶν νῦν λόγων; πάντα περὶ ὧν πρότερον ἠμφισβητήσαμεν, Ῥωμαίων ὑπάρχειν. ταῦτα δ' οὖν, Σικελία, Σαρδώ, τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν. καὶ μηδέποτε Καρχηδονίους Ῥωμαίοις περὶ τούτων ἀντᾶραι πόλεμον. ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλας νήσους, ὅσαι μεταξὺ κεῖνται τῆς Ἰταλίας καὶ Λιβύης Ῥωμαίων ὑπάρχειν. ταύτας γὰρ πέπεισμαι τὰς συνθήκας, καὶ πρὸς τὸν μέλλον ἀσφαλεστάτας μὲν εἶναι Καρχηδονίοις, ἐνδοξοτάτας δέ σοι καὶ πᾶσι Ῥωμαίοις.

Dixi
Georgius Ermelius
Calá-Lusatus.

INTERPRETATIO.

Si esset integrum, optaturus ego forem, ut neque Romani quicquam unquam eorum, quae sunt extra Italiam, concupissent, neque Carthaginenses eorum, quae extra Africam. Utriusque populi haec propria, eaque pulcherrima sunt imperia, a natura ipsa suis finibus comprehensa, ac quasi circumscripta. Nunc quoniam de Sicilia primum disceptantes bellum inter nos gessimus; deinde autem de Hispaniae possessione, ac tandem, bonam nobis mentem, Fortuna corrumpente, eo usque sumus progressi, ut de patriae solo vos antea periclitati, nunc ipsi cum maxime periclitemur; illud jam superest, ut, si qua ratione possumus, iram deum deprecati, tantae huic pervicaciae finem imponamus. Equidem, ipsa doctus experientiâ, quam mutabilis res sit Fortuna, quamque saepe rei minimae interventu magna in utramque partem momenta faciat, dum mortales non secus ac pueros infantes ludibrio habet; ea quieta consilia sum paratus. Sed te P. Corneli, vehementer sum anxius, ~~[illegible]~~ et sollicitus; ne forte, sive juvenis es admodum; sive, quia ex animi sententia semper omnia tibi successere, cum in Hispania,

tum in Africa; neque unquam hactenus Fortunae mag...
impetu retro ruentis periculum fecisti; verbis meis, ...
fide dignis, parum tamen fidei habeas. Quin tu pro...
considera mihi ex uno, quod jam dicam, cujusmodi sit re...
humanarum conditio? neque enim ego de illorum, quae ...
fuerunt, rebus loquor; verum de iis, quae nobis ips...
contigerunt. Nempe Hannibal ego ille sum, qui p...
Cannensem pugnam, totius propemodum potitus Itali...
aliquanto post tempore Romam ipsam petii, et, quum ...
millia quinque passuum ab Urbe consedissem, de vobis et ...
triae vestrae solo quid mihi statuendum esset, deliber...
qui nunc in Africa ad te virum Romanum accessi, de ...
a et populi Carthaginensis salute tecum acturus. ...
hortor, Publi, ut, hoc intuens, spiritus magnos nimis ...
geras; sed in deliberando de rebus praesentibus hum...
sortis memorem te probes. Id autem est, ut bonorum ma-
ximum, malorum minimum eligas. Enimvero quis com-
mentis discrimen tantum adire velit, quantum tibi nu...
imminet? e quo si victor discesseris, neque tuam tibi, neque
patriae gloriam multum sane amplificabis; sin victus fu-
eris, tot ante parta decora, tot adoreas ipse per...
funditus everte[s]. Sed quorsum tandem omnis haec
mea spectat oratio? ut omnia populi Romani sint...
de quibus hactenus fuit inter nos contentio. Ea autem
sunt Sicilia, Sardinia, Hispaniae provinciae. Horum...
mine adversus Romanos ne bellum unquam Carth...
nenses suscipiant. Similiter et aliae provinciae, qu...
quot Italiam et Africam interjacent, omnes ut po...
sint Romani. Nam equidem per ejusmodi conditiones
Carthaginiensium securitati in posterum, et gloriae
tuae, sive universi nominis Romanorum, quam optime
re consultum existimo.

Dixit

WIGAND. MOL...
RUS, Gorl. Lus.

De Prærogativa Pacis Oratio Hannibalis Latina, è Livii Librô XXX.

Si hoc ita fato datum erat, ut qui primus bellum intuli populo Romano, quiq; toties prope in manibus victoriam habui, is ultro ad pacem petendam venirem; lætor te mihi sorte potissimum datum, â quo peterem. Tibi quoq; inter multa egregia non in ultimis laudū hoc fuerit, Annibalem, cui de tot Romanis ducib9 victoriam Dij dedissent, tibi cessisse: teq; huic bello vestris prius quam nostris cladib9 insigni, finem imposuisse. Hoc quoq; ludibrium fortunæ casus ediderit, ut cum patre tuo consule ceperim arma, cum eodem primum Romano imperatore signa contulerim; ad filium ejus inermis ad pacem petendam veniam. Optimum quidem fuerat, eam patribus nostris mentem datam ab Diis esse, ut et vos Italiæ, et nos Africæ imperio contenti essemus: neq; enim ne vobis quidem Sicilia atq; Sardinia satis digna pretia sunt pro tot classibus, tot exercitib9, tot tamq; egregijs amissis ducibus. Sed, præterita magis reprehendi possunt, quam corrigi. Ita aliena appetivimq, ut de nostris dimicaremq, nec in Italia solum vobis bellum, nobis in Africa esset: sed et vos in portis vestris prope ac moenibus signa armaq; hostium vidistis et nos ab Carthagine fremitum castrorum Romanorum exaudimus. Quod igitur nos maximè abominaremur, vos ante omnia optaretis; in meliore vestra fortuna de pace agitur; agimus ij, quorum et maxime interest pacem eē, et qui quodcunq; egerimus, ratum civitates nostræ habituræ sint. Animo tantum nobis opus est non abhorrente â quietis consilijs. Quod ad me attinet; jam ætas, senem in patriam revertentem unde puer profectus sum, jam secundæ, jam adversæ res ita erudierunt, ut rationem sequi, quam fortunam malim. Tuam et adolescentiam, et perpetuam felicitatem, ferociora utraq; quam quietis opus est consi-

liis metuo. Non temere incerta casuum reputat quem fort[...]
nunqvam decepit. Qvod ego fui ad Trasymenum, ad C[...]
nas, id tu hodie es. vixdum militari ætate imperio acce[...]
omnia audacissime incipientem nusqvam fefellit fort[...]
Patris et patrui persecuty mortem, ab calamitate vestra[...]
decus insigne virtutis pietatisq; eximiæ cepisti, amissas. Hi[...]
as recuperasti, qvatuor inde Punicis exercitibq pulsis, C[...]
creatus, qvum cæteris ad tutandam Italiam parum anim[...]
transgressus in Africam, duobus hic exercitibq coesis, binis ea[...]
hora captis simul incensisq castris, Syphace potentissimo rege ca[...]
tot urbibus regni ejus, tot nostri imperij ereptis, me sextum de[...]
jam annum hærentem in possessione Italiæ detraxisti. Pote[...]
riam malle, qvàm pacem animus. Novi vobis spiritus m[...]
magis qvam utiles. et mihi talis aliqvando fortuna affulse[...]
si in secundis rebus, bonam qvoq mentem darent Dij, non ea[...]
qvæ evenissent, sed etiam ea, qvæ evenire possent, reputarem[...]
Qvem modo castris inter Antenem atq urbem vestram positis, a[...]
propè scandentem moenia Romana videras, hic cernis, duobq[...]
ssimis viris fratribus clarissimis imperatoribus orbatum, a[...]
nia propè obsessæ patriæ qvibus terrui vestram urbem, ea[...]
me deprecantem. MAXIMÆ cuiq fortunæ minimè credendu[...]
In bonis tuis rebus, nostris dubijs, tibi ampla ac speciosa dan[...]
pax, nobis petentibus magis necessaria qvàm honesta. Melior tu[...]
est certa pax, qvàm sperata victoria, hæc in tua, illa in D[...]
manu est. Ne tot annorum felicitatem in unius hora de[...]
discrimen. Cum tuas vires, tum vim fortunæ, Martemq [...]
munem, propone animo. Utrinq ferrum, corpora humana [...]
nusqvam minus qvàm in bello eventus respondent. Non t[...]
ad id qvod data pace jam habere potes, si proelio vincas, [...]
adjeceris; qvantum ademeris, si qvid adversi eveniat. Simu[...]
ta ac sperata decora unius horæ fortuna evertere potest. [...]
in pace jungenda tuæ potestatis sunt P. Corneli: tunc ea h[...]
da fortuna erit, qvam Dij dederint. Inter pauca felicita[...]
virtutisq exempla M. Attilius qvondam in hac eadem terra [...]
isset, si victor pacem petentibus dedisset patribus nostri[...]

[N]on statuendo tandem felicitati modum, nec cohibendo efferentem fortunam, quanto altius elatus erat, eo foedius corruit. [E]st quidem ejus, qui dat, non qui petit, conditiones dicere pacis: [se]d forsitan non indigni simus, qui nobismetipsis mulctā irrogemus. Non recusamus, quin omnia propter q[uae] bellum initum [es]t, vestra sint; Sicilia, Sardinia, Hispania; quicquid insularum [t]oto inter Africam Italiamq[ue] continetur mari. Carthaginienses inclusi Africae littoribus, vos (quando ita Diis placuit) externa etiam terra mariq[ue] videamus regentes imperia. Haud negaverim, propter non nimis sincerè petitam aut exspectatam nuper pacem, suspectam esse vobis Punicam fidem. Multum per quos petita sit, ad fidem tuendae pacis pertinet Scipio. Vestri quoq[ue] (ut audio) patres nonnihil etiam ob hoc; quia parū dignitatis in legatione erat, negaverunt pacem. Annibal peto pacem: qui neq[ue] peterem, nisi utilem crederem: et propter eandem utilitatem tuebor eam, propter quam petii. Et quemadmodum, quia à me bellum coeptum est, ne quem ejus poeniteret, quoad ipsi invidere Dei, praestiti: ita annitar, ne quem pacis per me partae poeniteat.

DIXIT

Georgius Dahm, Zecli-
nensis March.

APPLAUSUS.

Solemne illud est ad memoriam: quod a priscis Script[orum] literarum monumentis habetur expressum. Non tantum [enim] Ephori et Auditores, ad recitationem s. perorationem [in]vitati, sed et ipsi Discipuli in Musarum aedibus, [h]is [crebe]rrimum usi formulis, sibi invicem acclamabant: Euge! [Be]ne! BELLE! PULCHRE! PRAECLARE! Disertissimum [ho]minum Nepotem Ciceronem audiamus. Ita namque is Lib. 3. de Orat. c. 26. Quare bene et praeclare, quamvis nobis saepe belle et festive. Audiamus et Persium, qui sic alicubi:

Euge tuum et BELLE: nec BELLE hoc excute totum.

Quid prohibet ergo: quo minus et Ego, venerandae Antiquitatis vestigiis insistens, in medium hodie prodeam, Vestrique, Co[mmi]litones musulenti, ingenii alacritatem, favorabili ore commend[em]? Nihil profecto, nihil me ab acclamatione illa Veterum im[pro]ba[n]tiarum prohibet. Indeque et tanto confidentius Consulta[ti]onum conatum approbo, et, literario hoc Pacis ac Belli negot[io] feliciter peracto, acclamo: Euge! ≠ BENE! BELLE! PULC[HRE!] Acclamo PRAECLARE! NON POTEST MELIUS! Vos[tri] Suffrag[ii] quorum alter pro Pacis, alter pro Belli Praerogativa dicendo in[genii] sui vires periclitatus est, dixistis[*] Dixisti et Tu, qui venerabil[i Au]ditorio in lite dirimenda Arbitrum te probasti, BENE, ≠ BELLE, ≠ PUL[CHRE], ≠ PRAECLARE! Quum vero muneri tuo ita fecisti satis, non [im]merito seorsim tibi acclamo: NON POTEST MELIUS![F] [E]nimvero, si ad nostri aevi bellum oculos mentis converta[mus] atque ultro citroque cogitemus, rectiusne Paci, an Bello Praerogativa tribuatur, ≠ pro Pacis Praeeminentia Hannibalis, quae Graece [et] Latine recitata fuit, oratio, aperte militat. Imo et, quanta [a] bello Pacis sit Praerogativa, ea ipsa satis docet, idque [lucu]lenter quatuor nobis Argumentis demonstrat. Prius quidem illud, [...] dio involutum, ab utriusque partis spectata virtute, nec contemnend[a] fortitudine similiter; Scipsum n. Hannibal leviter, Scipion[em] graviter laudat. Se ipsum nempe laudat modice, ne Scipioni contem[ptui] foret. quod quidem citra jactantiae vanitatem nonnunquam fieri p[otest].

[Margin notes:]

* bene, belle, pulcre, praeclare!

F. Nec dubito quin et hoc splendidissimum Auditorium decisionem tuam approbaturum meumque tacite iterum iterumque acclamaturum NON POTEST MELIUS!

Scipionem laudat; ut ejus sibi potius benevolentiam conciliaret. Admirari igitur se, et magnifacere Scipionis Virtutem, non verbis quidem expressis ostendit, sed laetitiam suam commemorando: quod quoniam Fato ita evenerit, ut sibi Pacem exposcere necessum sit, Scipio mihi datus sit, quem ea de causa conveniret. Eaque propter de rebus suis nonnihil dicendum Hannibal existimat: ne Scipio nempe nimium sibi tribueret, nimiaque et ipse superbia abreptus, Pacem, cujus gratia venerat, denegaret. Suo nomine in memoriam ipsi revocat, quae a se quoque gesta fuere, et quanti habendus, ostendit. Mos quippe hominum est, sua tantum mirari, aliena vero non attendere, sed dissimulare. Nec et quisquam est, qui non in re aliqua sibi Suffenus, inque amore proprio detentus, possit videri. Alterum, quo Pacis consilia, Scipioni grata facere Hannibal nititur, Argumentum, Fati vis, et Fortunae inconstantia praebet. Ait namque: Si hoc Fato ita datum erat, hoc quoque ludibrium fortuna an casus ediderit: Hannibali videlicet DEUS, Fortuna, Fatum velut synonyma sunt: ibidemque et ipse loci divinam Providentiam agnoscit: quae omnino ad imperia quoque hominum et bellorum eventus se extendit, conatus et prudentiam hominum, ad eum finem, quem vult, dirigendo. Et certe quemadmodum fortuna, h.e. DEI Providentia, in omni re humana, sic prae primis in res bellicas potens est: ut pote quarum exitus semper sunt ancipites. Nobis aliunde exempla non sunt petenda. Nam qualis Imperator ad Scipionem petiturus Pacem venit? Venit, qui primus bellum intulerat Populo Romano, obsidendo nimirum et capiendo (contra foedus primo bello Punico ictum) Saguntum. Venit, qui toties prope in manibus habuerat victoriam. Ecce enim fortissimus Poenorum Dux, ad Ticinum, ad Trebiam, ad Thrasymenum Romanos vicerat; sed tamen insigni prae primis praelio ad Cannas ipsos vicerat. Venit porro, quod propius Scipionem tangit, qui cum Scipionis Patre victoriose non semel congressus fuerat. Venit denique Imperator, quem modo castris inter Anienem et Romam positis, et jam prope Romana scandentem moenia, viderat Scipio. Tantus scilicet Dux, qui, ut summatim dicam, invictae fortitudinis procella surgentem Romanorum potentiam, et toti Orbi frena minitantem, deturbaverat, et compescuerat, inermis ad victi Scipionis filium petiturus pacem venit. Ergo miratur Divinae Providentiae dispositionem!

Ô constantissimam fortunæ inconstantiam! Sed ad te[r-]
tium Argumentum properanter propero. Ecce enim induc[...]
maxima quoque belli incomoda et oppositas Pacis comoda [...]
ut Paci Prærogativa sua asseratur. Latissimus heic de calami-
tatibus belli, et comoditatibus Pacis disserendi campus aperire[...]
sed diserto cuidam oratori potius partes hæ relinquendæ. Ne
et ego comemoratione belli malorum nostram hanc de Pacis [...]
tia comentationem comaculabo, aut insuaviorem reddam: præ[...]
nis ubi quoad hane partem satis mihi causam, tot una fere [...]
dirutæ in Germania ~~in Germania~~ Urbes, incultus agrorum [...]
et ipsissima denique dominum vastitas, perorare videntur. Coete[...]
rum me citius lux ac vox destitueret, quam ut singula Pacis [...]
moda enarrarem, pedem non immerito heic figo, et quartum [...]
Pacis Prærogativæ Argumentum aperio: quod in Hannibalis [...]
tione causarum justarum belli defectus constituit. Hunc v. ad a[...]
mum Scipioni Hannibal revocare studet his verbis: Italiam
appetivimus: ut de propriis dimicaremus. Optimum quidem
fuerat, eam Patribus nostris mentem datam a Diis esse, ut [...]
vos Italiæ, et nos Africæ Imperio contenti essemus. Pudore[m]
nimirum Hannibal Scipioni heic movere studet: ut cen[...]
deponenda esse arma, quæ non honestissima de causa sum[...]
essent. Neque enim ut justitia suæ constaret ratio, bellum [...]
Punicum erat coeptum; Sed quod potentia alterius alteri abrep[...]
ita esset, neuterque Populus, improba latius dominandi libidine [...]
minis sui imperii contentus foret. Quam et ipsam Bellorum
Punicorum causam omnium veram esse (utut aliam hinc Roma[ni]
hinc Carthaginienses prætenderent) dicere vult Hannibal[...]
is idem eundem in se errorem agnoscens, ne obtrectandi [...]
Scipioni molestus videretur, ipseque culpanti Romanos succe[...]
lum sic itaque omnino, quatuor hæc Argumenta, momenta illa ren[...]
sint, quibus ad Pacis consilia perducere Scipionem quondam [...]
natus Hannibal, quibus et quilibet Principum hodieque com[...]
vendus est; Pacis quidem in se spectatæ et quantum honest[e]
fieri potest, Prærogativa cordibus Europæorum Principum
servata maneat, neque unquam ab illis flocci pendatur.
Tu præ primis, Augustissime Leopolde, pro pacifica æqua-
nimitate Tua observa, et serio cogita: quid publica salus, quid
Reipublicæ tempora poscant. Vos etiam, qui Germa[niam]
antehac afflixistis, ex Hannibalis fortuna discite, quam
verum sit illud Poëtæ:

Cæde abstinere, tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, seculo Pacem suo,
Hæc summa Virtus, petitur hac Coelum via.

Quod superest, receptui nunc cano, elegantissimos elegantissimi Tragici, Euripidis versus, in hoc Orationis calce, suspirans:

Εἰρήνα βαθύπλουτε,
Καλλίστα μακάρων θεῶν,
Ζῆλός μοι σέθεν ὡς χρο-
νίζεις.

O Pax alma datrix opum,
O pulcherrima coelitum,
Quam Te mens mea sitit!

O MORAM!

Johann: Henric: Retzel:
Sprott: Siles.

PACIS AUXCIUM.

Tandem pax rediit, rediit pax optima rerum,
Quas homini novisse datum: Pax una triumfis
Innumeris postliminio potior remeavit.
Res ea jo! rediit, rediit res omnibus uno
Affectu votisq; diu exoptata, feroces
Qua post armorum ferias, post tristia bella,
Post caesas ferro gentes, quassataq; regna,
Post tempestates varias et turbida mundi
Nubila, post miseras strages, saevumq; furorem
Martis et innumeras vexata e plebe rapinas,
Marte procul pulso, bellisq; furentibus imo
Detrusis Orco, dulcissima sessis rebus,
Redditur e coelo requies tranquillaq; sedes.
Displosis tenebris concedunt nubibus atrae:
Sol redit auricomus, redit et Sol aureus Orbi:
Clarior aura micat, cunctae cecidere procella.
Cessant jam pugnae, cessant saeva arma, tumultus
Undiq; jam cessant: sunt undiq; tuta: recessit
Vis inimica, rapax telluri illisa tyrannis
Strata jacet penitusq; jacet sine robore summis
Mundi Principibus jam nunc concordibus. Ecce
Induperatoris cum majestate serenas
Gallica majestas, Majestas Svecica dextras

Conjungit: jungit cum Dano Suecica dextram
Majestas: resonant almam nunc omnia PACEM.

JOHANN. DAVID Ros...
Gorl. Lus.

PACIS CONSALUTATIO.

Salve pax rerum moderatrix optima, salve!
Aetherei salve proles veneranda parentis!
Optima res rerum salve! Vox optima vocum
Mille mihi salve vicibus! Pax enthea salve!
Opportuna venis, votisq; petita secundis:
Qualis, ubi Eoo revocavit secula busto,
Laetus ad Aethiopas reditum parat atq; sonoro
Aspiciens terras Phoenix clangore salutat:
Insontes populi visâ procul alite currunt,
Allapsamq; polo excipiunt, gaudentq; tenenter:
Ut quondam reduci laetantur vere volucres.
Non ita persensit flagrans amor Herculis Heb...
Ipse nec Aeacides tantos Briseidos ignes:
Tu quantum nostris haeres infixa medullis.
O age, pax bona, et in nostris his finibus aedes
Fige tibi stabiles: ne post furialis Erinnys
Damnosis iterum contristet nubibus oras
Teutoniae, ac penitus testacea planta teratur.
Si verò cui de nostris est tanta cupido,
Ut pereat, vires in barbara tela refundat
Collectas, rabies quae Othomannica porta mina...
Omni etenim nisu validos impellere remos
Convenit adversus Turcos Scythicasq; rapinas.
O utinam nostrum LEOPOLDUM Hebrusq; Tag...
Agnoscant Dominum: hunc veneretur et ac...
Nili!

SIGISMUNDUS Ros...
Gorl. Lus.

Ad Actum Eucharisticum pro Pace Universali, ut universo propè Europaeo Orbi, ita Germaniae potissimum reddita, Invitatio.

Ecce super montes pedes Evangelizantis et annunciantis pacem! Celebra Juda festivitatem tuam, et redde vota tua, quia non permittet ultra, ut pertranseat in te Belial. universus periit. Signatissima pacifici Prophetae Nahumi verba sunt: quae pacis studiosissimus Theologus B. Lutherus optimè vertit, admonitionibus ejus omnibus et judiciis gravissimis ad pacem magis, quam ad bellum versis. Non immeritò verò, dum festis undiq. gaudiis hoc Auditorium perstrepit, ego in vestrum, A. venerandi, conspectum me hodie proripio, eademq verba mea facio, laetus laetitiis omnibus exclamans: Ecce super montes pedes Evangelizantis et annunciantis pacem! Etenim quum pax universalis facta sit in diebus nostris, misericordia et veritate obviantibus sibi, justitia et pace mutuò se exosculantibus, surge Germania, et celebra festivitatem tuam: redde vota, inq mera erumpe gaudia:

quoniam perniciosus Mars non amplius pertransiturus est
nos tuos: quum universus ille periit. Horret equidem a
mus temporum nostrorum ruinas persequi. Nec enim, mihi si
centum forent, oraque centum, et ferrea vox, omnia malorum
bellicorum nomina percurrere possem, quae Germaniam nostram
afflixerunt. Quid? nonne ita fervebant bellis circum-circa omnia,
ut nullus modus rapinis, nullus caedibus, nullus stupris, nullus
incendiis esset? Illudebantur palam sancta foedera et jura
in armis ponebantur omnia, illudque pium et justum censebatur
gladius impetrare poterat. Proh immortalem Deum! Quot
in senticeta, foedasque uligines vasto squalore et solitudine abierunt?
Quot et urbes, quot vici, quot agri situ ruinâve in antra, in
bula, in deformia rudera, et nescio, in quos foedissimos quisque
aggeres transierunt? Nihilominus et truculenti hostes, quod
vix lachrymis sanguineis satis deplorari poterat, superbia, fastu et
immanitate suâ, non tuus forte et alterius, sed incolarum omnium
inhiabant bonis: nec non uni genti aut populo, sed universae, quae
longè lateque patet, Germaniae acerbissimae servitutis jugum
imponere; vel ipsam etiam veram religionem templis ejicere,
hominum expellere, imo et penitus eradicare illam cogitabant.
Iterum horret animus. Neque enim quisquam tempora, quae Ger-
mania nostra multis in locis per octo annos perpessa fuit tur-
lentissima, satis describere; Nemo et fata multarum terrarum a-
cerrima enarrare satis potest; quum adeò graphicè exprimenda
ac describenda vel ipsi Thucydides ac Salustius muti forent.
Dominus autem gloriosus et mirabilis effecit: ut popul

nunc fundant gladios suos in ligones, et hastas suas in falces:
ut ne attollat amplius gens una in alteram gladium, nec discant
amplius bellum populi. Rediit nempe postliminio, rediit pax opta-
tissima rerum: rediit pax potior triumfo. Rediit, et rebus patriae
afflictissimis solatium et auxilium secum tam copiose attulit: ut omnia
jam laetissimis gliscant auctibus; omnia jam floreant, exultent et tri-
umphent omnia. Quid moraris itaq Germania? cur non surgis et
psallis Domino: quia mirabilia effecit. Ecce, jactabaris fluctibus,
premebaris bello: extrudebaris sedibus tuis; calamitates acerbitates
multae partim jam urgebant, partim impendebant. Verum, quis procellas
in auram statuit atq compressit? Quis arma, et gladium, et bella
fregit? Quis expulsos atq projectos cives tuos recepit? Nempe
Deus, qui haec omnia effecit. Fortis et potens est Dominus.
Dominus potens in bello, fortis in pugna. Hic, hic ipse est,
qui tantae malorum undiq ingruentium tempestati occurrit, totq pro-
cellis quassatam Reipubl. navem servavit atq restituit. Hic est,
qui sceptra sua Regibus, subditos Dominis, utrisq pacem et secu-
ritatem reddidit ac confirmavit. Hic est, cujus munere pressae hac-
tenus multis in locis leges capita attollunt, cujus auspiciis jura
respirant, ipsaq et imperii nostri senectus velut reddita juventute
reviviscit. Hic idemq, cujus ope, quod omnium maximum est,
vera religio in tuto jam collocata videtur. Quis attonitus jam me-
cum non ingeminaret: Benedictus Dominus, qui non dedit nos
in captionem dentibus hostium nostrorum? Pertransivit anima nostra
torrentem, quasi passerculus erepta est de laqueo venantium.
Jubila et plausus ubi nunc estis? Ubi gaudia? Ubi tripudia?
Ubi gratulationum solemnia? Exultet terra! laetetur coelum! Tripu-

dient aqua! Quicquid spirat, nobiscum plaudat! Non aetas, non
non status, et conditio obstet cuipiam: quo minus prae ingenti laetitia in jubila erumpat! mira se jactet et efferat hilaritas: quod quilibet intus concepit gaudii; tantum in ore, in gestu, in toto corporis habitu expromat! Affluat non leve, non pusillum, non fallax, sed verum, sed magnum, sed solidum intra praecordia gaudium! ut omnes sensus pertentet, omnia membra fatiget, mentem extra se rapiat! Ecce, redit Princeps pacis, cumque eo redit.

— — Pax optima rerum,
Quas homini novisse datum: pax una triumfis
Innumeris potior: pax custodire salutem,
Et cives aequare potens.

Quod si vero cum veteres Graeci, cum Romani, feliciter bellis sopitis, liberataque ab ingentis periculi metu patria, vota et ea Diis sacrificia more laudabili persolverunt: quod si et illi non minus laudabiliter eos, quorum auspiciis atque virtute pax restaurata fuerat, nullo non honoris genere prosequi soliti sunt: eo magis id nobis Christianis conveniet. Repetamus ergo ea omnia, quae lingua ob Dei munificentiam ingenti laetitia perfusa, proloqui potest: agamus ante omnia immortales Supremo Monarchae Deo universali hac restaurata pace gratias, eidemque vitulos labiorum immolemus. Agamus deinceps tanti quoque boni paravit terris his non interituras gratias. Quid obmutescis Germania? Lauda Jehovam tuum: lauda Deum tuum Saxonia, Lauda ... lauda nostra haec Lusatia, inque hac nominatim lauda Deum Gorlicium, eidemque pro pace tam benigniter nobis restituta ... age habeque gratias. Nemini serio sit, Deum, quocunque ...

meos laudare: nemini invidia sit Optimo optimi boni Restauratori immensas agere gratias. Imprimis v. vos Symmachi [illegible] [illegible] in scenam et arenam laudis prodire ne dubitate! Nolite cunctari sed, dum post decessum meum residebitis, ordine justo pietatem vestram in splendida hac Eruditorum Panegyri probaturi, surgite, et soluta ac ligata oratione demonstrate: quantum imprimis Opt. DEO, quantum potentissimo M. Britanniæ Regi, quantum et Serenisss. Saxon. Electori, quantum denique cæteris tanti boni paranijs debeamus omnes, debeamus singuli, quotquot Germanico sanguine nati ac sati sumus. Dum verò pietatis hoc officio facturi satis procedetis, nolite de faventia venerabilis auditorii dubitare. Firmiter n. mihi polliceor, fore, ut omnes ac singuli, quotquot in hoc Musarum Charitumque domicilium auscultandi gratia confluxerunt, benevolis et attentis quoque animis vobis affuturi sint. Ne tamen ullus dubitandi vobis sit locus, nomine vestro venerandos Auditores submisse rogatos volo: ut attentè bonâque cum venia pietatis vestræ verba, quæ facturi estis, audire ne dedignentur. Ideò namque Mercurium Veteres in dedicandis fanis adjunxerant Gratiis: ut significarent orationem maximè benignas et amicas flagitare aures.

Dixit

CHRISTOPHORUS POPIGIUS,
Gorl. Lus.

EUCHARI-
STIA
GENERALIS
pro
PACE GERMANIÆ RESTITU-
TA,

ad

Opt. Max. Deum, ad Potentiss.
mum M. Britann. Regem, ad
Serenis. Elect. Saxon. Uni-
versi hujus Pacis Mediato-
rem, pariterq́ et ad Emi-
nentiss. Legatos,
Pacis tantæ Proxe-
netas.

Nunc demum, posteaquam Pax feliciter Germani[æ]
nostræ, imò universæ propè Europæ coelitùs restituta, cla[ris-]
simè intelligimus: quantum valeat Epitaphium illud, quod Hercul[is co-]
lumnis affixum olim legebatur: NON PLUS ULTR[A.]
Ecce enim, quum non plus ultrà progredi Gradivum M[ar-]
trem vellet Divina Providentia, columnas ei fixit, atq́ [...]
nue potentiæ suæ Epitaphium, NON PLUS ULTRA
jecit. Terminos nempè suos cruento Marti posuit, et, [ne]
plus ultrà progredi vellet, cursum inhibuit: quò minùs totam [Ger-]
maniam incendio suo involveret, inq́ cineres et favillas con[ver-]
geret. Si uspiam igitur post hominum memoriam Potentia [et]
Providentia Divini Numinis admirabilem se ostendit:
hac certè, cujus mense superioris anni penultimô Soteria [ex]
Saxo-Electorale mandatum celebravimus, Pace ita utraq[ue]

patefacta est: ut nunquam majoribus, nunquam illustrioribus argumentis aut illustrata esse, aut imposterum illustrari posse videatur. Quis enim sperasset: tot gravissimis bellis implicatam, et miserrimè jamjam laceratam, imò et tot Christiani Sanguinis fluminibus passim inundatam Europeam beatissimis tranquillitatis foederibus componi posse? Neq; et ullius quidem hominis vota, fortiter coelum licet pulsarent, ad tam ______ irati Numinis sedem pervenire posse, credita fuissent. Tot difficultates quippe in nupero bello nectebantur: ut, sive ipsi inter se pugnantes respicerentur, sive contumacissimi belli causæ æstimarentur, pauxillum, imò propè nihil spei superesse videretur: quod animos nostros in anxia Pacis expectatione confirmasset [marref]. Sed nimirum uni facilè conciliari potest. Proh verò DEUM immortalem! quot Regum, quot Principum, quot mutuò confligentium copiarum concursus, quantus ardor in nupero illo Gallo-Germanico et Sueco-Danico Bello existebat? Hic enim Gallus et Cæsar, illic Gallus et Hispanus, istic Gallus et Belgæ terrâ mariq;, alibi Danus et Suecus, et [Suecus] Elector Brandenburgicus alibi, Luneburgici alibi Duces et Suecus, Anglus quoq; et Belgæ mari id tempus acerrimè confligebant. Quis ergò tot orbis Proceres potentes, tot ferventes Reges ac Principes, sine partis alterius interitu in amica iterum cocturos esse foedera, sibi persuasisset? Si, incendiò aliquò suborto, una tantummodò aut altera domus igne infestetur: restinguendi spes superest. Atenim si furibundus Vulcanus undiq; et undiq; totam urbem flammis implicet, tanta homines desperatio invadit: ut ne admovere quidem manus amplius sustineant, sed non nisi gemitibus, lacrumis, ejulatibus omnia impleant. Idem Germaniæ nostræ accidebat: posteaquam illam gravia et crudelia bella, non uni regno, non uni principatui, non uni Reipublicæ;

Sed universæ propè Europæ formidabilia, continuos ann
lacerarent. Heic verò quantis de rebus totidem præliis
catum, V. A., putatis? Dimicabatur non de unius apri c
ob quod Ætoli et Arcades mutuis se cladibus diutissimè
verant. Neq; dimicabatur de canibus aliquot ereptis: qu
causa Scoti Pictiq; se mutuò tam crudeliter infestârunt: u
lis prorsus foederibus placari possent. Neq; de curru ali
pellibus onusto, dimicabatur: cujus rei caussâ Helvetii imman
tum! adversus Carolum Burgundiæ exarserant: ut non nisi ips
Ducis morte se placari paterentur. Multò minùs de diis levi
rebus, è quibus non rarò gravissima diuturnaq; bella gentibus na
data, dimicatum hactenus. Sed de limitibus illinc regni proferen
istinc iisdem tutandis ac conservandis pugnabant. Suscipiebatur
bi masculè pro securitate Civium, pro libertate patriæ bellum
terq; deinceps gerebatur. Gerebatur et quaddam inter p
affinitatis vinculò junctos, nihiloq; minùs inter ipsos ejusdem fidei
Sanguineos bellum: quos quidem inter, si exacerbantur, charit
vincula, incitamenta sæpiùs irarum fiunt immortalium. Atq
quantò difficiliora bella hæc omnia esse videbantur: tantò m
Divina ~~—~~ prævaluit Potentia ac Providentia. Prævaluit
utramq; hanc incomparabilis cùm Invictissimi Magnæ Brit
ac Hyberniæ Regis, CAROLI II, tum Serenissimi nost
Electoris, JOHANNIS GEORGII II, quos bellò partes
certantes Mediatores admiserant, cura ac vigilantia.
luit deniq; Legatorum Summorum, qui Neomagi Batavor
quiq; et Londini Scanorum congregati fuerant, admiranda
dustria: ut Christianum propè infinitis vulneribus manantem
rent Sanguinem, totumq; crudelissimorum armorum strepitum

Sincerae concordiae, et, quod speramus, aeterno silentio consopirent. O factum prorsus admirabile! O factum cedro dignum, vel aeneis tabulis inscribendum, inque Imperii Archivo ad perennem memoriam asservandum! Alia enim verba mihi desunt. Quid vero mihi? Immo ne Platoni quidem in hoc negotio verba sufficerent: quibus tantae Pacis hujus, Pacis tot votis expetitae, tot precibus oratae, tandemque exoratae, Gloria ex merito depraedicetur. Quid ergo faciendum nobis, Auditores? Faciendum, quod possumus, et Gratiae praeprimis agendae Summo tanti Boni ac Doni Largitori, DEO; agendae deinceps Magnae Britanniae Regi, atque post hunc Saxoniae Electori, Mediatoribus Pacis Potentissimis; agendae denique tot Summis Legatis, Pacis Proxenetis Eminentissimis: sed quantae quidem ab imbecillitate nostra ac tenuitate proficisci possunt. Atque in eo ipso actu cum ipsius Orationis hujus cardo vertatur, nemini non gratum fore pium hunc potius, quam audacem conatum meum, confido: quem vel affectus ille promovebit, qui muto olim Croesi filio in pugna vocem donavit. Indeque nec Vestram, Audit. B., attentionem flagito: ne forte de insigni Vestra pietate inepte dubitare videar. Omnem certe laudem profanam judicarunt Ethnici: quae cum memoria Omnipotentis DEI non jungeretur. Neque enim Optimus Optimi Principis Panegyrista, Plinius gratias vult agere Principi sine immortalium Deorum memoria. Nec et ipse Cicero, tum Eloquentiae, tum Patriae Romanae Parens, etiamsi gloriosior suarum laudum suarum ebuccinator fuerit, sua tamen benefacta tanto minora judicare dubitavit, quanto propius Divinis curis ea adscriberet. O Dii immortales! Homo-Ethnicus alicubi exclamat, Vobis enim tribuam, quae vestra sunt, nec vero possum humano tantum consilio dare, ut tot res, tantas, tam varias, tam repentinas in illa

turbulentissima tempestate Reip. mea sponte desperarem:) Vo
profectò animum meum tum conservandæ patriæ cupiditate in
distis: me ab omnibus cæteris cogitationibus ad unam salutem
publicæ contulistis: Vos deniq; in tantis tenebris erroris ac in
tiæ clarissimum lumen prætulistis menti meæ. Ita dixit, Ve
randi Auditores, optimus dicendi Magister: ita seculo in do
mentum omnis posteritatis scripsit: quem si ullibi aliàs, præs
certè tempore sequi convenit: ut bonum in mundo omnium ma
mum, bonum omni æstimatione nostrâ et prædicatione superiu
bonum Pacis gratô animô ad DEUM, omnis boni Fontem
Augustissimum primò referamus, Ecce enim Providentis
Pacis et Belli Dominus illustrissimis argumentis in restituta si
post octenne illud bellum, Pace, et clementem suam Justitiam,
justam Clementiam nobis ostendit. Ostendit se, inquam, ut miseri
dissimum Patrem; sed et ut justissimum Judicem se ostendit, pienti
hac in parte patrem imitatus. Castigare utiq; pius pater imm
ros filios solet: ut revocet eos à vitiis, et ad virtutum frugem
ducat. Afflixit et DEUS miseri belli flagellô suum populum
demq; admodum graviter habuit: quia felicitatem suam concoquere
poterat: nisi thermis ejusmodi Neronianis juvaretur. Quam fr
tum verò in illis est? Quam lucrumabilis per universam prope
Germaniam inde miseria orta? De Solone, uno è Græciæ Sapi
tibus, referunt: quod, cuidam amico varias hominum afflictione
ostensurus in celsam eum secum arcem deduxerit, subjectasq; inde
domos monstrans, quantæ in singulis curæ, quantæ in universis ca
mitates lateant, expendere jusserit. Ah, quænam arx tam celsa?
nam turris tam altè posita: è qua unius Germaniæ nostræ cala
tates, quas ipsa in truculentissimo illo octo annorum bello multis

loci pertulit, conspici potuerint! In ea profecto tempora inciderat
aetas nostra: quibus nihil miserius, nihil calamitosius, excogitari poterat.
Erant namque urbes, erant totae provinciae non nisi immanissimae rabiei bel-
licae amphitheatra: in quibus omnia in sanguine suo sursum deorsum vol-
vebantur. Regnabant passim miserabili spectaculo latrocinia, rapinae,
incendia, homicidia, sacrilegia. Ecclesia, pientissima Mater, indignissimis
modis habebatur: nec et ullae prae armorum strepitu Leges audiri po-
terant. Non dignitas, non aetas, non sexus obstabant: quo minus stu-
pra caedibus, caedes stupris miscerentur. Grandaevi senes, honestiores
matronae in ludibrium a militibus trahebantur. Tenerrimi quoque infantes
praedam gladio cedebant, qui ipsos in minutissimas quasvis partes dis-
caret. Verbo: plus millies miseriarum in cives ubique redundabat,
quam damni in hostes perveniebat. Declamitant adhuc rudera in Po-
merania: declamitant cineres in Alsatia: solitudines foedae declamitant
ubi. O bonitatem vero ac clementiam Optimi Maximi DEI
perpetuo praedicandam! Ecce enim respexit, respexit utique Clemen-
tissimus DEUS ἀπὸ μηχανῆς ad lacrumas, respexit ad gemitus,
respexit ad ejulatus miserorum, et Europam hanc a Marte liberavit,
que ea praeprimis Germaniam nostram Superiorem a flammis bellicis
liberam conservavit, Inferiorem autem e medio flammarum bellicarum
eripuit. Quis ergo non exclamaret cum devota illa anima: Vere
Dominus est: qui vulnerat et medetur, percutit et sanat. Vere
Dominus est, qui mortificat et vivificat: qui pro paterna sua dis-
positione castigans castigat populum suum, sed morti non prorsus
tradidit! Vulneraverat omnino, et prope mortificaverat vindice
gladio DEUS Europam, inque hac maxime nostram Germaniam.
Mala enim facinora et enormissima scelera vindicaturus, et gravem

quasi manum iisdem injecturus, hostem Germaniæ stilerat: qui per
plurimas illius terras divagatus, ingentes dabat clades, miserisq;
modis affligebat. Præter opinionem verò clementissimus Pater vul
percussa mederi coepit, sanare coepit, quæ percusserat, ac vivificare, q
mortificaverat. Limites nempè inter ipsas clades ac strages clementi
hosti-victori posuit DEUS: quos non transiliret. Quod nisi
factum esset: instar cataclysmi totam Germaniam vis Martis oppres-
set: nec, nisi nobis omnibus consumtis, suam satiasset rabiem. Sanè
delusis ac confusis hostium machinationibus, quas innumerabiles coti
meditati fuerant, totidem precibus oratam, atq; mox exoratam Pa
DEUS nobis, undiq; fastigium clementiæ suæ additurus, restituit.
Pacem, securitatis fomitem, Pacem publici boni radicem, Pacem
modorum seminarium, Pacem opulentiæ segetem, Pacem almam
omnium nutriculam / intelligo. Cujus non aures, animusq; tam del-
ectabili bonô perfunderentur? Cujus non pectus penitissimis hilaresce
visceribus? Næ si omnes in Germania nostra lapides, imò si om
arborum folia linguas in grata metamorphosi mutarentur, non possent
dignas DEO, per potestatem Maximo, per bonitatem optimo, lau
canere, dignasq; agere Gratias: quod omnia tam benè fecerit: qu
non expleverit tantùm vota nostra, sed et superârit. Superavit
vota nostra: quæ ipsa erant hæc: ut, discussis belli nubibus, sere
Pacis lux relucesceret. Superavit preces nostras ardentissimas:
toties defatigatas aures suas noverat. Præcurrit spes nostras, q
de Pace reditura conceperamus. Munus ergò Tuum, Dom
exosculamur, exosculamur manum Tuam largissimam, exosculamu
mentem Tuam benignissimam: quumq; non possimus parta Tibi
facere, Te amamus, Te laudamus, Te adoramus, ad Tuos p

humillimè prosternimur. Tibi laus, ô Sospitator hominum celsissime, Tibi gloria, ô ~~novissimæ~~ Pacis Autor Potentissime, Tibi gratia, ô Pater Benignissime, Tibi Gratiarum actio in Sempiterna Secula! Ut verò secundas à DEO in his terris duo illi Summi Mediatores, Magnæ nempè Britanniæ Rex, et Saxoniæ Elector, in hoc Pacis restitutæ negotio obtinent: ita Secundò etiam ad Augustissimum Eorundem Thronum Gratiæ peragendæ sunt. Quid enim hoc et quantum est: quod afflictissimis totiq; propè Europæ [...]bus operam suam constanter, ille quidem per Legatum suum Neomagi Batavorum, hic per Legatum Londini Scanorum, non sine [...]rvis sumtibus impertire non detrectaverint, quadq; et ipsiq; Pacis negotium mirâ dexteritate promotum iverint? Nulli profectò tan[...] here est ingenii flumen: nulli tanta dicendi aut scribendi vis, tantaq; copia, quæ tantum in conciliandis belligerantium animis of[...]ium, aut beneficium potius exornare satis valeat. Vos scilicet, Vos, Maximi Pacis conciliandæ Mediatores, (nam quidni longè absentes sic, quasi coram positos, alloquar, qui nunquam non animo, humillimaq; reverentiâ illis præstò sum,) omninò estis: qui ope et consilio difficillimo huic negotio incubuistis, totosq; Vos et asserendæ Religioni et Libertati, et, quod non minus pium est, tuendæ imortali gloriæ, decoriq; Vestro devovistis. Putabatis enim, Vos et in DEUM, in ipsos etiam homines, quos in mutua adjutoria Natura condidit, perfidos fore: si Germaniam præprimis gravissimis bellorum incendiis amplius affligi pateremini. Indeq; præ cæteris omnibus [...]t immeritò tutatrix[3] illa[4] nos[1] omnes[2] generis humani, coeli illud [...]men, orbis illud columen, felix illa Stimula et Agonia, Pietas [...]pè Vestra, in admirationem rapit, inq; et ea simul in humillimas

Gratias nostra Germania descendit, Pacis suæ Vos Pararios n-
nans, Vobisq[ue] post DEUM restaurationem hanc Pacis accep-
referens, atq[ue] ulteriorem sui curam studiosissimè à Vobis precat-
Idem cum ea et nos Germani facimus, et, quanquam pectora n-
stra senex jam moestitia angustaverat, inundantis tamen ex Un-
sali hac restituta Pace gaudii copiam sentire dudum coepim-
Vos miramur: Vos veneramur: Vos suspicimus: Vos Asse-
res Securitatis nostræ vocamus. Nec temeritatis fortè nos
quispiam hîc arguet: dummodò noverit, quam Divinô Vos, A-
gustissimi Mediatores, mentis acumine, quam subtili
diciô in arduo hoc Pacis negotiô usi fueritis. Non solum c-
salutaria consilia celeriter invenire potuistis, sed et providere
ac prospicere: quid rei præsenti maximè conduceret. Hoc tu
præprimis, Invictissime Magnæ Britanniæ ac
berniæ Rex, summâ Tuâ Prudentiâ ita in tam arduo n-
tio uti noras: ut arma Tua prudenter non minus, quàm fort-
ad terrendum hostem-victorem jungeres. Quare, quum in-
piendo bello hoc difficillimo Vestra plurimum præstiterit Prud-
cum animositate conjuncta, nos verò nullum aliud virtutis præmi-
nullum aliud honoris insigne, nullum aliud laudis monumentum
vel à nobis statui posse credamus, quod Vobis Megistanibus
universo Europæo orbe debeatur: pro eo, ac possumus, modo v-
ramur hanc Prudentiam, et colimus Fortitudinem. Eò magis
utramq[ue] veneramur et colimus: quò major in Vobis, Prudenti-

Mediatores, fuit felicitas. Non sui juris homo semper
t, sed æquô sæpius iniquior felicitas denegare ipsi solet rerum succes-
m, atq; in vanum conari eum facit. At verò nequaquam Fortuna
obis noverca in tanto Pacis negotio fuit: quin potiùs ipsa Vos
properè, tamq; prosperè adjuvit: ut ad omnium consiliorum metam,
optatissimam nempè Pacem, ~~unam~~ pacem triumphis potiorem, Pacem, Legum
niumq; honesti nutricem, melior pars Europæ perveniret. Quum
gò omninò gratâ mente acceptum id ferre conveniat, quod gravis-
is Vestris consiliis, assiduis Vestris laboribus, continuis Vestris cu-
, immensisq; sumtibus Vestris, ob undiq; reductam Pacis serenitatem
rè Serenissimi, nobis conciliastis, per nulla temporum momenta
animis nostris excidet: quin gratô potiùs animô hodiè agnoscimus
ntum beneficium, atq; subinde DEUM rogamus: ut Vos sortes
mper ac hilares conservet, Vestramq; felicitatem aliis atq; aliis mo-
s clementer augeat! Scandite interim, Augustissimi Prin-
pes, immortalitatis et gloriæ thronum, quem Vobis Germania
stra excitavit, atq; indè, quantum potestis, oculos in omnium nostrûm
ectora intromittite. Videbitis in iis tot erectas devotionis
atuas, quot nulla unquam ætas, nulla delibabit oblivio. Sed ne
ngiùs in hac Orationis parte provehar, utut longissimè provehi
ea par esset, ad Vos tandem, ad Vos, Summi Summorum
incipum Legati, Felicissimi tam immensi boni Proxe-
netæ, devenio. Profectò, quemadmodum præter Solem reliqua
am sidera in hæc inferiora agunt, eorumq; affectiones miscent,
od coelestium arcanorum scrutatores subtiliùs excutere solent: ita
acis bonum, quod ad DEUM, Monarcham Benignissimum,

quod ad Serenissimos Mediatores, gratâ voce retulimus,
defesso quoq Eminentissimorum Legatorum, quos Neomagum
Batavorum, quos et Londinum Scanorum vidit præsentes, grato
mente acceptum ferre fas est. Atverò novam in tanta hac dicendo-
rum copia tantam difficultatem experior: ut nesciam, quid primò,
quid deinceps dicam. Omnes, omnes singularis Vestra cura ac
tia Gratias superat, imò longissimè transcendit. Vos namq nihil
gravissimis Vestris consiliis, nihil assiduis Vestris, nihil continuis V
curis aliud spectâstis, quam longè desideratissimam Europæ Pacem.
Ideoq et nulla temporum momenta præterire passi estis: quin ea,
Pacis hujus Causæ essent, præconciperetis acriter: quid posset acci
et quid agi deberet, si hoc vel illud contingeret, definiretis, omnes
Pacis profuturos disponeretis, et è quadam providentissimarum me
specula omnia exploraretis (: ne fluxæ casuum temeritati quicquam
deretur :) quod in tanto negotio curatè providendum. Neq
dibus heic sat dignis celebrari Vestra Solertia potest: quæ instar
aurei fili ex intricatissimarum ac variarum actionum labyrintho
optatissimam metam Vos deduxit. Concurrerant utiq ingenia
toto orbe selectissima: quorum sensa circa res tantas sagaciter
vicem inquirere, conatus feliciter invicem moderari, studia q
versum tendentia, ceu varias in circulo lineas, ad unum Pacis
trum dirigere, Divinæ quidem Solertiæ opus erat. Hanc, hanc
insito, in Vobis, Eminentissimi Legati, Legati Pacis
Felicissimi, miramur, hanc æstimamus unà cum constantia
Vestra indefatigabili: quam nullis delassati, vel morarum, vel
rum molestiis per aliquot annos Orbi Europæo probastis.

Coeptum erat Pacis negotium Coloniæ Agrippinæ, idq; tractum
anno in annum: donec Neomagi, donec et Londini tandem
Scania post Sisyphios labores exantlatos, juxta Sollicitudines ipsius
ugustissimi Imperatoris, Christianissimi Galliarum Regis,
atholici Regis Hispaniarum, Regis Daniæ, Regis Sue-
ciæ, tot Serenissimorum item Electorum ac Principu
æstimabiles, gratissimâq; devotione venerandas, applaudente coelô,
udiente terrâ, tripudiantibus omnibus ~~una~~ altera Pax post alteram con-
usa, ipsaq; Universalis tandem impetrata haberetur. ~~Atq; tot~~
itaq; curæ Vestræ quum tantæ in hoc Pacis negotio fuerint: ut
Vobis ingentes debeantur Gratiæ,: verbis decentibus illas, dum
is nullô modô licet, peracturi sumus. Sed unde verba nobis
menda! Ubi incipiendum? Ubi desinendum? Certè, qui vel sunt
diè, vel erunt uspiam Historiarum Scriptores, dum ad hanc Pacem
ndem ventum, magna non tantum magnarum potestatum merita, sed
stra etiam, Proxenetæ Splendidissimi, studia ita efferent,
omnium memoriæ et admirationi sistent: ut quivis Lectorum ea
ni laude digna, imò potiora omni laude fuisse, facilè animadver-
.

Quod superest: DEUM bonitate Optimum, potestate
ximum devotâ mente veneramur, eundemq; supplices rogamus:
custodiat, servet, protegat insperatam, quam nobis dedit, Pacem! In-
lgeat et ipse non tantum ut optimum, quod nobis dedit, æternum per-
neat, sed sub ejusdem umbra hæc Lusatia, et in ea Gorlici-
m nostrum, secundis undiq; omnium bonorum incrementis ad ejus glori-
, Reiq; publicæ salutem floreat, neq; quisquam nostrum Solem illum Pacis
i Europæo Orbi redux affulsit, unquam occidere aut obscurari videat!

DIXIT

Gothofredus Truschkius
Gorlicensis

EUCHARISTIAE SPECIALES

pro

PACE GERM. NOSTRAE DI[?] mirifice restituta ac reddita.

EUCHARISTIA SPECIALIS 1ma

Potentiss. ac Serenissimo Sax. Elect. JOHANNI GEORG. II.

Pro saluberrimis Pacis consiliis.

Si centum nobis, è veteri Poëtarum voto, Linguae à
Communi Parente, Natura datae forent: si altera ex
Nectaris parte Peitho nos imbuisset: si et lepore Attico,
Nestoreâ l. Ciceronianâ eloquentiâ essemus praediti;
aut si jucundiori Metamorphosi quisq[ue] nostrum totus in
totusq[ue] lingva fieret: nondum, Serenissime Princeps, Elector, bene-
ficiorum magnitudinem, quib[us] nos Subditos tuos gratiosissi-
mè semper cumulasti, l. eloqui possemus, l. oratione com-
plecti. Proh immortalem DEUM! quantum id animi
et Electoralis gratiae est argumentum: quod in nos pat-
tuum animum, animum multa gratiâ ac beneficentiâ
gravem, deposuisti, nosq[ue] supra omnem exspectationem, imo
ultra merita nostra, hoc Principali beneficio insignivisti,
ut in mediis illis turbis bellicis de pacis potius,
belli artib[us] cogitares! O tanto Patre Patriae dignam
cogitationem! o cogitationem Principe Viro dignissimam!
Tua videl. magno cum totius Patriae commodo consilia
ad pacem et tranquillitatem in terris tuis conservandam
dirigi maluisti, quam ut periculoso bello te immisceres.
Pacem, pacem inquo, quae

— Mortis vita est, et Cynosura salutis,
Torrens laetitiae, flos rerum, cura salutis,
Et fons virtutum, et dulcis nutricula vitae,

amicus et ipse pacis amantissimus, prae bello elegisti:
qui bene noras: quod

Bella necent homines, vastant sine honoribus agros,
Urbis et agrorum depopulentur opes.

Quid ergo? quoniam à teneris nos humillimi tui Servi
talibus imbuti sumus praeceptis: ut Tibi servire,
ad nutus Tuos obsequiis promptissimè currere summam
judicaremus fortunam: nec novum nobis jucundum
est: nisi Tibi vivamus, Tibi serviamus, Tibi obsequamur

a n. nobis omnino convenit: qui non tantùm hanc post
Deum vitam, sed et ea omnia, quae cum vita mortales
acciperent solent, Tibi Indulgentissimo Patri Patriae
debemus. Et quidni ~~et~~ humillimum cultum: quidni servitia: quidni
obsequia et studia nostra Tibi, Serenissime, debeamus?
...re, nos talia et alia certissima humillimae subjectionis
indicia debere, ultro fatemur. ~~Et~~ quamquam verò ea omnia
à nobis retuleris, et forte tua minora, et Serenitate
tua longè inferiora sint: nos tamen id hoc erigit atque solatur: quod
..., Serenissimi Terrae Soles, hoc cum Planetarum Rege
commune habeatis: ut, quicquid à nobis, velut inferioris Regni
clementis, studiorum et obsequiorum accipitis, uberiori foe-
nore refundatis. Sic et nos umbras aspicitis, ut illustretis.
...stra et obsequia exigitis, ut, beneficiendi campum nacti,
...m, quam gloria et Majestas vobis imposuit, necessitatem
decurrere atque singulis prodesse queatis. Quid nos verò,
...ne magnifici animi in nos propensione impulsi, aliud poterimus
praestare, quàm humillimis verbis humillimas Tibi, Serenissime
Elector, Princeps ac Domine Clementissime, gratias reddere:
si forte nostra nostrarumque Musarum studia ac humilli-
ma obsequia, sicut tale quale dignitatis tuae meritum,
... in meriti tui stipendium suscipias? Certè, si tanti
beneficii tui, quo in medio bellorum, undiquaque nos circum-
strepentium strepitu per pacifica tua consilia tutissimè
...ni nobis licuit, qualiscunque solutis est accepti peramus con-
fessio: non ingratos nos morituros sanctissime pollicemur.
committet n. clementia tuae facilitas: ut nos l. nubium
...tuam gratitudinem aemulemur: quae eodem, quod à sole
acceperunt lumine, plures in se solis imagines depingunt,
..., à quo splendeant, orbi demonstrent. Pariter et nos
...tione saluberrima illa pacis consilia, non ex alio,
...si pacifico Serenitatis tuae animo profecta, quibus
...gnati viximus, latè per Orbem et Urbes famam
...tabimus, dicemusque natis, narrabimus posteris: ut et
...sequentium seculorum memoria sciat, cujus radius
...at haec in terris nostris radiet, cui et soli fulgorem

hunc aureum pacis debeamus.

DIXIT

Joh. Schönius
Gorl. Lus.

EUCHARISTIA SPEC.
Acta
ad
Reverendissimum Serenissimumque Principem, ac Dominum,
CHRISTIANUM
Ducem Saxon. Jul. Cliv. Mont. & postulatum Administratorem Episcopatus Martisburg.
pro
Pacis ac tranquillitatis in inferiori Lusatia perfecte, Suae Duc. Celsitudinis ditiones, conservatione.

In antiquis Historicorum monumentis relatum legimus Graecos, posteaquam suo diuturnis bellis libertatem suam penitus perdiderant, deinceps à Senatu Romano à tot captivorum capitibus leo imposito, servitutem detraxerat, quòt tunc temporis nobilissimae ac opulentissimis Graeciae urbibus Gentium victrix ac domitrix Roma libertatem largita fuerat, tanta coelum clamoris vehementia percussisse: ut aves quoque praetervolantes attonitae deciderint. Magnum profecto gaudium tunc erat: imò longè majus impetrato illo libertatis bono. Ita namque humana fert natura ac indoles: ut omnes angustiae ac difficultates facillime oblivioni dentur: dummodo liberam hanc pacificam et tranquillam vitae nostrae securitatem, gratiam tandem reportemus. Et Nos, per Dei gratiam iterum dulcem consecuti sumus cum pace [redacted] libertatem. Quotusquisque ergo Germanorum est: cujus clamor latisonus non eat coelum? Ita nempe ubique vox haec Angelica clamans: PAX IN TERRIS. Etenim postliminio pax nobis redit: aeterni hoc, eodemque internecino bello, concussa ferè, [redacted] penitus sedibus suis emota, et [illegible] iterum Germania, non immeritò Angelicum illum clamorem facit, quem tam pleno emittet ore: ut ipsum coelum eodem [illegible] et votivae illae acclamationes et gratulationes, eo ex jubila illam

Superiori annô ut per totam Germaniam, ita per hanc nostram Lu-
satiam in Templis, in Scholis, in Curiis exquisitissimâ non minus
harmoniâ, quam solenni plausu resonabant ac audiebantur, pertinent.
PAX IN TERRIS! PAX IN TERRIS quilibet clamitabat:
quam totidem votis ac precibus orata, ipsaque exorata tandem pax rediret.
Canebant id fides: crepabant id nervi: reverberabant id pectines:
tinniebant eodem sensu sono cymbala. Quicquid ex tympanorum pulsu
respondebat, quicquid avenae modulatio, quicquid tibiarum inflatio, quic-
quid tubarum clangor, quicquid organorum cantus regerebat ac referebat
desideratissima Pax erat in terris, PAX IN TERRIS! Musicae
cantus erat: Estque et hodiernum unicum omnis plausus omnisque jubili
solemnioris argumentum: PAX IN TERRIS. Hac scilicet
ubique per Germaniam Angelicus plausus ingeminatur: PAX IN
TERRIS! Dum verò Pax quoque per subsellia haec intra parietes
resonat: Ego equidem fas fore reor: ut ingens hoc bonum ac donum DEI
recipiamus, grato ore praedicemus, ac probatâ vitâ demereri id vicis-
sim studeamus. Imprimis verò nobis, qui in inferiori Lusatiâ, Lusatiae
scilicet superiori conterminâ, Patriam dulcem nacti sumus, ex naturae lege con-
venit, et secundas â Serenissimo ac Potentissimo Saxon. Electore, JOHAN-
NI GEORGIO II. gratias Reverendissimo ac Serenissimo Domino
Dno CHRISTIANO, Juliae, Cliviae ac Montium Duci, Postulato
Episcopatus Martisburgensis Administratori, Landgravio Thurin-
giae, Marchioni Misniae ex utriusque Lusatiae, Comiti de Marcâ ex
Ravensbergâ, Dynastae in Ravenstein, Principi ac Domino nostro
longe clementissimo, agere: quod ex ipse consilia pacifica in sinu pecto-
ris foverit, atque proximo jam jam ardente Ucalegonte, incendia Martis
ab oris Patriae nostrae prudenter averterit, prorsus nihil intermittens
quod ad pacem et tranquillitatem conservandam, apertam verò vim Mar-
tis propulsandam, pertinere videretur. Pacem siquidem Optimus Prin-
ceps tantum putabat bonum: ut in rebus creatis nihil gratius audiri,
nihil delectabilius concupisci, nihil utilius eo possideri posset. Indeque ex
omnia sanis prius consiliis experiebatur, quam armis. Nec ex ar-
ma sumere volebat: donec in pace vivere liceret. Comicum namque
audiebat monentem: audiebat et Martianum Imperatorem docen-
tem. Sic enim ille alicubi: Omnia prius consiliis, quam armis expe-
riri Sapientem decet. Et hic quoque rectissime ait: Donec in pace vivere
licet, non decet Principem arma sumere. Quid ergo, tanto Patriae
conservato, et ab injuriis Gradivi Patris masculè vindicato bono, aliud
inter jubila et plausus nobis conveniret, quam decens gratiarum actio,
clementissimo post DEUM Patri Patriae humiliter decernenda? O si
[illegible] centum nobis linguae forent, aut quivis nostrum totus mens, to-
tus lingua fieret! Nec enim beneficii amplitudinem quo tenemur hac am-

plissimè cumulati sumus, eloqui possimus, vel Oratione complecti: Tam
possimus, iusto, verbis exprimere tantum tanti Principis beneficium
quo unicè effectum: ut in nostra praeprimis terra Pax et Fides
mutuò osculentur, et justitia de coelo nos respiciat. Consuluit utique
suluit Optimus Princeps Patriae miseris nostris rebus, peperit afflictis
vinciis suis quietem, seculo suo pacem conservavit. Ita scilicet aurea
sententia observata fuit: quae in Conclavi Electoris Saxon: Friderici
Sapientis parieti inscripta olim his legebatur verbis: Consulere Pa-
triae, parcere afflictis, orbi quietem, Seculo pacem suo dare, haec
ma virtus, petitur haec coelum via. Observata, iusto, verè regia
egregia Sententia ab Opt. Max. Principe nostro fuit, atque pax
conservata: ut commodius utrique pietas urgeretur, justitia admini-
stretur, fraterna charitas alatur, atque tam in Templis, quam
lis, tam in Curiis, quam in aedibus privatis etiam Christianae
ingore virtutes ad posteros sine ullo impedimento propagarentur.
Merito itaque humillimas Serenissimo Principi nostro gratias reddi-
simulque et, nos nunquam ingratos morituros esse, sanctissime polli-
Florum videl. quae eodem, quod à Sole acceperunt, lumine plures
Solis imagines depingunt, morem mutuâ aemulabimur gratitudine
summum illud Celsissimi nostri Principis Beneficium, quo in medii
lis insigniti sumus, pleno ore laudabimus, celebrabimus, cantabimus
tè idipsum per orbem orbisque famam laturi, simulque et diutur-
tis, enarraturi posteris: ut utrique sciant, cui pacem et tran-
tatem suam debeant. Caeterum voti nostri heic summa est: ut
na Majestas radios benignitatis suae, veluti in patriam nostram
ita in Indulgentissimum Patrem Patriae nostrae copiosissimè
dat, ipseque mellifluam pacem laetissimè aeque ac latissimè efflorescere
in terris nostris sinat. Largiatur et juxta haec dia coeli Ma-
jestas: ut omnia benè coepta atque capta Serenissimi Nostri
in pace et tranquillitate feliciter eveniant, universaque negotia
dem optimè procedant. Faxit item Clementissimus DEUS: ut
Fortuna toti Illustrissimae nostri Principis Familiae ex validis
Subditorum voto respondeat, indeque et millecuplum in universam
tionem sine ulla satietate redundet gaudium. Quod superest:
Serenissime, et diutissimè terris Tuis sospes ac incolumis
Vive Principum Optime, vive Ducum Optime CHRISTIAN
venerabilem istam, indeflexae aetatis canitiem, non nisi sero ac
coelo inferi. Ut autem vivere diutissimè, ac longè lateque de
Senectutis Insignia ostentare possis: DEUS Te rerum
rum columen ac fulcrum, fortem in his terris hilaremque servet.
Servet Te Amorem Patriae, ac humani generis Delitium incolum
Servet sospitem Te ac salvum! Servet Te Ecclesiae orthodoxae

...rem: Servet Te Patrem Patriæ: servet Te morum Fato-
...um: Servet Te felicitatis nostræ Atlantem! Ita vovemus
omnes, vovemus singuli! DEUS Te, Domine ob Indig... redolatam
...ris Serenitatem verè Serenissime, feliciter conservet!

DIXIT

Calixtus Eduschor
Forst. Lus.

Ad
DEUM OPT. MAX.
pro
Universali hac Pace Ger-
man. nrã clementer reddi-
ta
EUCHARISTIÆ
SPECIALES.

EUCHARISTIA 1.

Bey heütiger angestellten Friedens=Handlung erinnere Ich mich,
daß vorzeiten der Kayser Constans eine Müntze habe prägen las-
sen, auf welcher die Göttin Victoria Ihm einen Lorbeer=Krantz
aufsetzete, mit diesen beygefügten worten: Felix temporum repa-
ratio! Was könte wol Hochgeschätzte und Liebwertheste Anwesende,
mit bessern fug und recht unserm Teutschlande zu Ehren heute
geschrieben werden, als obige worte? Felix temporum, hießes in
lateinischer Sprache, reparatio; auf deutsch: Eine glückseelige Herstel-
lung der Zeiten. Denn sihe Teutschland die Mutter so vieler red-
lichen und aufrichtigen Gemüther, wurde vor kurtzer Zeit kläglich
mit grausamkeit, die Freyheit lag in den letzten Zügen, die Religion
litte Anstoß; leider, ja Teutschland solte nicht mehr Teutschland
heißen: Nunmehro aber hat Selbtes die beschwerliche und gefährliche
Kriegs=Noth überstanden, und gewinnen die Einwohner albereit

der Früchte des lieben Friedens. Ahero mangelt, sage ich,
weiter nichts mehr, als daß der höchste Verwalter aller welt
Reichs-Sachen mit einem Lorbeer-Krantze und dieser
gefügten Verschaffung entgegen kähme: Felix temporum re
tio. Das Unglück, der Krieg, die land-verderblichen Ver
wüstungen sind vorbeÿ, und kan nunmehro Deutschland so gl
so ruhig, so ungehindert, als vordiesem die Chur-Landes-
trit daselbst ihren Unterthanen vorstunde, in Fried und R
beherrschet werden. Und zwar nach solcher frohen Zeit haben
viel tausend redliche und aufrichtige Gemüther, da sie
ges-Zeit in ihrem Blute gezappelt und geschwommen, sehnlich
seufzet. Denn was solte wohl bey solchem wiederwärti
göldenen Friedens anders zu hoffen seÿn, als eine frölich
gesegnete, mit einem wort, eine gute Zeit! Es ist eben diß
nichts schöners und lieblichers, nichts nützlichers, als der Fr
der Friede, der Friede, sage ich, ist ein Band, und zwar ein
Band, ohne welches alles zerfället und unvollkommen bleibet.
nehmen auch Chrysostomus und Theophylactus an einem Orte
schreiben: Quemadmodum in domo, nisi fuerint colligationes, et
ta, ut dicuntur, vincula, nulla est reliquorum utilitas: hunc ad
Pax omnia continet, omnia cingit et connectit, ut perfectionem
cant. Ist zu deutsch so viel geredet: Gleichwie in einem Ge
allen andern dinge kein Nutz ist, wenn solches nicht
verbunden ist: also hält der Friede alles zusammen: er gürtet
knüpfet alles zusammen, daß es vollkommen seÿ und ble
möge. Nemlich der Friede ist das feste Band, damit alles
der Kirchen, im Policeÿ- und Haußstande wohl verknüpf
zusammen gehalten wird. Und zwar nicht ein gemeines
ist der Friede, sondern ein solches Band ist er: ohne welches
nichts seine Vollkommenheit erlangen und behalten kan.
denn gar wohl verstunde der alte Hertzog zu Sachsen,
helm, wenn er mit sonderbahrem Nachdruck zu sagen pflegte:
Es seÿ kein höher Gut, darauf eines Fürsten Regi
Mühwaltung gerichtet seÿn solte, als der edle Friede.
hochlöbliche Churfürst Friedrich der Weise hat nachfolgende
te in seinem geheimen Cabinet an die wand schreiben la

Consulere Patriae, dare orbi quietem, saeculo pacem suo: haec summa virtus,
petitur hac coelum via. Heisset in unsere Mund=Sprache abermahl
gesagt: die höchste Tugend, dadurch sich ein Fürst gleichsam den weg
in den Himmel bahnen kan, ist, wenn er des Vaterlandes wohl=
fahrt befördert, seinen Unterthanen Friede und Ruhe ver=
schafft, und also seine Regierung recht friedreich seyn lässet.
Vor dem allen aber, so muss gleichwohl der Friede von oben herab
erbeten und erwartet werden. Und dahin haben auch die blinden
und abgöttischen Heyden gezielet, wenn sie zu Rom nahe bey
dem Schlosse, so Capitolium genant, eine herrliche Kirche dem Frie=
den zu Ehren auffgebauet, in welchen die Rahts=Herren alle Tage
gehen, und ihren Heydnischen Gottesdienst verrichten musten.
Wir uns Christen will vielmehr gebühren dem Unsterblichen wahren
Gott zu Ehren einen solchen Friedens=Tempel auffzurichten. denn
Er, dieser ists, der uns Friede schaffet, und selbigen mit zeitlichen
und ewigen Segen krönet. wie denn hierauff gleichsam mit
Fingern der gelehrte Zinckgreff in seinem Sinnbilder=Buche zielet,
wenn er eine Klippe im Meere vorstellet, auff welcher 2. Eiß=
vögel bey stillem wetter zu nisten anfangen, mit beygeschriebenen
Schrifft: DEUS nobis haec otia fecit, diese Stille kömt von Gott.
Folglich kan auch Deutschland, ja ein ieder allhier unter uns
sagen: DEUS nobis haec otia fecit. dass mein Hertz in Frieden lacht,
das hatt mein Gott gemacht. denn siehe der grundgütige Gott,
welcher sich gern durch ein inbrünstiges Gebet in seiner Himmels=
burg gleichsam bestürmen lässet, hat endlich so vieler tausend
bedrängten ängstliches Seufzen und Flehen vor seinem Throne
erhöret, und das edle Friedens=Kleinod unserm lieben Deutschland
nunmehr wieder verliehen und beschert. Haben demnach
keine Ursache solche unbegreiffliche hohe Wunder des Allerhöchsten
mit rechtschaffener danckbarkeit zu erkennen, und ob, wie vor=
zeiten die Griechen, zu machen. denn, nachdem dieselben die Frey=
heit ihres Landes unter den langwierigen Kriegen gantz und gar
verlohren, hernachmahls aber durch gütiges Zuthun des Römischen
Feldherrn in ihre alte Freyheit und Sicherheit versetzet worden waren,
erhuben sie ein dermassen frölichen Jubelgeschrey, dass auch die Vö=
gel in der Lufft davon übertäubet, und gleichsam bestürtzt herun=
ter auff die Erde gezogen worden. Also sage ich wäre es billich,

daß wir mit den Griechen ein Volck und recht zusammen[stim-]
mendes Jubel-Geschrey aus freuden-vollen Hertzen und Danck[baren]
Munde erschallen ließen: welches nicht nur allein dieses ...
nicht nur dieses Marggraffthum Oberlausitz, sondern ...
Deutschland bewegen und erfüllen könte. Aber ...
solchen eüferlichen Geschrey nicht würde gethan und ausge[schrien]
seyn, zweiffele ich nicht, ob werde vielmehr ein ieder ...
Hochachtete Anwesende, meiner Meinung seyn, und dem ...
Gott ein immerwährendes Friedens-Geschrey in heiliger und
sicherer Andacht zuschicken, beynebens den Allgewaltigen
Herrn Himmels und der Erden inbrünstig bittende, daß Er ...
zu schützen pflege, auch ins künftige die Flügel seiner Gnaden-
Allmacht über unser gantzes Deutschland väterlich ausbreiten ...
Und wie nicht weit von Engelland auff der Insul ...
Städtlein seyn soll, welches sich eines immerwährenden Stillstan[des]
zu erfreuen habe, wenn gleich gantz Franckreich und Engell[and]
gegen einander in vollen Krieges-Verfassungen begriffen ...
wolle der höchste Gott unser liebes Deutschland solches Still[standes]
begnädigen, und es mitten unter aller Krieges-Unruhe ...
seligen wieder ewig leben andere Länder und Königreich[e]
derselben unverrückt geniessen lassen. Ja wie sich der ...
Hertzog in Savoyen rühmen durffte, daß Er in seiner ...
lichen Residentz ein sonderbahres Gemach verordnete, welch[es]
er Cubiculum Pacis, eine Friedens-Kammer nennete: also ...
der grosse Friedens-Fürst vielmehr unser werthes Deutsch[land]
ein rechtes Cubiculum Pacis oder Friedens-Kammer seyn ...
bleiben lassen: in welcher Römische Kayserliche Majestät ...
gesamte Stände des Heiligen Römischen Reichs neben ...
Ihren Unterthanen in guter Harmonie und Einträchtig[keit]
stehen, bey aller zeitlichen und ewigen Wohlfahrt wachs[en]
und zunehmen, in stetem Fried und Ruh das ihrige be[sitzen]
frölich geniessen, und auff die Nachkömlinge wie ein ...
Erbes, also unvermindert bringen mögen.

DIXIT

David Stöter
Forst. Lusat.

Eucharistia II

O si sufficeret validas in carmina vires
Phoebus, & Aoniæ mihi vis illa enthea lymphæ
Proluerit largô sitientem flumine linguam:
Vellem equidem Dominum pacis nunc carmine longô
Concelebrare, & ei lætum Pæana sonare!
Verùm me nondum tantâ decoravit Apollo
Fertilitate styli, vel carminis augmine: vestrum
Ut desiderium possim complere canendô.
Vis debet ingenii, trepidam vix gutture vocem
Formo, Periclææ non sunt mihi fulmina linguæ.
Quod nisi dedecori (nam fari vera quid obstat:
Præmia mendaci quum non sint ulla?) mihi sit,
Protinus hoc vestrô ex consessu rursus abirem.
Sic mihi perstringunt oculos, animosq rigorem
Insolitum incutiunt præsentum oculisq animisq;
Quos virtus celebranda, frequens doctrina, polita
Judicium mentis, linguæ facundia & oris
Evexit, evectos locat in subsellia summa.
Quapropter Tute, ô nostræ lux unica mentis,
Arbiter humanorum operum, præsesq Minervæ,
JOVA Pater, vegetas in carmina suffice vires,
Meq Aganippææ numerorum nectare inunda:
Istud (quo stadium faustè decurrere possim!)
Nimirum Mavors, Clari fingêre Poëtæ
Olim quem belli patrem, circumtulit arma
Improba per bis quaternos atq amplius annos
Quà lati mundi patet hoc illustre theatrum,
Atre quod terram clausam sic cingit & ambit.

Hoc satis experta est foecunda Atlantidos ora.
Namque DEum proh immortalem! Desaevit armis
Quàm valdè sceleratis, quàm telisque trisulcis,
Quàmque modis miseris, eheu! affligit eandem
Rex ille armipotens, qui Gallorum imperat Orbi,
Quique suo saevô ferrô conjungere regno
Tentavit totum nostrum Imperium Romanum,
Discupiens in eô solus dominarier usque!
Quàm magnas edit cædes stragesque virorum!
Quot celebres urbes ibi cingit Martis Alumnus?
Umbonem quoties muris incussit et ipse?
Et quoties longis scalis transcendit eosdem?
Quàm multas vertit disjectis moenibus urbes?
Quot porrò saevis abolevit moenia flammis?
Quot turres altas convellit sedibus imis?
Ecce viri multi nostris versantur in oris:
Qui patriâ propriis domibusque jubentur abesse.
Ob belli strepitum, quem concitat undique Mavors.
Nunc ibi sunt omnes prorsus exhausti agelli.
Omnia sed nequeo tenui comprendere versu:
Quæ mala portârit secum Gradivus iniquus:
Sint linguæ centum mihi quamvis, oraque centum.
Saeviter ille quidem non tantùm regnat ibidem;
Quin etiam vexata satis Pomerania bellô.
Hâc regione etenim quatiunt quoque dira flagella
Inventrix multûm scelerum saevissima Enyo.
Vidimus haud paucos crudeli funere mortuos,
Omnem et purpureô stagnantem sanguine terram.
Non intacta DEûm mansêre sacraria ibidem;
Sed cunctis ornamentis spoliata fuerunt;
Quid? quòd et armatus patrârit crimina multa
Bellonæ Gnatus, quæ nunc retulisse pudebit.
Nam quivis nostrûm scit: quòd (vix dicere fas est)

Virginibus ~~[illegible]~~ miles non paucis intulerit vim. I
Usque adeò nulli nostrûm sunt dulcia bella:
Exurunt vicos que, depopulantur & agros,
Et que arces, magnas urbes, castellaque delent.
Sed magis arridet semper pax aurea nobis.
Pax hominum genitrix: pax est custodia rerum:
Juris justitiaeque forum pax monstrat apertum:
Gloria pace minor: minor est victoria pace.
Indeque clamamus conjunctis vocibus omnes:
Nulla salus bello: pacem te poscimus omnes.
Et jam post tantos gemitusque, precesque piorum
Iratus propter tam dira piacula nostra
Ex altô sortem populi miseratus Jova:
Optatam pacem Germanis reddidit oris,
Martis & à patriâ sic reppulit arma maligna.
Regibus is cunctis tribuit quoque corda quieta:
Inter eos aeternum habitet concordia suavis;
Et galeam abjiciant, & nudent pectora ferrô.
Quare Christicolae nunc jubila laeta sonate,
Ac inflate tubas, pulsateque tympana lignis.
Ipse etiam meritò mentem linguamque resolvo,
Et tibi, summe DEus, coeli terraeque Creator,
Summas persolvo memori de pectore grates:
Quòd respexisti miseros hôc tempore tristi,
Et procul hinc tam clementer mala multa fugâsti,
Nobis terrigenis donans jam secla beata.
Hôc verò donô Christiana gratulor ora,
Ac precor, hoc ipsum bonum perduret in aevum.
Et vos, qui charasque domos, raptosque Penates
Insatiabiliter defletis, ponite luctus.
Si paupertatis moles onerosa fatigat,
Et dolor hinc ingens cruciat praecordia vestra:

In bonitate DEi spem figite. Quæ perierunt,
Largiter is reddet, majoremq; refundet opum vim,
Et factam duplici jacturam foenore solvet.
Quod superest, pie Nate DEi, studiose salutis
Humanæ, mundi factor, mundiq; Redemptor,
Te rogo, te supplex votis ardentibus oro:
Ut Verum perpetuô tua vox mansura sit ævô;
A nostris nunquam, dum vivimus, exulet oris,
Errorum et pellas nobis contagia foeda.
Tu fer opem miseræ turbæ, succurre cohorti,
Quæ tua credenti profitetur pectore Verba.
Neve sinas clarum, Vindex æquissime noster,
Extingui Lumen, nebulas et discute mentis;
Quò Verum maneat Verbum, inviolabile Verbum,
Gloria semper, honos, semper tua fama manebunt,
Atq; tuum totô nomen celebrabitur Orbe.
Omnibus hoc votis, votis hoc omnibus opto.

f.

Jacobus Hahnius,
Sora-Lusatus.

SLUB Wir führen Wissen. GÖRLITZER SAMMLUNGEN OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK Uniwersytet Wrocławski

EUCHARISTIA III.

Αἰὲν χαίρετ' ἐν ἀθανάτῳ θεῷ εὔφρονι θυμῷ,
Ἠδὲ πάλιν πάντεσσι λέγω νῦν, χαίρετε αἰέν!
Ὡς ἕπεται σκοτίῃ φαεσίμβροτος ἥλιος ὄρφνῃ·
Χείματι καὶ ὀλοῷ ἕπεται θέρος ἀγλαόκαρπον·
Τὸν τρόπον εἰρήνη πολέμῳ ἕπετ' ὀλβιοδῶτις·
Εἰρήνη ἕπεται ποτ'· Ἄναξ ἦν ὀβριμοεργὸς
Παντοκράτωρ θ', ὁ πατὴρ συγγνώμων ἠδ' ἐλεήμων,
Θνητοῖσι πρὸς θέλγητρον χθονίοισιν ὕπερθε
Πέμψεν, ἵν' ὠθῆται λιμὸν καὶ λοιμὸν ἀπ' αὐτῶν·
Ὄφρα βροτοὶ ἀδεεῖς ὑπὸ τῆς συκῆς τε καὶ οἴνης
Ἐς τὸ ἔπειτ' ὦσιν, κἂκ λαμπρεῶν ὅπλα μαχαιρῶν
Καὶ βελέων, ἠδὲ ξυστῶν γίγνηται ἄροτρα·
Ὄφρα τε ῥῆμα Σαωτῆρος ναοῖσιν ἐν ἱροῖς
Χόσφιν ἄτερ τε δόλου κηρύττηται μερόπεσσιν.
Χαίρετε νῦν πάντες κραδίηφιν, ὅτ' αὖθις ἔεσιν
Ἡσυχίη ἐπὶ γῆς, καὶ θνητοῖς θυμὸς ἀκηδής!
Αἰνάω δὲ θεῷ, ὃς πολλῷ μείζονα δοῦναι
Καὶ ῥέξειν δύναται, ἢ αἰτοῦμέν τε καὶ ἴδμεν,
Θεσπεσίην καθ' ἑὴν εὐσεβείην τε καὶ ἀλκήν,
Δόξα, κλέος, τιμή, κῦδός τ' αἰώνιον ἔστω!

Dixi

Gottlob Voltz Zitt. Lus.

EUCHARISTIA IV.

continens Paraphrasin Poët. Græcam

CAP. XII. ESAIÆ.

Ἢ τῆς κυανοπέπλου ἀνέδραμε νυκτὸς ὀμίχλη
Ἀνδράσιν ὠκυμόροις περιήδυμον ὕπνον ἄγουσα,
Δήλιος ἠ' λαμπρὸν τὸν ἀπείριτον αἰθέρα τέμνων
Ἐντύνει εὔκηλον νύχθ' ἵπποις ὠκυπόδεσσι
Ῥέζομεν ἡδὺ θύον σοι, ὦ Θεός, ἑπταζώνου
Οὐλύμπου βασιλεῦ, ἄστρων ἐπικοίρανε λαμπρῶν,
Ἠδὲ καὶ ἱερὰ καλὰ πολυκνίσσων ἐπὶ βωμῶν
Φρεσσ' ἁγνῆς φλέγομεν, χάριτας μυχοῦ ἐκ κραδίαων
Ἐνδοτάτοιο ὀφειλομένας, αἶνόν τε φέροντες
Καὶ τοι γὰρ πλακιῶν ἐπὶ ἡμῶν φρεσσὶ δικαίης
Χωόμενος κῆρ οὐ μάλα καρπαλίμως ἐπαλεξεῖς,
Ἀλλὰ ὅμως μύθῳ τῷ ἀκεσσιπόνῳ ἐλαφρίζεις
Ἀχθομένας πραπίδας, καὶ κήδεα λοιγοῦ ἀμύνεις
Τέκνα, ὅττι Θεοῖο μεγασθενέος βασιλῆος
Δεξιὰ αὐτοκρατὴς βαρυμήνιδα κόμπον ἀπειλῆς
Ἐχθρῶν ὑψινόων χαλεπῆς μάλα ἶφι ἀπωθεῖ,
Ἠδὲ δίδωσι βίον τὸν ἀτέρμονα ἀμφιπολεύειν,
Σκιρτῆσαι, θέμις ἐστίν, ἀγαλλομένοισι πόδεσσι,
Καὶ φρενὸς ἐκ γλυκερῆς γηθῆσαι εὐφροσύνῃσι,
Καὶ γονόεντα ἅπαντα δόμεν μελεδήματα θυμοῦ
Τῇ ῥιπῇ βορέαο φερέμμεν ἐς ὑγρὰ κέλευθα,
Αἰνεῖν τε Θεὸν περικαλλέϊ φωνῇ ἀείδειν,
Κεῖνόν τ' αἰνέμεναι νύκτας τε καὶ ἤματα πάντα.

Ἀλλ' ἄγετ' εὐφώνῃ ὀφ', ὑφαίνετε εὔχαριν
Ἠδὲ πολὺ γλαφυροῖς μελέεσσιν ἀείδετε ἀρχοί,
Κ' ἐκπάγλων κυδαίνετ' ἀρηραμένοις ἐπέεσσι
Ἡμέας γὰρ ἀλωφήτῳ φιλίᾳ τινὶ θεσμῷ,
Τῆς εὐεργεσίης πολυειδέσιν ἠδὲ πυκάζει
Μέλψομεν οὖν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδ
Καλλιχόροις μέλεσιν Θεὸν ὑψαγόραις τε καὶ
Αὐτὸς μὲν γὰρ τὴν γλῶσσαν ἔλυσε ἐς ὕμνο
Καὶ φρένας εἰς αἶνον, αἶνον τοῦ οὐρανίοιο
Κοιράνου ἱμείρει ἀρετή, τῆς ἔμπνουν ζωή,
Ἠδὲ ἅπασι πνέει μερόπεσσι παλιγγενέεσσι
Καὶ τέκνοισι θεοῦ γενετῆρος ἀεὶ ζώοντο
Ἄξιε ὦ ἀρετή, ὦ ἄξιε ἀθανάτοιο
Ὕμνου, καὶ πολλοῦ λιβάνου τε καὶ εὐχωλά
Ἔστι θεοῦ ἀρετὴ πηγή, τῆς βράβματα τέχν
Βλύσσει ἀμβρόσιον, καὶ τὸ ψυχοσσόον ὕδω
Οἱ γοῦν εὐσεβίης υἱοί, ὧν στήθεα θύρσοι
Εὐσεβῆ: εὐσεβίης κεντῆτα κέντροι ῥάβδ
Δεῦρο μολεῖτε θοῶς ποσὶ τῇδε τὰ ἴχνια
Κάμπτετε καρπαλίμως θεῖον καὶ ἀλεξιμο
Ὄλβον τοῦ Κροίσου ὃν νικᾷ χρυσὸν ἄπεφθον
Καὶ τοῦ Μηονίου κατὰ Πακτωλοῖο μεταλλ
Ἀενάοιο λέγω τὰ μελίρρυτα χεύματα
Καὶ βίον ἀΐδιον πάλυ ἀστερόεντος ἐν οὐ
Καὶ τότε φρὴν θύρσῳ ὧν χαρμοσύνης
Σκιρτῆσαι καὶ ἀγαλλομένη φωνῆσαι ἰω
Ἀθάνατον γενετῆρ', ὃς ἔχει τὸν ὄλυμπ
Εἴπατε εὐδικέων ἀγαθῷ τε καὶ ἀυπ
Ἔνθεατ' ἔργα θεοῦ πάντεσσ' ἀγγέλλετε λα

Ὄφρ' ἀΐσωσι σκύθαι ἄρεον πισοὶ θεράποντες,
Καὶ τὸ Ἄτλαντος περὶ χεύματα αἰθιοπῆες.
Ἄστε Κισσιάδες κλαυτὸν γενετῆρα μέλεσσιν
Ὑψιμέδοντ' ἔσαυ, ἢ ἐπήλυθε νὺξ ἐρεβεννὴ,
Ἠὼς ἦε φόως πᾶσι θνητοῖσι φέρουσα
Ὄρνυται ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο.
Θαυμάσιον ποίησεν ἐπειδὴ κ' ἔνθεον ἔργον.
Θαυμαστὴ τὸ παρεὸν, καλὴ ἐσσόμενόν τε καὶ
αἰεόν.

Johann-Balthasar Martini
Cothusio Lusatus.

EUCHARISTIA
V.
continens Paraphrasin Poët. Latinam Ejusd. Cap. XII. 25.

Neu nigra nox, Erebi conjux obnubat Olympum
Cyaneis peplis; nigri-vestes sive tenebras
Noctis luce novā pellat Phoebēia lampas:
Sancta Tuō fruimus de nomine templa, JEHOVA,
Et pia thura sacras ferimus venerantes ad aras,
Solventes gratō votivas pectore grates.
In justas etenim quamvis exarseris iras:
Attamen afflictis nobis nunc augmina sistis
Ditia consiliis, praestas animiq potentis
Auxilii menti afflictae lenimina plena.
Quando potens igitur Summi et pia dextra Tonantis
Vim Martis nostris cervicibus arcuit omnem,
Et firmā pariter concessit pace frui:
Quidni laetitiae procudat gaudia quisq:

Et totis fibris exultet quilibet unus?
Quidni cordivoras curas petulantibus austris
Concita jucundæ tradant præcordia mentis,
Gratisonâ exultim cantantia voce JEHOVAM,
Nec non cantando longos consumere soles,
Solibus et totis studeant adjungere totas
Noctes. Ergo age, sideria mea Musa, Parenti
Exsolvas grate libamina dulcia mentis,
Atq; simul celebres hunc ipsum carmine festo!
Scilicet ostendit: quantum dulcedinis in se
Sit situm, et humanos quanto amplexetur amore.
Materia ille DEUS nobis satis ampla canendi est:
Dum trahit ipse animum, vocemq; in carminis orsus
Solvit; in altiloquas verò præcordia laudes;
Laudes: quas meritò sibi posuit Olympica virtus:
Cujus terrigenis blanditur amabilis aura.
O virtus ter digna bonô modulamine, digna:
Perpetuum fiat cui votô et messe Sabæâ.
Virtus nempe DEI Fons est; se cujus ab altis
Erumpit Scatebris nectar dulcissimum, et almo
Fonte perennifluo promanarant larga salutis
Flumina. Queis ergò vera pietatis amore
Cor calet, atq; pius movet intus viscera fervor:
Huc agite, ad fontem properè et properate salutis:
Suppeditabit opes qui veras, divitiis Hermi
Aurum, et Erythraeo quæsitas æquore gemmas
Quæ superant: sacrata DEI puto pabula verbi;
Ac vitam coeli stellantis in arce beatam:
Cùm, tunc mens hilaris ceu thyrso gestiet icta,

Et puerum sordis se pedibus in alta levabit,
Dicens: Omnibonum, qui habitat coelestia templa,
Collaudate, Patrem patuli per climata mundi;
Inthecq; ad populos omnes transmittite facta:
Ut, canis quae frigoribus forpet, audiat ora,
Quaeq; gravis semper Phoebi subjecta calori,
Atq; afflata Xbto quae proximiore tepescit.
Sed vos, vos socii, Musarum Kissiacarum
Pulli; laetisonis inflate modis, vole, buccas,
Pessiade extremum cantateq; suaviter hymnum;
Atq; Dei laudes supremi ferte sub auras:
Seu rosea Titan collustret lampade terras;
Sive soporiferis collustret Cynthia mannis:
Postquam opus aeterni mirandum fecit honoris
Maximus ille DEUS: quod, cum praesentia secla
Laudent, mirentur tam secla futura nepotum.

Christianus D. Sweitzer.
Gorlicio-Lusatus.

PSALMODIA PENTAGLOTTA.

1. PARAPHRASIS PSALMICA METRORHYTHMICA EBRAICA.

nocte ac die ejus sanctitate in Deum Laud[ate]

הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה ׀

virtutis expanso et ejus robore in eum Laud[ate]

הַלְלוּהוּ בְּעֻזּוֹ וּרְקִיעַ חֵילָהּ ׀ :

celsa fortitudine et ejus auxilio in eum Laud[ate]

הַלְלוּהוּ בְּעֶזְרוֹ וּגְבוּרָה רָמָה ׀

indies ~~Sanctam~~ ejus magnitudinum multitudines ad mensuram Laudate

הַלְלוּהוּ כְּרֹבֵי גְּדָלָיו יְמִימָה ׀ :

os ad ore buccinae clangore in eum Laud[ate]

הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר בֶּה לְפֶה ׀

pulcra cithara in et nebel in eum Laud[ate]

הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וּבְכִנּוֹר יָפֶה ׀ :

propinquo choro in et tympanis in eum Laud[ate]

הַלְלוּהוּ בְּתֻפִּים וּבְמָחוֹל קָרֵב

dulci organo in et chordis in eum Laud[ate]

הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וּבְעוּגָב עָרֵב :

notis in בצוגר

orationis et auditus cymbalo eum Laud[ate]

הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שֵׁמַע הַתְּרוּעָה ׀

auxilio in Deum laudet halitus

בְּשָׁמָה תְּהַלֵּל הָאֵל בִּישׁוּעָה ׀ :

Eduardus Ermelius
Cotbusio-Lusatus.

II.

PARAPHRASIS PSALMI CL. METRO-RHYTHMICA SYRIACA.

ejus sanctis in Dominum laudate Omnes

ܟܠ ܫܒܚܘ ܠܡܪܝܐ ܒܩܘܕܫܘܗܝ:

ejus congregatione in quotidie eum Laudate

ܫܒܚܘܗܝ ܝܘܡ ܥܡ ܝܘܡ ܒܟܢܘܫܬܗ

ejus fortitudinis expansa in eum Laudate

ܫܒܚܘܗܝ ܒܪܩܝܥܐ ܕܥܘܫܢܗ:

ejus judicio in palam eum Laudate

ܫܒܚܘܗܝ ܓܠܝܐܝܬ ܠ ܒܕܝܢܗ:

Fortitudinibus in indefinenter eum Laudate

ܫܒܚܘܗܝ ܐܡܝܢܐܝܬ ܠ ܒܚܝܠܘܬܗ

Seraphina multitudinibus in eum Laudate

ܫܒܚܘܗܝ ܒܪܒܘܬܐ ܣܪܦܐ:

cornu voce et eum laudate

ܫܒܚܘܗܝ ܘܒܩܠܐ ܕܩܪܢܐ :

tempore in omni etiam citharis in et

ܘܒܟܢܪ̈ܐ ܐܦ ܒܟܠܗ ܙܒܢܐ ܀

auditus instrumenti et eum laudate

ܫܒܚܘܗܝ ܘܒܙܡܪܐ ܕܫܡܥܐ :

bene sonantibus cymbalis et vocibus et

ܘܒܩܠܐ ܘܒܨܠܨܠܐ ܕܫܦܝܪܐ ܀

Dominum laudet etiam spiritus om

ܟܠ ܢܫܡܐ ܐܦ ܢܫܒܚ ܠܡܪܝܐ :

principio in creaturam omnem creavit

ܒܪܐ ܟܠܗ ܠܒܪܝܬܐ ܒܫܘܪܝܐ ܀

Johannes Adolphus Will
Gorl. Lusat.

III.
PARAPHRASIS PSALMI CL.
METRICA GRÆCA.

Γρὰ νέοις Κυρίου ἀκούοντες θεῖα χρόνοισιν,
Ἐννέπετ᾽ ἀγιάλεων δοξολόγοισι ΘΕΌΝ.
Ἐννέπετ᾽ ἀκαμάτοιο θ᾽ ὑπέρτατα δώματ᾽ Ὀλύμπου
Ναιετάοντα, λόγοις ἐννέπετε θ᾽ ἡδυθρόοις.
Ἐννέπετ᾽, οὐδεμίην πόσσον σθένος ὅττι τελευτήν,
Καὶ τούτου μεῖζον οὐδὲν ὁ κόσμος ἔχει.
Ἐννέπετ᾽ εὐκελάδου κεῖνον σάλπιγγος ἐν ἠχῷ,
Ἐν κεράτων δούπῳ, καὶ λιτύων ἐνοπῇ.
Ἐννέπετε ψαλτηρίῳ ἐν δεκαχόρδῳ ἐκεῖνον·
Ἐννέπετ᾽ ἐν γλυκερῇ χ᾽ ὑμνοπόλῳ κιθάρῃ.
Ἐννέπετ᾽ ἐν τυπάνοις, αὐλῷ, τερπνοῖς τε χοροῖσιν.
Ἐννέπετ᾽ ἐν χορδαῖς αὐλόν ἐϋεργινόοις.
Μέλψατε τείνοντες λιγυηχέα κύμβαλα χερσί,
Καὶ ἀλαλαγμα ΘΕΩ͂ μέλψατε θελξίνοον.
Ἅπαντα πανταγαθοῦ ζώει διὰ νεῦμα τοκῆος,
Ἄδη μιν ψάλμοις κ᾽ ἐνεπίτω ἀεί.

Johannes Neumann
Gorl. Lusat.

IV.

Paraphrasis Psalmi CL.

Metrica Latina.

Ferte sonos Domino suaves, cantate Jehovæ
    Ore pio cuncti; quos modo mundus habet.
Sanctus enim fulget, solioque locatus in alto
    Nos beat et ditat pro bonitate suâ.
Dicite læta DEO memori præconia versu:
    Qui sedet ætherea Rector in arce potens.
Virtutem eximiam celebretis laude Jehovæ,
    Egregio ornantes carmine facta DEI.
Conditor hic hominum cœli terræque marisque
    Huic suavi laudum munera ferte sono.
Tu tuba bellatrix taratantara redde tremendum:
    In Domino laudes, quas potes, ipse refer!
Huic resonant laudes psalteria grata, sonentque
    Cum Cytharis blandis nil nisi dulce lyræ.
Tympana pulsentur, choreas imitantia festas;
    Laude DEUM chorus, et tibia juncta vehant.
Cornua curva sonent et suave canentia chordis,
    Organa tacta suis fistulaque apta choris.
Cymbala sonoras tinnitu fundite laudes:
    Clangite dulcisonum voce canente melos.
Denique divino spirantia munere cuncta
    Unâ voce canant jubila læta DEO.

Johannes Christophorus Schultz
Beskoviâ Lusatus.

V.
PARAPHRASIS
PS. CL.
RHYTHMICA GERMANI-CA.

Hallelujah, lobt Gott! lobt Gott, den Printz der Sterne,
Ihr Völcker lobt und preist den Herren nah und ferne:
Lobt ihr zusammen Ihn in seinem Heiligthum,
Auff seinem Throne gebt Ihm Ehr, Preiß und Ruhm.
Lobt Ihn mit voller Stimm in seinen Wunderkrafften:
Wenn seine Thaten Ihr recht würdig wollet achten.
Lobt, lobet Völcker Ihr in seiner Heiligkeit,
Lobsinget Ihm, lobsingt zu all und jeder Zeit.
Lobt ferner unsern Gott mit der Posaunen Halle:
Mit Psalter=Spielen und mit süßen Harffen Schalle:
Lobt Ihn hier freudenvoll durch starcken Paucken=Klang,
Mit Mund und Hertzen macht den rechten Lobgesang.
Jetzt wieder lobet Ihn mit klingen Säiten=Händen,
Die auff den Pfeiffen auch sich weisen recht zu wenden:
Es lob Ihn Mann und Weib mit voller Lieblichkeit,
Auch hellen Zimbelschall von nun an jederzeit.
Und was nur Odem hat, soll preisen Gottes Nahmen
In seines Ruhmes Satz, bis auff der Kinder Saamen!
Lobt schleunig alle Gott, ihr Völcker, fern und nah:
Dem Herren allzumahl singt heut Halleluja!

Johann Dorothé Kahler,
Camenz: Lus.

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

SLUB Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

Ad Actum Syncharmatis, cum de Pace universali jam patrata Invitatio.

Si illi, Auditores omnium Ordinum Honoratissimi,
ti ex diuturno Squalore ac tenebris ægrè emersi, jucundis-
imum tueri iterum coeperunt Solis lumen; aut, qui de len-
iori atque difficiliori morbo vix eluctati, ad diu desueta,
d antè solita munia redire student, mirificè gratulari
ibi, modisque omnibus gaudere solent: quidni et nos, nos,
nquam, quibus post cruenta tot annorum bella, post immensas
alamitates, post maximas clades et atrocissima incendia,
ibus exerciti satis diu et vexati tenus hac sumus, dulcissimum
optatissimæ Pacis nomen, quod diu interceptum latuit, red-
tum tandem ac revocatum, omnibus lætitiis lætemur, ac,
antum possumus, triumphemus? Enimverò, si rectè po-
amus calculum, quid bellum sit, nihil certè aliud id esse
eprehendimus, quam diram quandam foedissimarum tenebra-
um colluviem, profundamque noctem, quæ rebus omnibus,
ibus hæc vita totaque humana Societas et continetur, et
ornatur, splendorem adimit: quæ pietatem, quæ Justitiam,
nemque Virtutis propemodum ac Sapientiæ rationem obfu-
cat passimè, et undiquaque velut densissimis nebulis invol-

vit; ut cum luce, quâ se commendabant alias, mirificéq[ue] fu-
bant, ipse earum usus fermè omnis utilitasq[ue] interstring-
tur. Nimirum quemadmodum gravior morbus, quum se-
mel in corpus humanum incubuerit, omnem ejus statum fu-
bat et debilitat, vigorem membris adimit, decrepitq[ue]
imò totum hominem, formosissimum alias animal, defor-
mem larvam atq[ue] evanidam umbram reddit; non rarò e-
planè perimit ac tollit: ita tetra bellorum pestis
mel ipsa Rempubl. aliquam, validissimam licet et florent-
mam, invaserit, per Deum immortalem! quam turpiter c-
quam miserè dilacerat: siq[ue] adhuc quicquam boni succi
sanguinis superest, id ipsum omninò depascitur, dete-
exhauritur. Ne dicam, quod non rarò illa penitus
tatur. Id multis, vel è Saturni seculo (aevo) petitis, exem-
comprobemus, haud necesse est: cum dulcissima nostra Patria
Germania, satis superq[ue] heic testari queat. Durissimo si-
dem ac dirissimo bello per octo annos propemodum i-
cita [illegible] ipsa pro nobis loquitur, aliâ atq[ue] alia mis-
rum miseriarum genera, quadam qs. tabulâ comprehen-
oculos poneret quae ordine enarrari possent: si effusissima
nostra, ob finitas has miserias concepta, lætitia i-
sentiarum commemorari illa pateretur. Certe enim
nihil infelicius et acerbius bello illo cruento ne cogit-
quidem potest: ita nec lætius quicquam et exoptatius
bus nostris contingere posse statuendum est: quam quod
jam ex machina quasi spes nobis appareat, Germania nostr-
redditâ tam feliciter illi pace, melius posthac fore.
Magnum scilicet ac ingens bonum hoc est: quô nullum præs-
tius et excellentius aut indulgere divina bonitas, aut p-
tissimi Mediatores, summiq[ue] item legum ac Principum
optimi Pacis nobis redditæ Pararii, in nos conferre p-
sent. Namq[ue], si Deus nihil aliud, quam quædam in
stabilis et nunquam sibi dissidens potestas, quasiq[ue] perpet-
Pax quædam: ecquid divinius donari humano generi potuit
quam quod ipse est propemodum? Sed neq[ue] in ulla re
Regnorum ac Civitatum finis positus, quam in felicit-
publicè est: quò quum omnes cogitationes, curæ, ac
Principum impendi debeant; nihil profectò dignius

SLUB Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

sorum fiet, nihil melius, aut majus præstabitur: quam si
ut parta Pax conservetur, aut rupta ac interversa armis
stituatur maturè, atq instauretur. Quapropter, quum
amplissima lætandi, largissima gratulandi hoc pacto omnibus
singulis, qvibus

de meliore luto finxit præcordia Titan,

manus detur Occasio: nos qvidem Musarum Nissiacarum pub-
publicæ velificaturi Pietati, haud ultimi erimus; sed gau-
dium dudum mente conceptum verbis quodammodo exprimere
dio annitemur. Putaremur enim in Occasionem et huma-
nitatis legem peccare: nisi in communi hoc Europæi Orbis gau-
dio lætitiæ nostræ affectum verbis solennioribus exprimere,
alter altero copiosius effundere, contenderemus. Placida
nec omninò lis est: quia Concordiæ: dulce bellum, quia Pacis:
Surgite proinde, Juvenes, temporis ac Scenæ studiosissimi, inq
acerrimum tandem lætitiæ certamen descendite. Ecce Pa-
cis feriæ adsunt, et Gratulationum solemnia. Surgite,
pectora, ac linguas, civiliter de Pace universali iis, quibus
gratulandum est, gratulaturi, solvite. Gratulamini nempe Augu-
stissimo Imperatori, LEOPOLDO, de cruento hoc bello feli-
citer composito: gratulamini Invictissimo M. Britan-
niæ Regi de feliciter expedito Mediationis opere: gra-
tulamini Serenissimo Electori Saxoniæ, JOHANNI
GEORGIO II, Indulgentissimo Patri Patriæ, de pacato
et tranquillo, quod consiliis pacificis armisq Spiritua-
libus servavit, regimine: gratulamini Serenissimo
Marchioni Lusatiæ nostræ JOHANNI GEORGIO
III. de secuturis tandem hanc restauratam Pacem univer-
salem Pacis diebus: nec minus et de nova Eidem gratula-
mini Affinitate: gratulamini et Illustrissimo ac Genero-
sissimo Domino Nicolao, Lib. Baroni à Gersdorff, Summo
Electoris nostri ad Potentissimos Reges Boreales Legato, de
immortali nomine, quod sibi, feliciter expeditâ Legatione,
peperit. Gratulamini Eminentissimis in Sanctiori Sere-
nissimi Electoris ~~nostri~~ Saxoniæ Consilio Senatoribus de
optato Consiliorum, quæ illi tenus hac, non sine summa
laude, dederunt, eventu. Gratulamini etiam posthac Illu-
strissimis et Generosissimis Lusatiæ cum Superioris, tum
Inferioris, Ordinibus de pacato illo Rerum Statu, quo ex

singulari DEi gratia sub tutâ Saxonicâ umbra terru[...] sunt fruiti. Sed et Amplissimo Inclutæ hujus Reipubli[...] Ordini gratulamini. Gratulamini Eidem de felicissimo tran-quillo, quô in hunc usq diem usi, regimine. Ecclesiæ niq ac Scholæ nostræ Halcyonia, inter ipsissimos Mar[...] terrores divinitùs concessa, gratulamini. Ante tan[...] quàm in altum provehamini, Vobis eâ, quâ par est, sub[...] sione benevolas Venerabilis Auditorii aures eblandiri etiam atq etiam contendens: ut, quando omne perfugium Auditorum humanitate situm est, tenuitatem vestram voce suo sublevare, atq non aures tantummodò benevolas sed et mentes attentas paulisper adhibere Vobis ne dedig[...]

Ohe verò, quid mihi ex improviso accidit? Cur lin[...] mea hæret? Cur Os silet? Experior nempe, difficile esse lætitiæ verba reperiri: ubi cor et animum p[...] dit. Columnas utiq lætitia Orationi meæ figit, et soll[...] Solemne roboris sui Epitaphium audacter ei [...] cit:

NON PLUS ULTRA.

DIXI.

Johannes Christianus Homilius
Odera-Misnicus.

GRATULATIO GENERALIS

de

PACE UNIVERSALI GERMAN. RESTITUTA

CONTRARIUS ex BELLI DAMNIS,

ad

IPSAM GERMANIAM NOSTRAM.

Si quid ingenio humano est Lucis: cujus
ictu rem aliquam nuncupare possimus nomine
convenientissimo: id mihi, quantum judicare valeo, in
o maxime videtur eminuisse homine: qui hominem
natura felicias et exemplar hujus universi pri-
mus appellavit. Etenim si structuram ejus conside-
ro, membrorumq omnium harmoniam atq ami-
citiam: ego quidem eò animum induco meum:
ut credam ac statuam, suavissimam esse compara-
tionem ac similitudinem inter humanum
corpus, et illud quod mundum, seu rerum creatarum
omnium ordinatam compagem vocamus.
Neq verò heic quicquam de concinno ordine
et amaena pulchritudine, quibq conveniant
hec ambo, comemorabo. Tam amoena siquidem
pulchritudine ornata, tam bene ordinata in
o sunt omnia, ut nihil ad magnificentiam
magnificentius, nihil ad decorem decentius,
ad ordinem nihil concinnius, imò nihil
ad sapientiam sapientius ac perfectius exco-
gitari ac ne fingi quidem possit. Non insto,
a, quae pulchritudinem ac concinnum

ordinem utriusq Macrocosmi nempe et M-
crocosmi, concernunt, ordine heic referam.
Sed hoc unicum tantum dicam: quod mem-
humani corporis inter se tam arcto amicit-
vinculo conjuncta ac devincta habeant,
ut nullum sit, quod non alterius dolores
molestias compatiendo sentiat. Idem
in amplissimo universitatis hujus corp-
re evenire videmus. Evenire nq. vide-
ut aliae et vicinae praeximis provinci-
aliarumq miseriis tactae, earundem sen-
afficiantur. Est, est n. mundus hic uni-
versus corporis quaedam qs. compages: cu-
jus supremus Rector et quasi caput DEus
est: regna verò et Provinciae membra
sunt majora: civitates, vici, pagi mi-
articuli: quorum omnium commune vincul-
mutua illa necessitudo est: quâ ubi recip-
subsidiis, quae natura negavit, supplent,
eodem humanitatis sensu moveri devin-
iuntur. Testem se nobis locupletissim-
fidei impraesentiarum nostra haec a-
sistit. Nam quanquam haec ipsa te-
una cum caeteris Saxo-Electoralibq te-
singulari benignissimi DEI beneficio,
cruentis belli motibus libera relicta
fuerit: nihilo tn. minus justissimo com-
sionis dolore gravissimas totius prope G-
mania miserias salsissimis aliquoties l-
crumis, Festis imprimis poenitentialibus,
ploravit, atq felicem earundem termin-
exoptavit: Posteaquam vero et ipsa un-

jam Germaniam felici dudum exosi belli in confoederatissimam pacem comutatione divinitus creatam videt, lætissimis indulgere gaudiis incipit inque ea aqua instar exundantis diffluere. Nescit se videlicet intra scrinia pectoris continere: sed foràs in vultum, in os, imò totum corpus ita erumpit: ut ubique non alià nisi profusissimæ lætitiæ indicia videre liceat. Atque hujus ipsius effusissimi gaudii his in publicum quam omnino producendus est, ego equidem me ipsum ex coetu hoc præsentium testem impræsentiarum producam, atque quæ intus cum comilitonibus meis, ob tantum divinitus concessum bonum, concepi, externa gratulatione, Germaniæ nostræ dicunda, ita quidem, ordine jubente, proponam: ut ex contrariis belli incomodis, quantum bonum, universali hac pace concessa, illa obvenerit, ostendam. Antequam verò ulterius progrediar, à vobis, Auditores plurimum honorandi, à vobis, inquam, summopere contendo, ut, quam aliis ex hoc loco verba facientibus, attentionem ac benevolentiam concessistis, eandem et mea huic gratulationi concedere, ingeniique mei tenuitatem, inque dicendo infantiam vestro favore et æquanimitate sublevare haut dedignemini.

Quid ergò tam exoptabile quam pax? Hæc quippe ipsa non modo iis, quibus sensum natura dedit, sed etiam tecta atque agri lætari

mihi videntur. Quid est tam desiderabile q
requies et libertas? Hanc quippe non sol
ab hominibus, verum etiam à bestiis om
bus expeti videmus? Quid autem è contr
tam evitabile quàm bellum? Eo quippe non
tum exercitia sacra, legum item et judicio
rum exercitia, nec non optima deliberatio
nes ac salutaria consilia impediuntur, ver
etiam privatæ singulorum fortunæ suam
habent progressum: ne dicam quod plane t
tur. Ideoq neminem tam imperitum
rem, nisi extreme impius sit, fore autumo,
non auream pacem, execrando potius quam
stando bello præferendam putet, præsertim
commoda et incommoda utriusq rectè perp
Unde non tantum sapientiores Pagani, qui
mè de rebus statuerunt et judicarunt, pa
optimam, bellum verum rerum humanaru
pessimam dixerunt; sed et DEUS ipse, q
do pacem tanquam certissimum benedictionu
ac gratiæ signum constituit, bellum gravissim
iræ suæ satellitem inter poenarum maximas
minitatur. Neq aliunde est: quod h
hac tot devotis precibus in publicis sacr
non tantum dulcissimam pacem ~~expostulamus~~ exoramus
verum etiam varius periculis plenum alea
opus, bellum puto, omnibus modis deprec
simq. Quamvis vero hæc nota satis sint,
longe tn. clariq, quantum felicitatis, quan
non in re duntaxat, sed nomine quoq ips
jucunditatis paci amicæ insit, quamq meri

quod nobis hac vice propositum, Germaniæ eo
nomine gratulemur, apparebit: si ex contrario
omnes illas inexpiabiles crudelitates, crudeles
illas devastationes, flebiles spoliationes, cæterasq
miserias ac calamitates, quæ bellum omne co-
mitari solent, perpendamus. Contraria juxta
posita, Logicorum filii ajunt, magis elucescunt.
Nos namq Lucem, lucisq claritatem in noctis
demum tenebris recte cognoscimus: ex atro car-
bone de nivis albedine recte judicamus: ex mor-
bo recte sentire de sanitate discimus. Docet n.
morbus optime ægrotum, quantum bonitatis acq
ac felicitatis in integra valetudine positum sit.
Simillimum in modum e calamitatibus bellicis
optime nobis pacis patebit felicitas. Etiamsi
ergò de pace impetrata universæ nostræ Ger-
maniæ gratulandum, atq sic de pace verba
sint facienda: nihilo tamen minus, quum
contraria in explicatione rerum usum præ-
cipuum habeant, de belli incommodis primum
agam. Sed unde ordiar? ubi desinam? q
bellorum incommoda priori, q posteriori loco
ponam? Quemcunq n. vitæ humanæ statum
considerem: eum belli injuriis turbatum,
ne dicam plane eversum, video. Conside-
rate mihi, dum amplum hunc dicendi cam-
pum mea jam ingrediatur oratio; conside-
rate, inquo, Auditores, primo mihi loco Statu
Ecclesiasticum. Quocunq enim mentis ocu-
lorumve aciem converteritis, nonnisi varius

periculis plenum illum vereq miserum ac
serabilem tempore belli videbitis. Videbitis e
tempore omnia turbata: perturbata omnia
omnia deturbata, praecipitata ac eversa
videbitis. Praeprimis autem nulla cult
divini inter arma haberi solet ratio.
unt namq bello: ut non modò exercitia
sacra impediantur, sed et ministri verbi Di
exilio, aliisq miseriis affligantur: officinae
Spiritus S. Templa nempe et scholae, spo
tur, devastentur, diruantur. Possem ex om
seculorum memoria, et à quamplurimis
tionibus exempla repetere, atq huc trahere
sed quid peregrinis remotioribusq opus
exemplis? Rara quippe nostri seculi ex
non sunt, sed ipsa quotidiana rerum ma
experientia pro me loquitur. Est, est, m
ae, una nobis, quae exhausta prope omnibus
bonis ac devastata, Germania, si non ub
plerisq tn. in locis certissima tantae mis
testis. Adest hostili exspoliata manu Alsat
adest miseriis omnibus, quae excogitari possunt
dis afflicta Pomerania: adest desolatum Bo
ut testimonium nobis hac in parte perhibeat
Erant Provinciae hae antehac florentissimae
erant amoenissimae, erant opulentissimae; jam
sunt direptae, devastatae, expilatae. Ipsi m
dicite sodes, A. V. annon ex tot annorum
Novellis satis jam cognitum vobis ac persp
sit, quam misere plerisq in locis Templa C

n equorum stabula, altaria DEI in Ecclesia con-
sa fuerint, quamque et foedis modis Gymnasia et Scholae,
Gynaecea, et foeda libidinis claustra abierint.
rissimum est quod dico. Ecce n. videor mihi hodie
m querelas audire, quas fundebant superioribus
nis Alsatia, quas fundebat Pomerania, quas fun-
bat Belgium, caeteraque miseris modis habita
rmania nostra Provincia. Neque sacrum,
oh dolor! inquiunt, neque profanum decenni hoc
llo incolume nobis ac salvum relinquebatur.
mpla nostra hinc inde subjectis flammis in ci-
res redigebantur, sacella funestabantur hor-
ndis modis, arae conspurcabantur, Suggesta con-
lerabantur, statuae dejiciebantur, imagines con-
debantur, Musica instrumenta confringebantur,
lla et fori sursum deorsum vertebantur, l. ipsu
q pavimentum tollebatur, Sanctuaria effringeban-
, inque illis aeraria sanctiora expoliabantur,
etiosis omnibus una cum pulvisculo sublatis.
ed quid de Scholis dicemus? Igni hae concre-
abantur: instructissima earundem Bibliotheca
ripiebantur: tecta dejiciebantur, parietes
lo aequabantur. Et quis nobis ex omni re
cra aliqua nominabit, quae non ignomi-
osissime fuerint afflicta? Talia scil. et alia
uerelarum genera hinc inde audire licet.
cet et alibi efferatam militum impietatem,
orumque insatiabilem avaritiam e pluribus in-
diciis cognoscere. Proh immortalem DEUM,
ra ac quanta militum, nuperrimo bello erat
idelitas? Quot latrocinia, quot rapinae,
ot stupra, quot adulteria hinc inde fiebant?

Ita namq milites inter lituorum tym-
rumq strepitus inter continuam effundendi sangui-
nis crudelitatem impietati suae assueverant, ut
hominem ipsum exuentes, nec DEum nec Di-
vindictam cogitarent. Caeterum avaritia in-
tiabili sua stimulati milites nec sacris ab-
norant, sed inter ludos et jocos religiosas
opes auferebant: prout id blasphemae non-
lorum Empectatorum, quorum belli hujus Ga-
Germanici historia, testis illa temporum et
veritatis mentionem facit, voces satis su-
testantur. Eheu verò quantum damnum, c-
ris damnis omnibus posthabitis, erat absq
divini exercitiò vivere. Vivebant omni-
absq illo in multis pagis, in multis vicis, in
tis quoq urbibus homines, legibus sacris aeq
civilibq inter arma silentibq. Comparate
heic, A. V. etiam pretiosissimorum jactur-
cum hac, qua verbo divino carere cogun-
homines! Mentiar, nisi vos ipsimet illam
hac parvam putabitis. Ecquid enim o-
divitiae ad verbum DEi, quod omni auro pr-
osius, omnibus gemmis nobilius. Dur-
est fame torqueri: sed longe durius est pabulo
animae destitui. Hoc namq subtracto m-
tandem anima praesto est [illegible] Ebo et pertin-
quod DEus ipse minitetur alicubi, se
famem immissurum, quae non panem
verbum DEi appetat. Auditis haec, Au-
res, et non exhorrescitis? Sed forte ge-
refertis: si et plura auribus vestris
da belli addictis. Plura autem audi-
si belli incomoda cogitabitis, quibus Sta-
Politicus turbatur. Nam quanquam

Custodem Ecclesiæ Magistratum constituerit Deus: tamen et hujus in bello ita opprimitur dignitas: ut ne Reipubl. quidem vilis quadam appareat species. Cum verò tria potissimum sint, quibus et Magistratus officium et Reipubl. salus constet, justitia nempe in Legum et judiciorum exercitio, prudentia in Deliberationibus et consiliis publicis, et, qui rerum gerendarum nervus est, ærarii cura: singula hæc miserè furor bellicus evertit. Et sanè quàm nullus Legibus inter arma locus sit, docet ut quotidiana rerum, ita et stultorum magistra experientia: docent et sapientum effata quoque si n. doctissimorum virorum monumenta diligenter excutiamus, atque cum utriusque, tum prisci tum novi ævi exemplis conferimus, verissimum illud C. Cæsaris deprehendimus: οὐ τὸν αὐτὸν ὅπλων καὶ νόμων καιρὸν εἶναι. h.e. non idem tempus armorum et Legum esse. Deprehendimus verissimum quoque dictum C. Marii. Is quippe, nonnullis factum quoddam militare, quod absque Legibus commiserat, reprehendentibus, respondit: τῶν νόμων οὐκ ἐξακοῦσαι διὰ τὸν τῶν ὅπλων ψόφον. h.e. se præ armorum strepitu Leges non posse audire. Recte scil. uterque dixit, quicquid dixit, neque ullam vim veritati intulit. Gerunt enim [illegible]runt efferati militum animi jus omne in gladiis, atque iisdem jura omnia qs. nodum Gordium incidentes, pro Lege libidinem sectantur. At quàm horrenda vitiorum scelerumque monstra ex hominum libidine et cupiditate sibi relicta pro-

manent, barbarorum illi testantur ritus, q[ui]
sine Lege et lege viventes, nec DEum nec [...]
nes reverentur. Secus certe ~~fierent~~ fuerit: si Legi[bus]
regerentur. Nam ubi Leges florent, ibi n[on]
adulteri, non raptores, non fures, non la[trones]
reperiuntur. Ubi justitia dominatur: ib[i]
fraudes, doli ac perjuria exulant. Inde[q]
Leges qs. vinculum quoddam Reipubl. [...]
Et ut corpora nostra sine mente, sic civi[tas]
sine lege, partibus suis uti nequit. Verb[o]
ges et justitia Rempubl. reddunt felicissim[am]
O autem infelicem Magistratum, qui Legibus [...]
O infelices Subditos, quibus Magistratus sine Le[ge]
imperat! O infelicem Rempubl. in qua Leg[es]
et Magistratus exulant! Regna quippe [...]
Legibus et Regibus magna sunt latrocinia.
Ne dicam: quod DEus ipse tanquam pœna[m]
maximam Anarchiam populo suo minitetur.
Sed è diverticulo ad rem. Crescit enim [...]
tio, et quo altius provehor, eò plus mihi [...]
ut non ~~tantum~~ tam copia quàm modus dicendi [...]
dus esse mihi videatur. Indeq et ad delib[erationes]
atq Consilia abhinc transeo. Neq n. in his loc[is]
ullum praeceps armorum furor concedit: q[...]
qui, quum fortunae magis, quàm prudentia[e]
xiliis nitatur, sana nec admittit consilia, nec [...]
probe deliberata sunt, exequi permittit. Acce[dit]
summa illa militum truculentia: quâ pertinac[...]
illi, non quod consultum, sed quod libitum est, a[...]
dum urgent. Cho verò quàm innumeri ca[...]
quot tremenda pericula metienda sunt: u[bi]
sultandi libertas tollitur, et quilibet pro lib[itu]
suo agit? Tot, tot scil. casus, tot pericula [...]

occurrunt: ut omnia iisdem sana consilia in-
[...]iantur, indeq non alia, nisi ingentia Reipubl.
damna, inferantur. Volupe mihi, Auditores, e-
[...]at, oratione omnia ea persequi. Sed ærarium
me revocat: utpote cujus et ipsius miseria paucis
[...] tangenda. Quid? Nonne Principis æra-
rium, dum in militum usus convertitur, tempo-
re belli expilationibus et rapinis exhauriri solet?
Exhauritur omnino. Unde et facile contingit: ut
Reipubl. vires non minuantur tantum sed
plane evertantur. Nempe quemadmodum
corpus humanum nervis incisis constare ac mu-
nere suo fungi haut potest: ita nec respubl.
everso ærario quicquam ex debito potest agere.
Et qui posset aliquid ex debito agere? Belli n[am]
tempore nihil ei infertur; omnia ad pulviscula
[...] efferuntur. Agricultura nempe bello impedi-
tur: quo minus porrigere victum possit: merca-
torum navigatio quiescit: nundinæ tolluntur,
commercia neglecta jacent: Unde omnino fit: ut
neq ex portu, neq ex decumis, neq ex Scriptura
ulla vectigalia accipiantur: quæ ærario Prin-
cipis adaugendo aut Reipubl. ornandæ inserviunt.
Talia itaq et alia dum altiori mentis indagi-
ne mecum reputo, non possum mihi temperare:
quin cum Poëtarum Principe exclamem:

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Sed a publico ac communi statu ad privatas
singulorum fortunas pergendum mihi est. Tot
namq in singulis damna belli domibus occurrunt:

ut numerum eorum mire admodum difficil-
turum sit. Profecto ubi bella gliscunt: nihil a-
liud et in publicis et in privatis rebus ce-
tur, quam omnium periculorum plena, alea
sorsque verè misera, imò miserrima: dum eff-
per vias milites obvios quosque sine ullo se-
ætatis, ordinis discrimine exspoliant: dum
undique gladiorum fulgor, armorum strep-
militum fremitus, oculos, aures, animos
stringit ac infringit: dum morientium gem-
puerorum ejulatibus, puellarum et mulierc-
honestarum lamentis privata publicaque loca
sonant. Turpissima stupra heic tacebo, qui-
honestas puellas matronasque fœminasque milit-
subjicit crudelitas. Silentii siphario mal-
exactiones involvam: quibus cives aliique bo-
primuntur. Neco quod dicitur pede violen-
fustigationes describo, quibus crudeles Mar-
pulli absque ulla misericordiâ miseros col-
excipere solent. Cædes mittam: quibus tan-
per pagos, per vicos, per urbes sæviunt trucu-
ti milites: ut passim magnas strages homin-
non sine gemitu cernere liceat. Nec vero si-
lentio inter cætera damna hoc vel majus
damnum transire possum, quod præ cæteris
Reipubl. infert: dum diritate ac feritate s-
educationem liberorum penitus tollit.
enim officinæ publicæ ac seminaria Eccle-
ac Reipubl. Scholæ non modo evertuntur
sed et ubique pessimis exemplis seducta juventus
teneris omni vitiorum turpitudini assue-

Itaq hinc adulta absq ullo pudore eandem exercet:
Vera tn. nulla gravior parentib[us] nasci potest miseria
quodni gravissima inde parentib[us] nasceretur
miseria? Laeditur namq eo pacto communis
natura instinctus: quo quilibet se suosq curans,
damna declinare et commoda promovere cona-
tur. Quem ergo in ipsam etiam naturam mi-
litum protervia injuria est: eoquid q[uae]so gravius
honor parentes affligeret? Tam vehementer
est injuria haec militaris affligit: ut malint
parentes omnes sibi fortunas eripi, quam unu[m]
hoc bonum, optimam n[em]pe educationem, liberis
suis fraude militum praeripi. Norunt n. illi
fundamentum totius Reipubl. Adolescentum
esse educationem. Haut n. utilem vites unquam
fructum protulerunt: quae non bene sunt ex-
culta: neq unquam pulchri fient equi, pullorum
educatione neglecta. Nam fructus et ipsi adhuc
teneri maxime similes fiunt corpori: à quo contin-
entur, et cui insinuantur. Nec ergo parum
referre, sicne, an sic statim ab adolescentia con-
formetur aliquis, sed quam plurimum, imò totam salutem civitatis
in eo penitus consistere, dudum boni didicerunt
parentes.

Sed ne prolixa nimis sit, aut taedio
forte vobis, Auditores, mea incipiat esse oratio:
abhinc, quo me filum jamnunc sermonis tra-
hit, transeo. Ad Res nempe digrediens pergo,
breviterq, quibus illa affligantur modis, enarro.
Enimvero, si oculorum mentisve aciem ad rem
domesticam convertamus: proh Deum immortalem!
quot hinc inde villas incendiis in bello destrui, quot
agros devastari, quot pagos partim deseri, partim

everti, quod hortos incultos relinqui videm[us]
Id verò durius est; quam vel ipsa barbaries fe[rre]
possit: quod in bello vites excidantur; quod fru[ctiferae]
extirpentur arbores; quod tituli propagin[es]
evellantur; quod immisso vomere in ipso jam [flo]-
re extinguantur segetes. O imanem
crudelitatem: qua nec iis quidem parcit, qui[bus]
tu vel ipse DEUS parci in Deuteronomi[o]
voluit! De pecuniis verò et reliquis fort[unis]
quid jam dicam? Ecce enim et ipsa mox [contribu]-
tionibus tolluntur, mox expilationibus atq[ue]
insatiabilis rapacitatis artibus eripiuntur.
[Im]primis autem non deploranda minus quam [horren]-
da heic sunt horrida illa tormentorum inven[ta]
quibus ad extradendas res suas homines non [ra]-
rò adigere Martis pulli solent: quam ut[i]
tas et paupertas fortunis privatorum om[ni]
inducatur. Eousq[ue] verò haec dispu[ta]-
in finem tot bellorum incomoda comme[moravi]
Constabit forte cuilibet vestrum, Auditores spec[tatissi]-
mi, quo mea jamnunc tendat oratio. Tendi[t]
tendit ea ad dulcissimam patriam, Germa[niam.]
Germania enim quantopere afflictiones ea[s, quas]
tenus hac enarravi, per octennium hoc perp[essa]
fuerit, rudera misere devastata terra satis u[bique]
testantur. Indeq[ue] nec prolixis verbis, u[bi]
testimonia adsunt, opus esse duco. Conside[rate]
mihi modò miserè devastatam Alsatiam: aspicite [pla]-
te eversam propè Pomeraniam: [inspi]-
ctam ferè Westphaliam. Perhibebant c[erte]
Provinciae hae cum aliis quamplurimis [lo]-
cupletissima tot incommodorum belli test[imonia.]

…ol Thebarum olim erant portae. Dum verò, quod
…tis, faustum, fortunatumque sit, cessare jam incipit, et
…finibus Germaniae bellum exulare: dum cessare inci-
…unt totidem bellorum incommoda: dum cessare in
…cris, cessare in civilibus, cessare in publicis, cessare in
privatis militum incipit crudelitas: Verbo, dum Ger-
mania, gravi per octennium qs. morbo concussa et pro-
…ata, consurgit: colligo mentem, extra se tenus hac
…sitam, et totidem malis ac incommodis belli con-
…natam. Colligo, inquam, animum et potius
gratulari quàm quiritari incipio. Et quidni id
facerem? Certe enim si sanitatem iis, qui gravi
…longo morbo defuncti sunt, apprecemur; si maris
…rori ereptis portum gratulamur: nil equidem ju-
…co aequius: quàm ut pulsis bellorum illis diffi-
cultatibus, pacem, toti propè Europaeo Orbi restitu-
…m, qua et violatae religioni sua sanctitas, oppress…
…r Rebuspubl. sua Dignitas, afflictis denique in-
…lis omnibus sua securitas reddita, gratu-
…emur.

Prosit ergo Tibi, Germania; prosit
…urea pax; prosit tranquillitas; prosit securitas,
post octennium caelitus tibi restituta! Ecce irri-
tati animi mitigati jam sunt: pro maxima ani-
morum dissensione mira stat concordia: pro
gravissimo tumultu summa surgit tranquillitas.
Gaude ergo, Gaude dulcissima Mater: laetentur
…ania tua: jubilent turres tuae: exultent arces
…ae: Templa, fora, tecta tua tripudient.
…te et vos, Musae, gaudete, curarumque omnium ac
lachrymarum oblitae, summam contestamini
laetitiam! Fundite laeta verba: quas facite gratu-
lationes! Praeprimis, vos, Musarum Nss. corcula,
mecum precamini, ut, tam feliciter restituta pace
floreat Germania: ut floreat in ea pax: ut floreat

ut floreat tranquillitas; ut floreat erga Deum pie-
ipsaq; quam turbulentissimi hujus temporis procellis
obruta esse videretur, speciosior atq constantior e
fluctibus illis emergat! Precamini: ut floreant Ger-
maniæ Respubl. precamini: ut floreat Invictiss-
mus Imperator LEOPOLDUS, Sol nostræ Ger-
maniæ splendidissimus: precamini: ut floreant poten-
tissimi Christiani Orbis Reges; floreant Serenissi-
Romano-Germanici Imperii Electores; floreant
cæteri Principes, tantæ pacis custodes; floreant
amplissimi Patres Patriæ! Precamini: ut flo-
reant, recreentur et confirmentur indies om-
magisq omnes ac singuli, qui Rebuspubl. præsunt
Precamini deniq: ut floreant Privati, ut coalescant
mutua concordia mentes omnium: ut nullus ar-
strepitus, nulla cædes, nullum improborum facinus
ullibi audiatur. Tu vero, summe DEUS, largire
Germaniæ Capiti, largire Imperii Statibus tuam
gratiam: ut pacem et tranquillitatem publicam
servent ac custodiant! Jube: ut toties orata, et
tandem exorata pax in nostra Germania maneat
ibiq sibi fixam sedem firmet. Averte, benignissime
à nobis omnem armorum strepitum, bellorum
tumultum! Pelle longissime famiferam pestem, pel-
le pestiferam famem, atq peste expulsum in Augu-
nam Sedem suam Viennam redux LEOPOLDUM
largiturq ipse: ut diu intersit rebus humanis
Augustissima ELEONORA Suâ, cum Filio
le JOSEPHO, Cœli Austriaci Sol Sereniss-
oculus Germanici Soli vigilantissimus, caput
S. R. I. vigilantissimum LEOPOLDUS

DIXI

Michaël Wiedeman
Laubâ-Lusatus

GRATULATIO GEN. POËTICA ad GERMANIAM.

Pone modum lacrumis, laceros compone capillos!
Ecquid adhuc pullo syrmate verris humum?
Sume triumfales cultus, Pacisq; reductae
Basia basiolo viridiore cape.
Per duo lustra tuis longè Pax abfuit oris,
Gradivo toties pulsa, repulsa Patre.
Nunc tamen, ô laetum verbum! nunc ipsa revertit
Pax tua, pax aliis anteferenda bonis.
Quis tibi non tantum, mater Germania, tecum
Gratari calamo, pectore, voce, velit?
Floreat euge tuis Pax reddita semper in agris:
Floreat aeterno Filia nata DEO!
Floreat, et sensim crudelia vulnera Martis
Fixa dolo, medica sanet ubiq; manu!
At Vos, pacati regnantia Numina mundi,
Vos, iusto, nitidi Germina sancta poli,
Pacificis macti studiis, Vos Pacis Amici,
Perpetuis Jani claudite templa seris!
Tu tamen imprimis nostri Decus, Orbis Amorq;,
Nec non Delicium, Curaq; grata DEi,
Quâ minus est, quicquid meditor, LEOPOLDE, Parentem
Quem fecit praeter mascula, missa polo;
Vive, vige, flore successibus aucte secundis:
Irenes Custos optume, vive, vige.
Ut tua nobiscum vigeat Germania, flore,
Magne Pater Patriae, maxime Scmo, vige!

Johann Adolph Richter,
Gorl. Lus.

GRATULATIONES
SPECIALIORES.
1.
Ad
INVICTISSIMUM Imp.
LEOPOLDUM I.
de Bello hoc cruento
feliciter per DEI gratiam composito,
atque pace ex voto Germaniæ
nostræ restituta.

De magnis illis et insperatis impetratæ Pacis
nis, quæ, ut divinæ Benignitatis indultu, ita Invi
simi Imperatoris-Cæsaris LEOPOLDI I auspiciis
bis contigere, quid primo, quid postremo dicend
sit loco, apud nos adhuc in ambiguo est. Tan
namque inde lætitiæ cumulus ad commune Orbi
Europæi gaudium Universi Imperii Romano-Ger
manici civibus accessit: ut, tum dirum ac l
rum illud Gallo-Germanicum Bellum ex votis
desideriis ipsorum compositum, atque aurea Germa
niæ nostræ Pax feliciter est restituta: in
rimum lætitiæ certamen descendant, atque mutu
gratulationis Solemnia passim celebrent.
occasionem quippe et Pietatis legem se peccatu
putant: nisi, tot bonorum torrentibus obruti
dii sui studia non ornare minus, quam alter
tero copiosius effundere contenderent. O
placidam litem: quia Pietatis! O dulce bellum

quia hilaritatis! Quidni ergo et Nos, temporis ac ferè studiosi, tantò jam DEI beneficio victi, Hilaria pacis hodie ageremus, imò iisdem animum pietate victum triumfaremus? Praeprimis verò Pietas nos Musarum Nissiacarum pullos jubet: ut his ipsis Hilaribus Sacratissimo et Invictissimo Imperatori Cæsari, Semper Augusto, Germaniae, Hungariae et Bohemiae Regi, Austriae Archiduci Pio, Felici, victorioso, Inclyto, Patri Patriae Optimo Maximo, Imperatori ac Domino Regi nostro indulgentissimo, de Bello hoc cruento, feliciter auspiciis ipsius composito, deq; pace Germaniae nostrae feliciter restituta humillimè gratulemur, et Sagatam tanti Herois, et togatam felicitatem celebrantes, eundemq; à Majoribus, à meritis, à factis ore grato subinde laudantes. Novimus enim omnes, novimus singuli, Sacratissimum Imperii Caput ad hoc summae dignitatis fastigium, tanquam justum avitae virtutis Haeredem, ascendisse: in quo ipso sustinendo à quatuor propè seculis ex eadem stirpe alterna semper fatigatione Atlantibus Hercules successerunt. Redit, redit nobis hic, Augustissime Imperator, in animum FERDINANDUS II. Divus Avus Tuus: cujus in administrando Imperio sapientia ac prudentia hac rectè factorum apud posteros vestigia impressit, quae nulla temporum oblivione eradi possunt. Redit et in animum Divus Parens Tuus, FERDINANDUS III. hujusq; simul summa Pietas, summa cle-

mentia, summa mansvetudo, et beneficiorum
omnes ac imprimis in Patriam amplitudo. Red
animum FERDINANDUS IV. Divus Frater
qui et ipse Solium hoc bene gestis adimplevit:
post fata ejus communi Electorum suffragio
cessisti. Hi, inquio, praegloriosissimi Antecessores
Tui hodierna die in animum redeunt nobis:
demq ita redeunt: ut simul caeteri, omnium Pa
ciniorum titulis longè majores, Austriae Ar
duces, Rudolphus nempe Victoriosus, Albertus
Triumfator, Albertus Felix, Fridericus Pacific
Maximilianus Audax, ~~Maximus Audax~~, Car
Maximus, Ferdinandus Iustus, Maximilian
Pius, Rudolphus Benignus, Matthias Imper
ritus, Ferdinandus Probus succurrant.
quid verò sit: Tute tamen, Invictissime LEO
POLDE, istos omnes melius moribus tuis
rebus gestis refers, quam nos Oratione.
quidem Nobile Majorum Compendium et
eorundem Historia nobis relictus: ut, quod spars
illi fecerunt, Tu unus faceres. Fecisti, Augusti
LEOPOLDE, unus, ut alias semper, ita prae
quae in octennali hoc bello, immensis sumptib
quos pro communi nostra Patria, adversus exter
rum hostium vim tutanda ac protegenda, libera
lissime suggessisti: quod sparsim Majores ac Ante
sores fecerant, Rempublicam Pietate, Prudentia
Celeritate, Fortitudine, Iustitia, Clementia

filio et industriâ strenuissime tuiti. Quoniam itaq́ omninò in posteros ituro Exemplo, Augustissime Imperator, praestitisti, quod Boni Principes suis praestare solent subditis: nos non tantùm exoptatissimo hoc crudelissimi belli eventu cum omni terra, cum omni populo, cumq́ omnibus cordatioribus Germaniae civibus, quibus quidem cura cordiq́ Patriae est Salus, lætamur, atq́ communi hac lætitiâ Te ipsum post tot tantasq́ exantlatas belli molestias ad sincera super eadem ac gaudia excitamus; verùm etiam, quod unum superest, de tanto Tibi, Sacratissimum Imperii nostri Caput, impetrato Bono humillimè gratulamur, divinumq́ Coeli Numen veneramur: ut imposterum quoq́ omnia Tua Consilia, tam ad universae Germaniae, quàm speciatim ad Silesiae nostrae commodum pro gratia ac clementia Sua feliciter evenire jubeat! Quid? quod et grato animorum plausu, â virtute Tuâ jussi, vovemus: ut mactus felicitate propria, mactus imperatoria autoritate, mactus tandem novô augurio, cujus dudum nos coeli damnavit Pietas, in pace et tranquillitate semper fortis ac hilaris cum JOSEPHO Tuo, unico tot opimorum terrarum Haerede, vivas, Tibiq́, Amor et Deliciarum Christiani Orbis, Domine, æterna æternum faveat Salus!

DIXIT

Raphael â Tschammer
Nobilis Sil.

Ad
Eundem Invictiss.
IMPERATOREM
LEOPOLDUM
GRATULATIO
per
Modum argutae Inscripti-
onis.

Adesto Sol
Praestantissimum Mundi Opus
adesto!
Adesto clarissime Caeli Ocule,
Propior atque propior ad Nos accede,
Siderum: ex ae-
Qui micantis Caeli verticem
terna et immutabili Lege rotas:
Qui caduco huic Orbi Diem serenū pu-
rumque largiris!
Adesto Sol
A Persis olim in tumbis sculptis cū Lem...
ORIETUR!
Orire Nobis: ast extra tumbas laetantibus ori...
orire:
ut ex serenitate tua summi Rect.
Majestatē,
E pulcritudine tua summi Rect. pulcritudin...
cognoscant Mortales!
Orire oculate magni Gaudii testis,
inque praesenti candicantis comae flammam ...
Lacteum Ligustri decus nives ipsas tibique
non factum longissime vincat et su-
peret!
Surge, et illustra nos: ut absentia tua, fu...
stra non inumbretur dignitas!
Et Tu aerea FAMA
Fama omnium locorū victrix et triumph...
Fama imminentiū aetatū potentissima domitrix,
Honorum et Virtutum possessoris im...
talis gloria pro meritis suis asserens!
adesto huc!

Adesto, et praepete pennam diffunde:
Quae omnium temporum aeternitas cele-
brat:
Quae parentes liberis, liberi posteris tradant!
Impleta namque beata lux est,
Lux una sexcentis potior diebus,
Lux una meliori numeranda lapillo:
In qua post faustissima omina,
post tot ardentissima vota,
post tot, quae caelum iverunt, clamores,
post tot populorum applaudentium plausus,
post tot votivas acclamationes,
post tot plenas Procerum gratulationes,

Proximae cum Deo Majestati

LEOPOLDO I.

Imperatorum Rom. Optimo,
Imperatorum Rom. Maximo,
In quo magnarum Mentium Furia, ambitione, victam,
Quatuor et decem Impp. aut Regum Rom.
Anicius Augusta Domus
Verè sacer ac veluti Dîs oriundus sanguis coaluit,
Patri Patriae Pio, Felici, Invicto,
Ob sedatos atrocissimi Belli motus,
Ob compositos ferrei Seculi terrores
Ob extinctum funestiss. Orbis Europ. incendium
Ob Germaniam sibi et Germanis, feliciter restituta Pace, restitutam,
Musas nostras serenâ mente plausu, suspiriis, votis explicare
Et ad securam posteritatem eandem transmittere,
jubet
Possessionum omnium, censente Philone, praestantissa,

PIETAS.

Adesto itaque, repeto, poli lustrator, SOL
Benigno terris Caesareis usque affulsurus lumine!
Tuque et Tibi soli superstes Fama adesto,
Romanum illud acclamatura FELICITER!
Quum v. oio ex debito gratulandum,
Quum de restaurata pace gratulandum!
Quum summo Imperii Capiti gratulandum!
Converso Sermonem, et D. LEOPOLDUM nunc salvere jubeo.

SALVE Imperatorũ Augustissime!
SALVE Imperatorũ Fortunatisse!
SALVE Imperatorũ Optime!
Sacratissime Imperator SALVE!
SALVE, qui solus in Orbe Chrano es Princip̃s.
SALVE, qui solus Imperii nostri es ATLAS.
SALVE, qui Corporis Germanico-Rom. pulcerrima
ANIMA!
Salutabant se olim invicem Judaei his verbis
PAX TECUM, MI FRATER!
Salutas et Tu, MAXe LEOPOLDE, nos tuos hodie longè
jure, ac dicis:
PAX VOBISCUM FILII!
O gratissimũ, ô dulcissimum SALVE!
Quid Nos?
Vicissim Te salutamus ac dicimus:
PAX TECUM, AUGUSTISSE PATER!
Admiramur videl. multiplices Pacis redintegratae
Detestamur funestissimũ Belli praeteriti incendia
Tibi o. LEOPOLDE Caesar-Imp. humillime gratulamur
Gratulamur corde pio, ore pleno:
De exoptatissã aurei seculi restitutione gratulamur
O ave et salve nobis Rex Germ. vere Augustisse:
Cui Maxorum Invictissimorumq̃ Princip. Augusta Regum
Qui charũ Deorũ coelestiũ ac terrestrium
Qui Regum oium Opt. Max. Virtute sua
Ave et salve Rex Germ. verè Fortunatisse:
Qui Maxg et gloriosissg Orbis Chr. Monarchae
meruisti,
Non occulta Fatorũ potestate
Sed a Jova ipso coram ac palam repertum
Atq deinceps communi Octovirorũ suffragio elect
Ave et salve Germ. Rex verè faecundissime:
Quem,
Post tot summae felicitatis Argumenta,
Mascula prole Deus fecit Parentem
Divina praeeunte potentia,
Principum Regũ fastigii genitorẽ porrò
Ave et salve Rex Germ. verè Optime:
Optime Rex salve et ave! OPTIMI
Non immeritò o. Tibi Imp. civile illud
Cognomen addimus.

315

Tu namque in Deum Pietate
In homines Clementia
In Rempubl. Meritis,
Omnium Amorem dudum tibi conciliasti:
Atque ob singularem Virtutum omnium concentum
omnibus in Exemplum positus es,
Exemplum ad posteritatem quoque relinquens:
Si Optimum sequi et imitari quis velit.

Vive, LEOPOLDE, feliciter! Floresce feliciter!
Vive tibi, vive tuae Augustissimae ELEONORAE!
Vive Tuo Porphyrogenito Filio,
Filio Solis ac Aurorae, JOSEPHO vive!
Vive Genti Tuae praegloriosissimae!
Austriacae Familiae vive!
Vive universo Germanico-Rom. Imperio!
Vive nobis omnibus, vive nobis singulis!

Tibi scil. vive, ac feliciter flore:
ut, summo in isthoc sortis tuae culmine securus et tuus quaterque beatus,
Adversus ipsos invidorum morsus persistas,
Atque ex eodem serò olim ad aeternae ac inconcussae Beatitudinis apicem transeas!
Vive tuae felicitati Augustae flore:
ut
Sub ingenti curarum mole Te positum,
Blando ore, jucundo vultu, gestibus venustis,
reficere semper queat.
ADEODATO tuo vive ac feliciter flore:
ut,
Cui, quidam velut bajulus Atlanti, succollet,
habeat:
Ut habeat, cui in Imperio proximè succedat.

Familia Tua Reg. vive ac flore feliciter:
ut,
Illustrissa gloria curru supra Europæ Horizontem vectum,
Te SOLEM suum inconnivis oculis diutisse suspi[ciat]
Imperio vive ac feliciter flore:
ut
Certissimum necessitatis suæ Asylum Te habeat
semper Te possideat!
Nobis denique omnibus vive ac feliciter flo[re]
ut
uberrimam felicitatis segetem in Te Imp.
habeamus
inque dies novis atque novis accessionibus augeam[us]
Le[opoldi]num intuitu, et præsens, et secutura
Ætas manibus pedibusque plaudat!

Quod superest:
Servet Te, LEOPOLDE, Jova Optimus,
Ante conditor, nunc conservator Universi hujus,
Te victorem pacificum, Te beneficum Cæs. servet.
Servet Cæli Imp. Te LEOPOLD. Imperatorem,
Augusto feliciorem, Trajano meliorem.
Servet Te Cæli Pater tot filiorum parentem,
quot Civium Principem.
Augeat denique æternus ille Mundi Rector
tibi, felicisso Tempp. nrorum Moderatori, LEOPOL[DE]
CIVILEM,
Donec CÆLESTEM tibi grandævo, Beni[gne] tri[buat]
BEATITUDINEM!

Dixi.

JOHANN. ADAMUS [...]
Autor,
Schemnitz. Hung.

Nova
ad
Invictissimum Leopold.
de
Impetrata Pace
Gratulatio,

Carmine —

Epico

Latino

Solemniter

ἀπὸ τῶ σώματος

Inter Totidem applausus votivos facta.

Næ, si fas mihi, si Phœbeæ in Carmine vires
Essent: si Clarias faciles sperare sorores
Possem: conarer gratari tempora PACIS
Carmine, DIVE Tibi doctô LEOPOLDE, Monarcha
Orbis, deliciæ, Columen, Tutelaq; nostra!
Verum non omnis vano temerarius ausu
De Te materiem sumet: quibus ore disertô
Indulsêre loqui doctum ac sublime Camoenæ,
Laudes si celebrent: inscribant nomina cedro.
Ipse supersedeo tanto me tollere fastu:
Ampla adeò est, Augusta adeò est, adeò ardua rerum
A Te gestarum series et Fama perennis,
Et Virtus tanta est meritorum tanta Tuorum
Magnanima, et Heroo tanta est clementia corde.
Arcta adeò est, angusta adeò est, adeò arida nostra,
Legibus ac numeris adeò est astricta Thalia:
Ut velut intercepta ipso sub limine laudum
Hæreat, atq; pedem referat sub mole fatiscens.
Sub Te ferratos Martis concordia postes
Effregit, caput infandum devota Megæra
Condidit ossuriis [funebris] et nocte profundâ.
Clausi sunt rubeq; Germanô sanguine rivi,
Marte triumfatô, Discusso fulmine belli.
Luare suppliciter gratatur Teutona terra,
Atq; preces fundit penitâ de pectoris æde.
Annuat oranti Dominus Tibi, Maxime Cæsar:
Det, quæcunq; rogas, adversaq; spicula sortis
Avertat, capitiq; Tuo, capitiq; Tuorum,
Teq; Sionêa tueatur ab arce potenti
Robore: quô firmis animis et pectore forti
Stes contra quemvis ut murus aheneus ictum!

Numen fortunet Te, Felicissime CAESAR,
Numen Te servet, Fortunatissime CAESAR,
Inq; Tuas ultrò sese Mahomedica tradant
Sceptra manus, meritos Tibi concessura Triumphos!
Intereà verò faxit Dator ille Supremus
PACIS: ut hac longos Pax reddita duret in annos,
Atq; canant per Te facta aurea secla Nepotes!

Cecinit
Johannes Heinricus
Retzelius. Sprotta-Silesius.

GRATULATIO SPECIALIS II.

ad Invictissimum ac Potentissimum M. Britanniae Regem CAROLUM II.

de Feliciter expedito Mediationis immò Pacis negotio o''-/pere.

Nescit iis, quibus Imperium nostrum, etsi longè patentissimum, continetur, finibus Pax divinitùs Germaniae restituta contineri. Omnis namq; melior illa ad se tantum seculi nostri Bonum pertinere existimat; idq; ut latissimis locorum spatiis diffunditur, ita nullis vult temporum metis circumscribi. Praeprimis autem Augustae Tuae, Rex Serenissime, Majestati, in mediis Anglia turbis perennè ac sempiternum esse, precari jubet. Quò minus mirum est; si idem favor coeli; qui omni penè Europae, TE MEDIATORE CONCILIATORE, illuxit, nos quoq; à Regiâ Aulâ Tuâ remotiores afficiat, arrigatq;

si et nos jamjam instiget: ut in publicô hôc Nationum multarum qu
jestati Tuæ aliquod piæ sinceræq; Gratulationis anathema figamus. Et
humillimâ hoc Gratulationis officium incipiamus: qui paulò serius im
pietatis cœpimus? Ubi et desinamus, idem, quantum per ingenii ac temp
gustias licebit, obituri officium? Anteactorum temporum casus ac
refricare, aut etiam tot periculosissimarum insidiarum ac proditi
nera, quæ nostrô hôc tempore tam sancto Capiti contigerunt,
narrare, intempestivum dicent illi, qui inter hæc auspicatissima
tatis solemnia ab omni tristium memoriâ abstinendum esse cens
nobis certè plurimum præsentium rerum lætitiæ decessurum
si illam ut funesta præteritarum calamitatum memoria, ita
stis præsentissimarum insidiarum narratio acuerit. Nam, etiam
oculos moveat fulgor, luminis, quum ex umbra et tenebris elu
si et fortius animos feriat gaudium; quum tristium recordatio
commemoratio proximè præcessit: nos tamen impræsentiarum
eorum, quæ non sine summô animi horrore enarrari queunt, sup
bimus; et sine ullis ambagibus solemnioris hodie Gratulationis offi
ibimus. Quò majora ergò de Te et Magnitudine Tua, Rex Ser
quilibet Boni sperant: eò alacrius, eò intimius Majestati Tuæ, quæ
tot adversis non modò in hunc usq; diem gloriosè eripuit, verùm etiam
mis singularis benevolentiæ suæ Speciminibus in nuperæ Pacis
magensis, negotio suprà multos alios terræ Principes sibi grat
ceptam ostendit, de feliciter illô MEDIATIONIS CONCILIATI OPERE
ultrò Te inter belligerantes Reges et Principes interponens, sus
gratulamur. Gratulamur, inquam, simulq; et admiramur felic
illam; quâ prudenter in sedandâ partium omnium irâ, in dirimendis con
nibus, in tollendis remoris quibusvis, ut Pax tandem firma et sincera
restitueretur, usus es. Nec verò Tibi tantùm, Rex Serenissime, Sed
post DEUM universo Europæo Orbi gratulamur: quod per Te Mediato
licissimum, applaudente cœlô, gestiente terrâ, tripudiantibus Bonis omni
optima rerum, quas homini novisse datum, ei tandem reddita. Ita nos
publicæ hujus lætitiæ interpretes, cum Tibi, tum Europæ nostræ magn
nec minori fiduciâ, gratulamur. Quumque è florente Tuâ Tuaq; Fam
fortunâ eò grandius gaudium ac firmius novæ fiduciæ robur nobis
manis accrescat: quò major inter ditiones Tuas et terras nostras
merciorum communio intercedit, nihilominus supplices prec

porrò Te, Rex Augustissime, coelum inter tot sacrilegorum hominum ausus, inter tot Catilinarias conjurationes, inter tot Papaeorum insidias conservet, atq; facibus omnibus tot parricidalium conjurationum extinctis, faustissimas Junonis tadas Regiae Tuae Domui cum totius Orbis Christiani applausu accendat, Augusti Tibi in terris felicitatem, Constantini honorem sanctissime spondens.

Dixit

Bartholomaeus Gehlerus
Gorl. Lus.

ALTERA

ad

Eundem Invictissimum ac Potentissimum M. BRITANN. Reg.

GRATULATIO

de

Feliciter expedito Conciliationis in Neomag. Pacificatione Opere.

Durchlauchtigster, Großmächtigster
König und Herr,

Nachdem durch Euere Königliche Majestät glückl. Vermittelung, so die unermüdet Tag und Nacht durch dero hohen Gesandschafft zu unsterbl. Nachruhme bey denen Nimägischen Friedens-Tractaten angewendet, nicht alleine die harten Verbitterungen zwischen den hohen Häuptern der Christenheit, als Käysern, Königen und Fürsten, hingeleget, sondern auch der ... u. Teutschländischen Blut-Stürtzung ein solch glückliches Ende mit Beystand Gottes machen helfen, daß der gantzen Christenheit die erfreuliche Zeitung eines allgemeinen und durchgehenden Friedens erschollen, als können

wir bey der in hiesigen löblichen Gymnasio angestellten
Friedens-Feyer nicht umb hin, die daraus geschöpfte Freude
gegenwärtige GRATULATION, doch in aller Demuth zu ...
und zu contestiren. Denn wer das zeithero ... Elend
in etwas bedencken, und die jämmerlichen Drangsal,
so viel 1000. Personen in Elsaß, hin und her am Rhein,
..., in den Niederlanden, in Pommern, in Westphalen,
in Schonen, und anderen Orten, in wehrenden Kriege
geführet, samlen wolte, der würde gewiß seine Gemüths
Freude bey gegenwärtiger Beilegung aller öffentlichen
Feindseligkeit darthun müssen: wann Er auch gleich an solcher
unverhofften Glücke den wenigsten Theil hätte: auch
leicht in den eußersten Indien, oder gar bey Garam...
gebohren wäre. Wie viel mehr aber werden wir,
Studierende, wegen solcher erfreulichen Friedens-Zeitung,
in Ansehung E. Königl. Majestät, alß eines zwischen ...
streitenden Partheyen so glückl. Mittlers, zu einer ...
Glückwünschung uns verstehen müssen? Allermaßen dem
Wohlmeinens unser Hertze gegen E. Majestät geheiligte
Person so voll ist: daß selbter wir von den allgewaltigen ...
ein sonderbahres und ungemeines Glück in aller Frölichkeit
dencken. Gratuliren dannenhero E. Königl. Majestät
..hellig zu dero glückl. vollendeter Friedens-Mediation, als
von sich kein König von 100 und mehr Jahren her, ...
rühmen kan, und wünschen von Hertzen, es wolle der
große Friedens-Fürst zuförderst den erlangten allgemeinen
Frieden bey den hohen Häuptern der gesamten Christenheit
in beharrlichen Wachsthum erhalten, und gnädigst verleihen,
daß die Edlen Früchte dieses so theuer erworbenen Friedens
durch einen immerwährenden und frölichen ...
kannt und angenommen werden; Hiernechst E. Königl.
Majestät vor allen andern Potentaten bey glückl. und ...
Regierung dero Glorwürdigste Vorfahren bey weiten über...
und also fort den benachbarten Königen, Fürsten und
Herren, die stete Zeitung beständiger Liebe, Gesundheit, ...

higer Gemüths-Befriedigung, und beharrlichen Wohlergehens, auch
mitten unter den hinterlistigen Nachstellungen u. mördl.
Verrätherungen, vorstellen möge. Gestalt dann ein iedweder
Deutschgesinnter sich nebenst uns zu inbrünstigem Gebeth für
E. Königlichen Majestät fernerer Erhaltung allzeit willigst und
bereit erfinden lassen wird: gleichwie auf der Seiten E. Kö-
niglichen Majestät wir alle samt und sonders unverrückter Gnade
versichert halten. Womit E. Königlichen Majestät wir,
ob wir gleich von derselben weit entfernet und durch die
Ohnbahre der abgesondert sind, in aller Demuth zu allen Gna-
den treul. empfohlen.

Dixit
Georgius Rudolphus à Langen.
Nob. Sil.

GRATULATIO
SPECIALIS
III.
ad
Serenissimum ac Potentissimum
DANIÆ ac NORWEGIÆ
Regem
CHRISTIANUM V.
de
Pace Daniæ ac NorWeg.
auspicatò redditâ.

Quod omnibus votis ac supplicationibus à
DEO T. O. M. omnis fortunæ humanæ
Arbitro, à primis belli hujus octennalis ex-
ordiis expetivimus, ut post difficillimorum

temporum exitum, amico una se conse[...]
in commune solatium et publicum emolum[...]
tum Europaei conspirarent iterum Reg[...]
ac Principes: id anno proxime abhinc [...]
pso fausto sidere obtinuimus: postea q[...]
expensis gravissimarum rerum momen[...]
sepositis omnibus contentionibus pacatis[...]
differentium voluntatum opinionibus, Nos[...] de[...]
MAGI Batavorum Sol Irenicus [...] infinitis
orivi coepit. O laetum illum et infinitis per [...]
petitum votis diem: quo illustrissimo sple[...]
bilem divini Numinis benignitatem. O hera[...]
pacis sidus Orbi nostro illuxit! [...]
illam anni, non forte proventu frugum[...]
aut ubertate fructuum, sed prosperrimo [...]
cis universalis exortu beatam ac felicem [...]
O foecundam hyemis tempus: quae [...]
omnia reddita nobis ac confirmata vi[...]
Ornatumque enim in hac tot maximo[...]
clarissimorumque virorum, quorum aspectus [...]
nunc mirifice afficit atque exhilarat, [...]
reperiri posse sentemus: qui satis [...] hanc co[...]
intelligat, hanc vitae lucem, hunc bona[...]
omnes alit, spiritum, haec item nobis[...]
beros, conjuges, salva atque integra [...] bono i[...]
cum hoc aurea pacis dono a [...] is [...]
ta esse. Quoniam [...] Sere[...]
faustissimus Solis Irenici exortus Princ[...]
nissimo quoque Potentissimoque [...]
ac Dno Dno CHRISTIANO IV [...]
nominis V. Danorum DEI gratia Reg[...]
Wegorum, Gothorum ac Vandalorum [...]
Justo, Magnanimo, Augusto, [...]
Scanorum, paulo serius licet, contigit: [...]
fas et aequum est, tantum DEI benefi[...]
in solemni hac Panegyri tanto pariter [...]

SLUB Wir führen Wissen. GÖRLITZER SAMMLUNGEN OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK Uniwersytet Wrocławski

320

Regi gratulari. Eò magis scil. fas et
quum nobis id humillimo aio facere: quò
arctius hunc Regem inter et Illustrissimam
Saxo-Electoralem Familiam nostram cogna-
tionis vinculum intercedit. Est et eò magis
id fas et aequum: quò major, quò pro-
prior eidem Augustissimo Regi cum Sere-
nissimo Electoratus Saxon. Haerede, JOH.
GEORG. III. dudum initus eius est Affinitas.
Quid? quod tantò aequius idem Pieta-
tis publ. Officium: quantò certius inter oēs
constat, Gravissima Serenissimi Electoris nostri interpo-
sitione Danum inter ac Suecum olim cru-
entatam Pacem sancitam, eandemque deinceps
auspicatissima Regiae Virginis VLRICAE
LEONORAE desponsatione stabili-
tam esse. Quod itaque praesens ae-
tas audiat, sera posteritas legat: nos
impraesentiarum non tantùm in universa
Saxonia, REX AUGUSTE, Familia Regia
DEI potentiam et ipsius proximis Coeli
magnum sine aemulo veneremur; sed
et ipsi Regiae Tuae Majestati ~~[illegible]~~ interpo-
sitam Pacem, Pacem coelitus Terris hu-
manis redditam, sacro quodam gaudio repleti,
et veluti stimulis quibusdam concitati
gratulamur. Gratulamur, iusto, mirificè
tam magno hoc et ingenti Bono, quo nullum
praestantius atque excellentius aut indulgere
divina bonitas, aut Serenissimus Elector conciliatione sua
procurare potuissent, Regiae Tuae Maj. atque
in perpetuum idipsum ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ tibi ac propriu[m]
esse, Deum opt. max. devota mente ve-
neramur, eundem simul precantes ac
rogantes: ut se Pietatis, se Affinita-
tis foedere Indulgentissimo Patriae nostrae Patri
[illegible], nostro et Orienti Soli conjunctissimum

Principem perpetuo foveat, tueatur ac prosperet, ductu ac imperio tuo Dan[icam] et Norwegicam gentem ubique salvam ubique incolumem, ubique libertatis ac re[li]gionis suae compotem terra marique semper praestiturus, bonisque auctibus subinde f[...]turus. Cum eo. Proxime futurum sit: ut felici, fausto, fortunato con[nubio] Principis Danicae, connubio ULRICAE ELEONORAE Sueciae Regis CAROLI XI. Augusti Regis. Decus totus Septentrio jungatur: populorum, imo Orbis, Gloria haec contra Vagina olim gentium, contra Austri cujusvis tempestates invicta semper perstet, semper floreat, semper triumphet.

DIXI
JACOBUS Sera-[...]

GRATULATIO SPECIALIS IV.

ad POMERANIAM de DOMINO PRISCO, VINITUS EA REDDITO, Reddito nempe, per Pacem impetratam, CAROLO, Suecorum REGE.

Extra omnem dubitationis aleam positum est, summo illi Romanorum Imperatori Scipioni (qui deinceps devicta Africa cognomen sibi peperit, ut diceretur Africanus) post tot splendidissimas de ejuratis Rom. hostibus, de saevissimis nempe illis et perfidis Carthaginensibus reportatas victorias nihil optatius contingere potuisse: quam ut ipse tandem dicere potuerit: Consummatum est: caesi sunt hostes: parta est victoria. Nec minus et extra dubium eundem hunc strenuum et invictum belli ducem, post tot immensos exantlatos labores, post tot gravissimas devoratas molestias, post tot assiduas curas vigiliasque ... bibitas, post famem sitim aliasque belli difficultates toleratas, nihil habere potius antiquius: quam ut victor in patria redux factus iterum exclamaret: Conclamatum est! Nam bellum ita finitum jam habetur: ut nil nisi gloria triumphi restet.

Recte et ego, nisi me omnia fallant, omnino facturus sum asseruero: nullam facile Provinciam Germaniae occurrere, quae non durante hoc perennalis belli incendio, quo toto propemodum Europaeus orbis involutus erat, quotidie crebro sermone usurpaverit suspirium: Bone Deus, quando aderit tandem dies ille, quo nobis diffusissimo gaudio plenis dicere liceat: Bellum consummatum est. Arma abjecta sunt: bella sopita sunt. In optatis id habuit Alsatia: expetijt id Holsatia: efflagitavit Westphalia: exoptavit Clivia: Desiderat Marchia. Inprimis vero, omnibus id poposcit votis precibusque, miseriae speculum atque funestissimarum bellicarum calamitatum theatrum Pomerania. Respondit tamen caelum votis, annuit precibus, nosque tandem tam oratae quam exoratae pacis compotes reddidit et tot pia hominum bonorum desideria exoptato tandem coronavit evento, subscripsitque votis et ipsum dignissimum coeli Numen. Reddita, reddita pax aurea est Germaniae: optima rerum nominatim Pomeraniae reddita est:

Desunt nunc hostes, nunc cessat causa triumphi,
Nunc Ducibus bello gloria major erit.
Sola gerit miles, quibus arma coerceat arma,
Cantaturque fera nil nisi pompa tuba.

Ideoque et Pomerania nostra Prophetae illud ingeminare potest: Contusi sunt gladii in ligones aut vomeres et lanceae hastaeque in falces. Potest et ipsa verba Bacchylidis, Poetae Lyrici ex Stobaeo et Plutarcho sua hodie facere Pomerania:

Νῦν ἐν σιδαροδέτοισι πόρπαξιν αἰθᾶν ἀραχνᾶν
ἱστοὶ πέλονται, ἔγχεά τε λογχωτὰ
ξίφεά τ' ἀμφάκεα εὐρὼς δάμναται. χαλκέων
οὐκέτι σαλπίγγων κτύπος. οὐδὲ συλᾶται μελίφρων ὕπνος
ἀπὸ βλεφάρων ἁμὸς, ὃς θάλπει κέαρ. h. e.

Nunc in revinctis ferro clypeis nigrorum araneorum telæ sunt ...
cuspidatas et enses ancipites ærugo consumit: æneaurumq non amplius ...
rum clangor, neq surripitur mellitus somnus â palpebris, nostrûm qui ...
foret. Quis itaq nostrûm, qui Pomerani sumus, non lætaretur? quis
non in gaudia diffunderetur? Quis non in jubila solveretur? ...
det n. tum universa Germania, tum inprimis dulcissima Patria ...
quidni gauderet? Liberata namq jam est: quæ captiva ducta fuerat
cis auspicijs libertati asserta est quæ serva fuerat: indigenis suis red...
ab extraneis erepta fuerat restituta Domino: quæ ab hostibus occupata ...
Quum v. in publico hoc Augusti ad Musam Gymnasii gaudio naturalis ...
triam amor mihi currenti calcar addat et stimulum, ut patriæ de tant...
divinitus reddita gratuler: gratulor primum omnium Tibi nobile Sed...
quod diruta tua et igne cremata templa restaurabuntur. Gratulor ...
Tibi opulentum olim Sundium: quod ædes tuæ ignis bellici flamma ...
tæ e ruderibus suis iterum exsurgent. Gratulor posthac Tibi ...
phisylvia: quod novæ in sylvam tuam bona sui parte excisam, conse...
arbores: novusq ex cineribus tuis resurget aut Phoenix aut Gryphus. Re...
videlicet Phoenix non tam avis, quam palma, quæ rescissa virescit, ...
sa surgit. Resurget Gryphus thesaurorum custos, eorum v. quos ne...
surripi possunt, h.e. Artium et Scientiarum. Gratulor et Tibi florent...
Anclamium: quod damna tua resarcientur. Gratulor deniq Tibi ...
flor Wolgastum: quod moenia tua reficientur. Universa Tibi ...
rania gratulor: quod pax Tibi, Tuoq Serenissimo ac Potentissimo ...
stro Regi reddita est. Licebit posthac, licebit, ut olim sub Sal...
ita sub CAROLO Tuo cuilibet pane suo ac terræ fructibus vesci ...
spicietur et in urbibus tuis quies; inq agris tuis securitas consp...
Interim ardentissimis divinum coeli Numen flagito precibus, ut ...
hanc, quam patriæ nostræ concessit, firmam, stabilem, imò æternam
jubeat, utq nobis p[ræ] ceteris uberrimos pacis fructus degustare ...
ut deniq Serenissimum CAROLUM nostrum, cum Augustissima ...
ULRICA ELEONORA sospitem diu et incolumem servet. Sic ...
foveo: ita et serio cupio. Exaudiat Deus votum, eiq pondus addat

D. i. N.!

Johannes Brunsteius
Gryphisw. Pom.

GRATULATIO
SPECIALIS
V.
ad
Sereniss. ac Potentissimum
SVECORUM, GOTHORUM AC VAN-
DALORUM REGEM,
CAROLUM XI.
de
POOMERANIA PER SON-
petratam Pacem divi-
nitùs ipsi reddita.

TANDEM!

ndem post nubila Phoebus: Ita alicubi, Potentissime ac Serenissime
nceps ac Domine, Rex longè Clementissime, Poëtarum non nemo canit,
n inconstantiam tantum coeli; sed et miseriarum ac calamitatum, qvi-
s mortales non rarò subjecti sunt, vicissitudines significaturus.
ecce enim qvemadmodum non semper ab omni parte coeli fulgura
icant, qvæ nunc editâ, nunc conditâ luce hominum animos ter-
ant. Qvemadmodum et non semper imber coelo torrentis in-
r effunditur, qvi impetuosis procellis saeviat, grandinemq, cer-
simum irati coeli indicium, secum vehat; sed clarissimum
ndem orbis lumen, lucidissimum coeli decus, et purissimus
ndi oculus, Sol, posteaqvam atras discussit nubes, singula hu-
gesta splendidissimis suis radiis collustrare iterum, tre-
oriumq hominum animos recreare incipit: gemellum in
dum dira ac dura bellorum tempestas non perpetuo di-
t; sed clarissima pacis lux, densissimis malorum nubibus

remotis, orbi affulget, aureisq radiis suis miseros homines
plectitur, grata ipsis præbens solatia, animosq horum m[...]
modis exhilarans. Evenêre quidem Regiæ Maje[...]
Tuæ plurima tenus hâc acerba, saevissimiq Martis [...]
omnibus tuis consiliis atq armis terrâ mariq tam [...]
restitit: ut mirum non fuisset: si sub tantâ malorum [...]
le penitus oppressa foret. Nihilominus et nos Pomer[...]
cum, Augustissime, non unas perpessi sumus calamitates: [...]
enim nulla, nulla omnino Pomeraniæ civitas; sed quid [...]
civitas? nullus vicus, nullus pagus, nulla villa bellicæ
cladis expers fuit. Primo equidem omnium feroci[...]
stis expertum est munitissimum illud castellum, Wol[...]
Extremæ perniciei proximum fuit Anclamum. Incendi[...]
sus deletum Demminum. Ad victoris propemodum arbitri[...]
cisum est Sedinum. Injectâ tectis flammâ tanto arsit in[...]
Sundium: ut vix inter flammas militibus civibusq relict[...]
rit locus: Mille enim et quingentæ ædes ignis flammâ [...]
tæ sunt. Tandem et flammâ crepitante altrix atq [...]
mea, Gryphiswaldia, triginta amisit tecta, omnisq [...]
Pomerania manibus Optimi Regis erepta. Sed qui[...]
teritarum rerum commemoratione dolorem animi exulcero[...]
tempestivum enim duco, pristina mala in recentem me[...]
revocare; quippe qui vereor; ne forte solemnia hæc [...]
intempestivâ præteritarum calamitatum refricatione inter[...]
pam: Nec injuriâ eo præ primis tempore vereor, quo [...]
senti ostendendum potius, DEUM, fatigantes se ardent[...]
precibus nunquam deserere, neq ut ipsi in tantâ malor[...]
terrâ pereant ac intereant, permittere; sed in tempore [...]
nam suis ferre opem. Verum enim vero quum [...]
culæ acie jamjam res nostræ constitutæ essent, omnium [...]
rum ac donorum Largitor Optimus Maximus D[...]
bonis ac donis suis præter omnium opinionem [...]

on solùm amissa omnia restituens; sed et clementissimè
acem, simulq et Augustissimam Sponsam Regiæ Tuæ Ma-
stati largiens. Lætetur itaq Pomerania, et de veteri sibi
atuletur Domino. Lætetur iusto Patria, inq sinum effusis
no gaudio gaudeat, ad Dominum suum amissas redire ter-
s.

Dum verò ad lætitiam communem provoco Po-
aniam nostram: Ego interim, inferioris subsellii homo
tantâ lætitiâ, in tanto applaudentium concursu, ex umbrâ
atulaturus prorumpo. Prorumpo, videlicet, Rex Serenissi-
, Pater Patriæ indulgentissime, ut calida Majestati Tuæ
tâ clementiâ ac gratiâ, quam omnes ac singuli plenissimè
ius experti sumus, fretus animo humili pioq ore nuncu-
m vota. Quid verò ore proferam? quo eloquii apparatu
etatem meam exprimam? Me enim imparem oneri huic
ndo sentio, nec digna Regiâ Majestate Tuâ succurrunt verba
ccurrit tamen solemnis formula: quæ in priscorum Cæsarum
auguratione usurpari solebat: SIS AUGUSTO FELI-
OR, TRAJANO PROBIOR! Hâc, hâc et Ego acclamati-
publicâ immutatis nominibus, utor, atq formulam istam
dierni mei voti summam esse volens, dico: SIS GUSTA-
O ADOLPHO FELICIOR; CAROLO PATRE PRO-
OR! Neq vero hoc intelligi volo: quasi ulli mortalium in
ibus Tuæ venire aut probitas debeat, aut possit felicitas:
amarissima probitatis est filia. id enim potius eadem for-
lâ optatum volo, quod impetratum maximè cupio: ut nem-
vigeat, floreat, atq innumerabilibus seculis utraq carescat.
Quemadmodum Bactriani olim, anniversarium Regi suo gra-
antes Natalem, Cupressum mortalitatis signum succendebant;
ures verò et Myrthos immortalitatis symbola radiis solaribus
ponebant, eisq ipsi rursus optabant, ut plurent vitales Regibus
es:

Pariter et Ego humillimus Regiæ Majestatis Tuæ

Subditus, Cupressum succendo, cumque hac funesta omnia depono; Cedrum vero et Myrtum figo, cumque his perpetua fausta [illegible] fausta hac ingeminans acclamatione CAROLI nostri nomen [illegible] Vivat, omnis ætatis ac memoriæ laude clarissimus Rex Sueciæ [CA]ROLUS XI! Vivat, Vivat Regia Mater CHRISTINA [ELEONORA] Vivat, Vivat Augustissima Sponsa ULRICA ELEON[ORA] Deus vero faxit: ut hæc animorum conjunctio æterna sit [illegible] liberum, quod regiis cordibus injici cœpit vinculum, [illegible] do firmius coalescat. Summus nempe coeli terræque Monarcha hoc conjugium faustum fortunatumque esse jubeat, atque Regium [scep]trum, quod potentissima sua manu Majestati Tuæ in terris reddidit, publico civium bono firmet, inque pace et tranquillitate [æ]ternum conservet. Paucis, sis inoffensa valetudine, Rex [Poten]tissime, salvus; sis florente Imperio felix; sis [illegible] tâ, sis prole scitâ, sis prole masculâ parens!

Scitâ te faciat Supremus prole Parentem

Dixi

Petrus Westphalius. Gryphisw[aldensis]

GRATULATIO
SPECIALIS
VI.

ad
MISNIAM
de
Universali Pace tam feliciter ei reddita.

Kompt ihr Götter dieser Zeit; kompt ihr Blut-verwandten Sachsen
[...]st Johann Georgens Ruhm über alles Glücke wachsen.
[...]omm du Volck der Sterbligkeit, kompt ihr Söhne dieser Erden,
[...]ie immer von dem Printz güldner Gluth bestraalet worden.
[...]ht, wie sich die Freude mehrt, wie der Himmel der da liebet
[...]ser edles Vaterland, reiche Gnad zu kosten giebet.
[...] läst nach Wolcken-Flüth und nach Dampff, Blitz, Donner, Knallen
[...]tand Antlitz seinen Strahl schön auff unsre Scheitel fallen.
[...]ithero hat der Donner-Keil des Gradiven hart geprallet;
[...]r Bellonen Blitz-Geschoss hatt die blaue Lufft durchschallet.
[...]r verfluchte Gott der Mars liess die starcke Kugeln tantzen,
[...] die Fahnen in der Lufft mit des Pulvers Dampff verschantzen.
[...] der Himmel war entbrandt; dass die rauhen Krieges-Plagen

Bald von allen Ecken her wolten hart zusammen schlagen.
Gleichals wenn Vesuvius die durchglühten Steine stößt;
Also hatte Mars den Blitz der Carthaunen ausgespeyet.
Ach die Angst dringt häuffig durch, und bricht, ach! der Hertzens=Klopffen
Zu dem Mund und Augen raus; ja die siedend heißen Tropffen
Stießen sich schnell Wangen ab, da die Pfeilgeschoßnen
Dem verfluchten Kriegs=Blut weigerheit die Kummer
Und wenn ich wie Lipsius nichts könt' als vergümmen;
Wenn gleich Hiltorius Sohn hier lehrte mich die vorschreiben:
Wenn auch Argus weises Blut wolt' aus Händen treiben
Und die scharff gesaltzne Bach lassen von den Wangen gießen
Gleichwohl würde man noch nicht, was des Mavors fließen Bollen
Bißher ausgeübet hat können vor die wildes Augen,
Ach! Ach! Ach! das stumme Leid will mir den Mund binden;
Ach die Zunge wird gehemmt! Ich kan Worte fast nicht finden
Zu beschreiben, was verübt die verdammten Kriegs Hunde;
Das halb-gebrochne Wort bleibet stecken im Munde.

Und wir? Was? wem wolte nicht das ~~erkälte~~ Herze brechen;
Wenn er hievon hören soll nur einzig Wörtgen sprechen:
Denn so bald der wilde Mars fieng den Degen an zu wetzen,
Und die Dörffer, Städt' und Land und glut=vollen Rauch zu setzen:
Als das Waffen=volle Volck ungezäumt fieng an zu rasen,
Und zum Angriff den Allarm mit den Feld=Claretten blasen.
Als Blasters Donner=Strahl; als die Stimme der Posaunen,
Und der Hengste grimmer Schaum und das Donnern der Carthaunen
Durch Europa starck erscholl: als der kühnen Fahnen Schweingen
Und der Küriß heller Glantz wolten Krieges=Zeitung bringen.
Himmel! was vor Unglücks=Blitz; ach was vor Verhängnüs=Keile
Schlugen auff so manches Volck schneller als die leichten Pfeile.
Alles stund in Angst und Weh, und in solchen schweren Zügen;
Weil Krieg, Zwietracht, Grimm und Neid sahen starck zu Felde liegen.
Ja, da ~~[illegible]~~ gab Zucht gutte Nacht; da, da blieb nichts unversehret;
Weil auch kein Gesetze galt, kein Gerichte ward gehöret.
Und das nicht genung mit Blitz noch mit Donner zu bestraffen;
Die veraschte Frömmigkeit wurde durch die wilden Waffen
Des Gradivens außgethan; ja die grausen Kriegs=Flammen
Schlugen über Stadt und Land, über Tellus=Volck zusammen.
Und da brandt' es lichter loh bey zweymahl gewierdten Jahren;
Must Ost, Süd, Nord und West Hagel=~~volle~~ Post erfahren;

Wie die Flamme hätt' entzündet manchen Theil der Erden
die nicht anders als durch Blut Leute ausgelöschet balls der
Wie des Kreis blanck Hand, blitzen, blatzen, den glän-
Legten toller Waffen an, und die Armen wanderten schüchtern
Marspiter du Donner Sohn, der du aus der Brust hüsten
deinen Streitgeschärfften Muth, die dich hatt mit saugend
Stat der Nectar süßen Milch. ach ich weiß nicht gesäuget lebt!
Ich erstaune! ich erstarre! ach ich zitter! ach ich
Da ich hier gedencken muß, was du bald mit deinen
Hast vor Jammer angericht; da du hast die Waffen
Denn die Lufft war voller Staub und die Städte Klüffte;
Wie? das Feld war ohne Feld, und die Leichen Grüffte
Also muste Cynthius die durchsäumten Todten=
Und der Schlangen faule Kost statt der schönen Kochen
Ach da gieng das Würgen fort bey den Mordgeschichten von
daß auch Charon nicht genung hätte können übersetzen
das so viel entseelte Volck; weil sein Nachen zu enge
daher hätt' ein Orlogs=Schiff müssen seyn bey Menge.
O hilff Himmel! wie viel Bäch sind gantz blutroth geflossen
ach wie hatt ihr grünes Kleid Ceres klein also
daß auch mancher Acker noch blutbesprenget weinen
Und daß manches Mutter=Kind seines Vaters Blut= kunst
Überdiesses hatt der Krieg so sehr übel auch gehauset
daß wohl einem der es sagt, ja der es nur höret, grauset
Stadt und Land stund voller Furcht und die Dörffer in Flammen;

schon halbverstorbne Volck raffte in Eyle was zusammen;
Seüffzer was es immer kunt', und der Weiber Zähren-Fluten
flossen häuffig, läuffig ab; gleich als wolten sie die gluthen
bald verlöschen, die nichts löscht. Man hört' Ach und Wehe schreyen
Die liebholde zarte Schaar; niemand wolte sie befreyen.
O erschreckens-reiche Zeit! Waisen, Witwen Jammerlächzten
ohne Vater, ohne Mann; Witwen wie die Tauben ächzten;
Waisen fühlten Jammer-Durst, aßen Thränen-Brod mit Wimmern,
einen frembden Unterthan, wolten sich zu tode kümmern.
Aber ach! es grauset mir; das Haar will zu berge stehen;
da ich kan nicht reden mehr von den rauhen Kriegs-Wehen.
Du Spanscher Hoffartszaum, Niederland, du hasts erfahren,
und Bellonens Blitz vermag bey viermahl zehen Jahren.
Westphalen deine Pracht wird hievon zu sagen wissen:
das der Stücken Donner-Schläg wieder deine Mauren stießen.
Elsaß, du verderbtes Land, dich hat Mavors umbgekehret.
mit Ziegel abgewürgt und dich biß in Grund verheeret
Gleich wie wann ein dummes Thier in Pomonens Lust-Hauß wüstet,
wüstet Stämm und Stauden aus, und der Bäume Zucht zerbristet.
Braband denck' an jene Zeit! Gleich wie wann die Wellen rasen,
und wann der ergrimmte Nord will in alle Segel blasen.
Gleich wann das bestürmte Schiff ietzt von Klipp auff Klippen rennet
daß sich bald allhier, bald dort in viel Stück und Scheiter trennet:
also hatt der Kriegs-Sturm dich bald hin, bald her verwehet,
deine Städte durchgerauscht; deine Dörffer umbgedrehet:
daß nicht ähnlich ihnen ist. Flandern dencke an die deinen,
die sie hätten heißes Blut, statt der Thränen mögen weinen.
als der Helle Hauffen dich wolt mit Raub und Mord vermengen.

Wann ein Panther, der in Wüst die Pilgramer soll an-
Raubet nicht den Mantel nur, sondern setzt Zähn und Klauen
In das Fleisch und Glieder ein: also muste man auf sehn
Wie nach wilder Räuberey deine Söhne dahin fielen
Und Alastors Eyffers-Gluth musten mit den Leichen
Und du schöne Greiffen-Tracht, Pommern, hörr deine
Hör, sie schreyen ach und weh! o wie hat der über
Dich so jämmerlich zugericht: daß, wer hier nicht wolte
Dessen Zähren müsten seyn gantz aus harten Kieseln
Siehe deine Städte an; hör, sie singen Klage-Lieder
Küssen, Gott und Herrligkeit, Tempel, Wohnung, Thürn wird
Denn des Krieges Wirbelwind wolte dich gantz reissen
Ja es solte auch wohl gar Pommern nicht mehr Pommern heissen
Ach mein Hertz entsetzet sich! ach wo wend' ich mich nun?
Ich bin ungewiß. Soll ich andrer Länder auch gedencken
Wo der freye Landes-Knecht Stoll, Mars die Trummel
Und das grimme Waffen-gifft auff und nieder zu
Nein. Ioho Triumph! Triumph! Ich will itzt von Friede singen
Und mit lauter Freuden-Schall güldne Friedens-bringer
Denn der abgelebte Krieg wird nunmehr mit Pracht begraben
gleich als ein Soldaten Held: und die Picqueniers
Schon die Piquen umbgekehrt. Seht die Musquetirer schwencken
Seht, sie feuren auff sein grab: daß auch von dem Knall
Einer Baum den andern kennt. Hört wie Pulvers Donner
die Metallen
gleich als wolte Berg und Thal über einen Hauffen fallen
Gantz Europa stehet auff, und giebt Feuer: daß die grüffte

Sich auffthun; und lässet schallen Friede! Friede! durch die Lüffte.
Darumb Alcides wirff von dir deinen Stecken und die Keule;
Und du Perseus stecke ein deinen Degen mit geheule,
verdeck Medusen Haupt. Mavors lass dein Donner=Blitzen,
Nimm künfftig milder seyn und mit Waffen stille sitzen
Lege Helm, Schild, Pantzer weg: da das Drachen=Haupt zerschicket
und der krummgebogne Schwantz auch der Schlangen liegt zerstücket.
! Jetzo Triumph! Triumph! Mavors du bist überwunden:
, das hochgepriesne Land hat den Lorbeer=Crantz gefunden.
ss willkommen, schönes Bild, Friede, lass dich doch begrüssen;
; wir wollen deinen Fuss mit den stummen Lefftzen küssen.
ss willkommen Himmels=braut! das Verhängnüs drückt sein Siegel
an das blaue Himmels Feld; Fama schwingt die Augen=Flügel
und rüfft durch der Völcker=Burg: dass hinfort auff unser Erden
güldne und gewünschte Zeit durch dich soll erhalten werden.
verspüren deine Krafft; weil du Sicherheit mitbringest
, Göttin stoltzer Ruh, über Städte und Länder schwingest.
den Christallinen Strom nichts als Lorbeern überschatten:
weil auch Löw und Lämmer sich in vertrauter Eintracht gatten:
Da sich Spiesse in Pflug=Schaaren, Schwerdter sich in Egen kehren;
man sicht auff Lantzen blühen Trauben und Oliven=Beeren.

Alles ist in Frölichkeit: weil Irene Palmen trägt
Und Bellone ihren Helm, Schild und Pantzer legt.
Derowegen wird dem Volk schon ein neuer Muth gemacht:
Da das neue Friedens=Band ist auff [illegible]
Keinen wecket mehr der Schall der befahrten Posaunen;
Keinen schrecket mehr der Blitz und das Donnern der Carthaunen
Ja der Dampff von Pulver wird nicht mehr durch Felder gehen
Und des edlen Friedens Trost auff geringen füßen stehen
So wird auch den Himmel nicht mehr der Städte [illegible] erröthen
Noch die Felder Menschen=blut: denn es wollen Planeten
Alles gutte deuten an. Ja der Himmel selbst [illegible] heißet
Was man sich nur wüntschen kan; wann es [illegible] Stürm entweicht
Gott Saturn gibt Gold vor Bley, liebt der Scheinen
Und Gott Jupiter hält inn mit den starcken guten Steinen
Friede überwiegt den Krieg; Friede hier in Lande [illegible]
Friede hatt die Oberhand; Friede nun die [illegible] schützt.

Drumb, o liebster Vaterland, Meißen, wie [illegible]
Siehstu nicht den Friedens=zweig über alle Lande blühen

wach auff! erfreue dich! du kanst übers Unglück siegen:
über stündliche Gefahr und in doppeln Kercker liegen.
Meissen, ach! du edles Land! ach! gedencke an die Zeiten!
ach! wie nah war dir die Angst, Mavors wolt' auch dich bestreiten.
gleich wie wann der Himmel sich in die schwartze Wolcken hüllet,
und die nun betäubte Welt mit dem Knall und Bleitz erfüllet,
auch die Turteltauben wild, gantz erschreckt und schüchtern werden:
so ängstig müstest auch du dich furchtsames geberden:
als des Krieges Donnerkeil hoffte Schrecken, Furcht
und die treue Nachbarn schmolzten durch zusammen, die Krieges=Flammen.
was? kein Schiff irrt furchtsamer in der Klippen=See:
wenn gleich Well und Sturmwind es ihr tieff winken bald in die Höhe
gleich als einen Ball umbwirfft. Ja kein bebend Sclave zittert
wenn sich auff seine Schuld gleich sein Halß=Herr hat erbittert,
und den harten Fesseln so: als dein gantz bestürtzt Gemüthe
wo der Furcht und Hoffnung wallt; da der Krieges=Wüst gewüthe
die Nachbarn hin und her. Ach dein schlagend Hertze sagte
nur Ach und Jammer wehe; deine blöde Seele klagte.
gleich als wie ein Hirt' erschrickt, wenn der Donner sich erreget,
und an seiner Hütten ihm den getreusten Hund erschläget:

Also, liebstes Vaterland, stundestu in landes [illegible]
Schicktest hier, dort Seufftzer ab. Hoffnung muste Schrecken [illegible]
Nun Gedult und Hoffnung macht offt des Unglücks [illegible] erwecken
Und des Grimmes Klingen stumpff; ja sie weist schärffste Pfeile
Grimmer Rachgier aus der Hand. Wie? geduldig [illegible] Donner=Keile
Dass auch ein Verdampter offt noch des Lust= und Hertz das machet;
lachet!
Drumb, du [illegible] Land, die Gedult hat [illegible]
Aller Furcht, Angst und Gefahr: Hoffnung hat wenden den gefunden
Nunmehr ist Gefahr hinweg; Nun muss lauter glück [illegible] blühen
Und das Donnerwetter sich in den Sonnen=Schein [illegible] ziehen
Nunmehr wird der Riss ersetzt: So fällt die Wolcke [illegible] der
Und der helle Tages Krantz zeigt die klaren Strahlen wieder
Weil Irene Lorbeern trägt: Und es uns so wohl geht:
Dass man itzt auff Stadt und Land nichts als lauter [illegible] singt
Ey so freue dich demnach; Ey erfrische Hertz und Sinn [illegible]
Gib den weitten Freuden Raum: dass sie sich ausgiessen können
Und Ihr treuen Landes-Söhn, lasset es an euch ja nicht fehlen;
Weil der Friedens=Himmel selbst will sich itzt mit uns vermählen:
Drumb auf! steckt die Flacken auff! Rüstet die [illegible]
Gebet Feuer alsobald aus den Donner= [illegible] und Trompeten
[illegible]

set die Carthaunen ab! ruffet überlaut zusammen,
iede! Friede! Friede! Fried'! unter diesen Freuden=Flammen.
chen, liebes Vaterland, freu' dich! weil Furcht und Schmertzen
! Juhe! Jo! freu' dich!) ist gewichen aus den Hertzen.
eißen, geh den andern vor: Denn man sieht in deinen Kräntzen
ichte Friedens=Licht in glutvoller Flammen glän=tzen.
ssen will der Nachbarschafft auch am nächsten mit ge=niessen:
o bald der Saalen=Strom in die Elbe pflegt zu schiessen:
geschwinde und so schnell läufft die Freude durch die Länder,
erknüpfft der Freuden viel durch die festen Frie=dens=Bänder.
n wie du in sichrer Ruh, Vaterland, bisher genos=set:
n auch alle Krieges=Macht deiner gäntzlich hatt' gescho=net:
ie der Schatten von der Haut' als ein Wunder auff der Erden
en in dem Krieges=Sturm gleichwohl Kunt gesehen worden.
o mag das Friedens=Pfand solche Würckung mit sich bringen,
der deinen Sicherheit über Elb' und Oder schwin=gen!
ßer Allgewünschter Fried sey dir nimmermehr ent=nommen:
ß er möge tausendmahl und noch tausend wieder kommen.
n daß er mit solcher Zahl voller Glück und sonder Wehe
er alle Lebens=Zeit tieffer in die Zeiten ge=he.

Inndeß weil der Götter=Sitz tausendfaches Lab[illegible] schicket;
Sey das Siegel tausendfach ordentlich darauff gedrücket.
Nun, mein Meißen, blühe fort! Und was dir ein[illegible]
werde durch der Zeiten Lauff nun und nimmermehr gerücket,
[illegible]
Jammer, Krieg und Kriegs=Geschrey werd' in jene Land geschicket
Wo die heiße Mittags=Sonn nach den schwartzen [illegible] blicket.
Und du lebe, Johann Georg; lebe Durchlauchtigster von Sachsen
dass man sehe deinen Ruhm über alles Fürst der glücklichen.
Lebe, großer Landes=Gott, und nimm zu an Segen:
dass dein hohes Stifften=Jahr dich mög' auff glücklich tragen.
Lebe du Printz von der Chur, der du unsre Freude hegest
Und die schwere Landes=Last schon auff deinen Schultern trägest:
Lebe o güldenes Gestirn; lebe o Atlas unsres Staats
dass man sehe unter dir sich den Rauten=Stamm ausbreiten
Und du, liebstes Vaterland, grüne, weil die Rauten=blätter
Jagen allen Gifft von sich, sampt dem trüben Wetter;
Wachse, blühe immerfort: es müß dir nach Wunsch gelingen:
dass man höre bey dir stets Friede! Friede!
Friede! singen.

Dixi
Johann Daniel Moenius
Episcopipolit. Misn.

GRATULATIO
SPECIALIS VII.
ad
Serenissim. ac Potentissim. Elect. Saxon.
JOHANNEM GEORG. II.

de pacato et tranquillo, quod consiliis pacificis atq. armis simul spiritualib. in mediis bellis conservavit, Regimine.

O summam felicitatem! Ita non immeritò in limine hujus Orationis exclamo, plurimùm Venerandi Domini Auditores. Summa est felicitas: quæ me præ cæteris hodie attingit: dum Serenissimo quoq. Saxoniæ Electori, Principi ac Domino nostro Conse Clementissimo, Domino Johanni Georgio II, Dei gratiâ Duci Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ et Montium, Sacri Romani Imperii Archimarschallo, Landgravio Thuringiæ, Marchioni Misniæ ac Lusatiæ, Burggravio Magdeburgi, Comiti de Marca et Ravensberg, Dynastæ in Ravenstein, Patri Patriæ Indulgentissimo, de pacato et tranquillo, quod consiliis suis pacificis armisq. simul spiritualibus in mediis Belli malibus servavit, regimine, gratulandum. Gratulandum, inquam! Reip. nostræ Capiti est atq. Animæ. Animam optimum premq, qui Reip. auspicatò præest, Reipublicæ Principem jure dicimus: quod enim illa humano corpori, id Princeps omninò suis præstat Civibus. Movetur corpus et agile est, viritq. et sentit per Animam. Gemellum in modum Respubl. spiritum et vitam, vigoremq. ac salutem à Principe suo participat. Anima per omnes hominis artus diffusa, toto se miscens corpore, molem agitat. Operatur et Princeps ac dispensat omnibus sibi subjectis statum ac fortunam, atq. omnem felicitatis humanæ ordinem: ut sic quodam quasi compendio felicitatis cum mortalibus agi DEUS videatur: quotiescunq. pios, felices fortesq. terris concedit Principes: in quibus et Resp. salva, et cives securi item ac tuti sint. Agnoscimus certè et Nos, Nos, inquo, Lusati Nobiles, ingens et ineffabile divini Numinis beneficium agnoscimus: quod Serenissimum ac Potentissimum Electorem Saxoniæ, Johann. Georgium II, Principem ac Dominum nostrum Clementissimum, in hoc usq. lætissimum tempus, quo, perniciosissimo Bello finito, restituta per Dei gratiam universalis Pacis Hilaritate celebrare licuit, servatum habeamus. Nam quod adhuc floreamus inq. Pace hodie vivamus, Pietati cumprimis et Felicitati Optimi nostri Principis debemus. Neq. enim tantummodò procurandæ et conservandæ saluti totum se impendit, sed et nuperrimo præcipue Bello, ne à diro ac truculento admodum hoste dejiceremur fortunis nostris, cum universi propemodum Christiani Orbis admiratione, ut nos nostræ felicitati, ita felicitatem nobis pacificis suis consiliis servavit. Rerum itaq. tanti secundum DEUM Principis beneficio in

hunc usq; diem salvi ac incolumes vivamus, atq; illo fo[...]
lætissimis auctibus indies augeamur, immò et efflorescam[us]
hodie: Eò magis quidem bona hæc propria nobis et p[...]
petua non tantum speramus, quò certiorem, Pace [...]
communi universo propè Orbi restituta, veluti prædem [...]
gius mansuræ apud nos imposterum fortunæ, accepimus [...]
rum etiam optimo jam Patri Patriæ de pacato potiss[...]
ac tranquillo, per difficillima totidem Belli tempora [...]
ter conservato, regimine gratulamur. Nisi enim id [...]
Pacificis suis Consiliis, tum Spiritualibus illis armis ser[...]
nobis fuisset: publicâ isthac Belli atrocitati dudum [...]
rudus triste Patria abiisset, aut diro squalore ac con[...]
temtu in situm, et, nescio quam solitudinem, procubu[isset]
Ut autem impræsentiarum humillimè Indulgentissimo [...]
tri Patriæ gratulamur: ita et vota nobiscum ac p[...]
has, ad DEUM Optimum Maximum concipimus, ut [...]
sentem hunc, et quamplurimos insequentes annos fa[...]
felices ac fortunatos ævi nostri Nestori decurrere, [...]
successus majores accedere, et restituto tanto Pac[is]
bono gaudia recentis lætitiæ omnigenâ prosperitat[e]
superari sinat. Atq; hanc ipsam quidem Gratulati[onem]
has ipsas preces atq; vota nostra, nihilominus et tant[...]
votæ mentis gaudia, ut Serenissimus Noster grati[...]
vultu respiciat, ut et idem ille adolutas ad genu[...]
Nissiacas has Musas suspiciat, tandem in calce [...]
Orationis rogo, obsecro. Omninò enim plurimum inte[...]
servari Ecclesiæ ac Reipublicæ Seminaria, Artiumq; [...]
Virtutum Officinas. Interest vigere immortalitatis [...]
instrumenta, quæ perennatura Principum Nomina [...]
trabibus, sed monumentis æternæ laudis inserunt, et ad [...]
ros Nepotes longeq; ventura secula transmittunt.

DIXI.

JOHANN. KOSTITZ. Dretzig. Equ. [...]

Ad Eandem Serenissimum ac Potentissimum ELECTOREM SAX. de Pace Boreali impetrata Bello Dano-Sueccico feliciter composito GRATULATIO.

Durchlauchtigster Churfürst, Gnädigster Herr,

Eurer Churfürstlichen Durchlauchtigkeit ist dero hocherleuchteten Verstande nach, ohne mein einfältiges [e]rinnern noch bekannt und bewust, was es für eine un[ver]meidliche Verwandnüß mit grosser Freude habe. Denn wann [ei]nmahl den innersten Theil des menschlichen Hertzens dieselbe [ein]genommen, ist sie um destohefftiger, alß minder sie mit worten außdrücken, und an Tag bringen läst. Gleichwie aber solches anitzo ein ieder seines Orthes erfähret, erfahre ichs absonderl. an dieser Stelle in der That und wahrheit. Denn es ist die über den durch Vermittelung Ihrer Churfürstlichen Durchlauchtigkeit zu Sachsen, erlangten Nordischen Frieden entstandene Freude bey mir im Hertzen so groß, daß sie mit worten so leichte nicht außzusprechen. Daß damit aber die gute Meinung und unterthänigste Schuldigkeit aller hier Studierenden durch meine ungenugsame Wort, zierde verringert werden möge, alß lebe ich der ungezweifelten Hoffnung: Eure Churfürstliche Durchlauchtigkeit werde [illegible] das Hertze ansehen, und Ihr diese Danck und Wünsche [illegible], dort für gehabte hohe Sorgfalt das Nordische Friedens werck

zubefördern, allhier aber zu fernerer glücklichen Regierung [illegible] Gnaden gefallen lassen.

Mit dem allen aber, wende ich mich vorhero, wie billich, willigst zu dem starcken GOTT und HERREN Zebaoth, dem GEBER alles Gutten, und überbringe Ihme, im Nahmen aller hiesigen Orts Studirenden, das Opffer eines dankbahren Hertzens, welches Ihme als dem einigen Friede-STIFTER ieder schuldig ist. Danck nemlich vor allen dingen dem grossen GOTT, daß Er in E. Churfürstlichen Durchlauchtigkeit Hertzen einen solchen unerschrockenen Muth und unverdrossenen Eifer erwecket, sothanes hochwichtige und schwere Friedens Werck zwischen beyden Nordischen Kronen, wie vernünfftig und klüglich anzuheben, also inbrünstig zubefördern, biß es zu einem so gutem Ende gedeien möchte, als iedermanniglich verlängst von dem tieffesten Grunde seines Hertzens verlanget und gewünschet hatte. Warum wolte ich hier nicht zuförderst dem allgewaltigen GOTT, so wohl in meinem als gemeinen Nahmen, schuldigen Danck sagen? Denn es wäre ja allerdings eine unverantwortliche Thorheit, wenn man mit der blinden Heyden [illegible] dem Glücke alles zuschreiben und unbedachtsam sagen wolte: Es kähme alles, was E. Churfürstliche Durchlauchtigkeit ~~E.~~ bey dieser Nordischen Friedens Handlung außgerichtet, von einem blossen Glücke her, welches eben die, die Heyden, als eine Göttin abgebildet, so da auf einer geflügelten runden Kugel mit über sich geschwungenen Segel stünde, und den Menschen der Leben allen wol- und Ubelstand zeigete, so nach dem es Ihr beliebete die Rathscheibe bald rechts, bald lincks herumdrehen, und hierdurch itzo Freud, itzo Leydt bey den Menschen der welt zuerwecken. Ist ein rechter närrischer und gotteslästerlicher Wahn, welcher schnurstracks der göttlichen Vorsicht zu wiederlauffet, ja dieselbe gantz und gar aufhebet: da doch diese einig u. allein

alle menschliche dinge ordnet, und zu einen gewissen
richtet, ehe es der Mensch gedencket. Wann, dann zum
Vorsicht dieses gantze Friedens-werck zuzuschreiben, so blei-
an der Wahrheit, daß eben selbige bey so sorgfaltiger Arbei-
E. Churfürstlichen Durchlauchtigkeit sich freythätig erweisen,
die verbitterten Gemüther beyder Nordischen Könige durch
offterlangte Unrath auß einander gesetzet. Und ob man
der Redart und Gewohnheit nach, solches werck ein Glück
wolte, so würde doch nur alleine der unvermeinte
Außgang offtgedachter Friedens-Handlung hierdurch an-
werden. Denn so wir etwas als ungefehr geschehen, be-
ist solches alleine der Unvollkommenheit unsers Verstandes
messen, alß denen künfftige dinge meistens unbe-
und verborgen sind. Es wird aber solcher Gestalt der all-
Vorsicht dessen, der im Himmel wohnet, durchauß
benommen und entzogen. Wiedrum aber, würde
auch gar unrecht gethan seyn, wann iemand hier
einem äusersten auf das andere fallen und der Un-
Nothwendigkeit, was bey diesem Krieges und
-wercke vorgelauffen, Stoischer weise beymessen wolte.
solches der ungebundenen Freyheit des göttlichen willens,
offenbahrten Verheissung des von Oben her kommen-
Segens, und kräfftigen Würckung unsers Gebeths, so es
ist, wie auch der menschlichen Klugsinnigkeit, so eine grosse
auß der Höhe ist, zuwiederlauffen und unfehlbar diese im
Grund-Säule aller menschlichen Händel zuboden wer-
würde. Schreibe so dann weit von, also nochmahls solchen
Frieden, dessen Früchte nunmehro die Nordischen
nebenst unserm Teutschland, völlig geniessen, einzig
alleine der himlischen Regierung, des grossen Gottes zu
gefallen, E. Churfürstl. Durchlauchtigkeit hochvernünffti-
Rathschläge und unermüdete Sorgfalt mit einem erwünschten

Außgange der gantzen Nordischen Friedens-Handlung insonderheit
zu bekrönen. Wann ich aber gleichwohl reiffl. hierbey
und bedencke, was denn im Nahmen aller hiesigen Land
tirenden zu thun seyn möchte: so ist es demüthigster Danck
hier annoch E. Churfürstl. Durchlauchtigkeit in aller Unter-
nigkeit nebenst hertzinnigsten Wunsche abzustatten. Sintemahl
unsers theils die Verschuldung in ihren mindern
stehet: es wäre dann daß die Begierde alles zu verschulden
Statt des wercks selbst gnädigst auf- und angenommen
möchte. Wird demnach E. Churfürstl. Durchlauchtigkeit
men unser aller wegen der unermüdeten Wachsam-
und grossen Sorgfalt, das nordische Friedenswerck durch dero h
leuchtete Herren Räthe und vornehme Gesandschaften
göttlicher Verleihung endl. dahin zu vermitteln, daß ieglicher
ter seinem weinstock und Feigenbaum hier und anderer
desto sicherer wohnen, u. seines berufes abwarten kön
müthigster Danck gesaget, mit dem hertzinbrünstigen Verlangen
sothane theure GOTTES Gabe, künfftiger zeit stets ohne
Abnahme erhalten und auf die späte Nachwelt gebracht
den möge. Im übrigen wünschen wir auß dem in
sten Grunde unsers Hertzens u. Gemüthes von der
leuchten Hand des barmhertzigen u. gütigen GOTTES, daß
E. Churfürstl. Durchl. sammt dero Land und Leuthen bey
Regierung gewaltigl. vom Himmel herab beschützen, alle
Wärtigkeit und Kummer so wol von dero hohen eignen
als dem gantzen Hochfürstl. Hauße Sachsen, so wol von
eignen alß anderer Sächsischen Fürsten Ländern abwen
hingegen alles gedeyl. und erfreul. bey beständigen Fried
Ruhe nach selbsteigener Vergnügung mit vollem Maße
nen Wachsthumes wie gütigst alßo gültigst zu ver
und solchen auß der Höhe Göttlicher Wohnung selbst

Segen nicht nur bey E. Churfürstl. Durchl. noch übrigen
abzuziehen Ehr Zeit mit grosser Zahl der Jahre ins ferne
aus setze!) sondern auch bey den späten Nachkömmlingen erhal-
u. so fort Be-Dauung, Erlangung, und Besitzung allzeit
kommen vereiniget seyn und bleiben lassen wolle. Em-
pfehlen im übrigen E. Churfürstl. Durchl. Uns unterthänigst
und gehorsamst zu dero hochschätzbahren Gnade und Hulde, mit
gethanen Versprech, öffters diesen hertzl. Wuntsch zu wie-
derholen, u. durch christl. Eyfer andächtigen Gebeths gnädige Er-
hörung dem Himmel gleichsam mit Gewalt abzunöthigen.

Dixi
Christian Gabriel Funcke.

GRATULATIO SPECIALIS IIX.

ad
Serenissimum et Celsissimum
Electoralem Principem,
JOHANNEM GEORGIUM III.
Pro-March. Lus. Sup.
P. P. Clementissimum,
de
subsecuturis post feliciter restauratam hanc Neomagens. Pacem
Pacis dulcibus.

Ea certè vehementioris admiratio
vis est ac natura, ut in rebus magnis; quæq; fieri non p
credantur, mortalium animos facillimè adficiat: &
to interdum stupore opprimat: ut nesciant illi verbulum fa
sed vultum interim tacitum animi sermonem esse sinant.
verò, si lætitiæ adfectus admisceatur, (quod plerumq; acci
si majus commodum inde in admirantes, quàm eum, qui res
randas gessit, redundet) mens humana modum tenere, præ
dio, quid agat, edisserere nescit. Indeq; & maximè dubita
re licet homines, an silere potius, an eloqui debeant: si
ingens admiratio ac lætitia simul animum occupaverint: c
tè, quò grandior est admiratio, eò taciturnior; quò effusior
lætitia, eò verbis est copiosior. Id ipsum impræsentiarum
venis ego experior: dum summam SERENISSIMI
MARCHIONIS NOSTRI, IOHANNIS GEORGI
felicitatem, incomparabilemq; ejus virtutem, quæ non bello ma
enituit; quàm hoc restitutæ Pacis tempore enitescit; paulo
mecum reputo. Utriusq; enim tantæ rei admiratio sic
mum in diversum rapit: ut hæreat ipse incertus; num exhorre
& trepidare, an eloqui & gratulari sine causa præsens jubeat
Tam celebres siquidem OPTIMI PRINCIPIS virtutes, tam
stria ejus, quæ in expeditione castrensi superioribus annis Christiano Orbi
vit, facinora sunt: ut quisq; voce & vultu perterritus
reperire, dignisq; præconiis utraq; extollere, prout par est, nequeat.
quum in tanta animorum contentione ingens lætitia, quæ admi

quax alias solet, me erigat & vincat, imperterritus gratulatio-
hodie suscipiam. Ita enim vel ipsa tot piorum civium vota,
quidem suo Orienti Soli Nestoris annos, candidos aliis Polycra-
dies, aliis omnes Croesi fortunas, aliis Timothei victorias, aliis Persei Ro-
ineunte anno precantibus, suadent. De subsecuturis autem Pacis die-
quibus post suprema, olim, sed sera Celsissimi Parentes fata guber-
urus ipse, Pio, Felici, Optimo PRINCIPI in praesenti gratulabor.
enim, non alios, PAX, tam feliciter Germaniae nostrae reddita, dum
ea tranquillitatis Olivam PRINCIPI Nostro offert, sanctissime pollicetur.
icetur & ipsa simul nobiles fructus suos, ad seram posteritatem transfe-
os. Fore nempe, sanctissime pollicetur: ut secuturis illis aureae Pacis
us, quos Serenissimo Nostro Pro-Marchioni humillime hodie gratu-
Schola & Ecclesia floreant, floreant commercia, liberales floreant artes,
reat Regina virtutum omnium JUSTITIA, floreant & coeterae virtutes
nesque & divinae & humanae, floreant leges, floreant agri, suosque fructus fa-
nt; ut denique meliori omnia stent loco. Servet itaque OPT. servet Max.
us, cum totidem suavissimis aureae Pacis fructibus, futurum Patriae no-
ACHILLEM! Servet futurum Ecclesiae Nostrae Protectorem! Servet futurum
Otii nostri Custodem! Servet futurum hostium nostrorum Victorem,
emque Alcedonia perennia concedat, clementissime & ipse, ut AUGUSTAM CON-
GEM seculi sui, ad miraculum Ornamentum; ita Gratiarum Thesauros,
ncipum flores, Germaniae ocellos, Patriae delicias, nec minores olim ma-
Parente filios, futuras seculi Nostri spes servaturus! Ita scil. Bonorum
que mecum exoptat, vota sua incerans, & ad genua Opt. DEI affigens.
id? quod & unicum nostrûm omnium ac simplex cunctaque comprehensum
um sit: ut per integrum hunc annum pluresque subsecuturos, SERENIS-
no PRO-MARCHIONI NOSTRO cum SERENISSIMA TORI SOCIA
LSISSIMAque PROLE feliciter annare, perennare contingat, semperque ipsi
icior atque felicior novus recurrat annus. Magni interim SENECAE verbis:

Stet suo coelum loco,
Tellusque & aether astra inoffensos agant
Aeterna cursus: alta Pax gentes alat:
Ferrum omne teneat ruris innocui labor,
Ensesque lateant: nullum tempestas fretum
Violenta turbet: nullus irato Jove
Exiliat ignis: nullus hyberna nive
Nutritus agros amnis eversos trahat:
Venena cessent: nulla nocitura gravis
Succo tumescat herba: non saevi ac truces
Regnent Tyranni.

Henricus Anshelmus de Ziegler. Eq. Lus.

334

GRATULATIO
SPECIALIS
IX.

ad

Eundem Serenissimae
Electoralis Dignitatis
Haeredem

JOHANNEM GEORG. III.

de

Nova Affinitate, q[uae] in novis-
sima Pacificatione Lundinensi
per ULRICAM ELEONORAM
Frid. III. Regis olim Dan. na-
tu min. Filiam, Potentisso
Suecorum Regi CAROLO
XI. desponsatam,
data ipsi ac-
natta.

Durchlauchtigster Churprintz, Gnädigster
Fürst und Herr,

Nachdem wir die gesegnete und freuden-volle Zeit dieses gültigen Himels Schluß erlebet, daß die harte Verbitterung zwischen den beyden Nordischen Cronen auf höchstgültige cooperation Ihro Durchlauchtigsten Landes Vaters, Churfürst JOH. GEORG II. durch eine fest verknüpfte neue freundschaft, nehmlich durch die längst verlangte, und endlich wohl vollzogene Vermählung der Durchlauchtigsten Königlichen Princeßin ULRICAE ELEONORAE mit dem Durchlauchtigsten und Großmächtigsten Könige in Schweden, CAROLO dem XI. glücklichst beygeleget worden, und dann der Land- und Leut-verderblichen Blutstürtzung in den Königreich Schweden und Dennemarck ein Ende gemacht, Können wir allhier unter dem Churfürstl. Sächsischen ... Studierende nicht umhin, unsre darob geschöpfte Freude und Unterthänigkeit durch gegenwärtige Gratulation zu erweisen und zu contestiren. Denn siehe, wer da seine ... bey solcher neuen Verbindung beyder Königlichen ... dadurch endlich das gantze Nordische Friedens-werck geschehen

[ge]nd zu einem erwünschten Ende gebracht worden, mit
[ge]holcken nicht darthun wolte, müste vielleicht in den äusersten
[Län]dern gebohren seyn, oder sonst unbeweglicher als ein Barba-
[ri]scher Scythe. Wie viel mehr werden solche ersprießlichen
[F]riedens- u. Freudens-Schluß E. Churprintzl. Durchlauchtigkeit
[an] Ansehung beyder Königlichen Majestäten zu einer freund-
[sch]wägerlichen Glückwünschung sich bedienet haben. Zumal
[d]a Sie oftmals von dem Allgewaltigen GOtt herzinnigst gebe-
[te]n: daß Er doch dem blutigen Kriegswesen zwischen beyden
[na]he verwandten Nordischen Cronen ein erwünschtes Ende
[…] machen wolle. Gratuliren demnach E. Churprintzl.
[Dur]chlauchtigkeit in aller gehorsamsten Demuth und Unterthänigkeit
[zu] dieser neuen Königlichen Schwägerschaft: durch welche ein so
[er]wünschter Friede wie befördert, also befestiget worden ist,
[un]d wünschen hiernechst einstimmig, daß solche so wohl abgefaßte
[F]riedens-Gedancken der höchste Friedens-Fürst in beständigen
[Wa]chsthum erhalten, und die edlen Früchte derselben Chur-
[print]zl. Durchlauchtigkeit dermaleins bey beständiger Leibes-
[Ge]sundheit, glücklicher und gedeylicher Regierung, erst recht
[ge]nießen laßen wolle. Inzwischen laße der Allmächtige
[Re]gierer aller dinge, sein kräftiges Wort vom Himmel darzu
[k]ommen, und bringe das unlängst geschloßne Friedens-Werk
[i]n unserm geliebten Vaterlande Deutscher Nation auf seinen
[…]chen Fuß: daß alle Freud u. Fruchtbarkeit, so aus vollzo-
[gene]r Königlichen Vermählung gehoffet wird, ihren wunder-
[vol]len Genuß desto vollkommener darstellen und über-
[schütt]en möge.

CHRISTOPHOR. MEIRICH.
Lauba. Lus.

GRATULATIO SPECIALIS X.

ad Illustrissimos atq; Eminentissimos SANCTIORIS CONSILII Saxo-Elect. SENATORES, de Exoptato Consiliorum Pacis eventu.

Ut Sidera, Illustrissimi Domini, non sine Orbis sunt gaudio: ita nec Viri in [illegible]
honorum Aulicorum specula ad latus Regibus et Principibus terrae locati, sine [illegible]
Serenitate inferioris caveae homines transire possunt. Dixit enim illis omninò Natura [illegible]
gem: ut esse non possint, nisi prosint. Imposuit et his eam pariter pulcherrimam Virtus [illegible]
ut nullibi ipsis esse liceat: nisi ad minores favor et gratia eorum inclinent. Utinam [illegible]
nam, de lucida Momi fenestra in his ipsis pacis Soteriis, quae Musae nostrae solenniter [illegible]
mnium nostrûm animos viciniùs contemplari liceret! Videretur itiq; Amor cum timore, g[illegible]
tristitia, vota cum eloquentia non inelegant conflictu in pectoribus nostris concurrere: ut [illegible]
Summos Viros, vos aures et oculos Principis compellare audemus, an adhuc vos metus [illegible]
an amor sublimitatem vestram timeat, an gaudium de tenuitate sua contristetur, an tristitia [illegible]
tate vestra gaudeat, an vota perorent, an eloquentia faveat, dicere non possimus. Toti [illegible]
dium, toti amor, toti votum, toti Eloquentia fieri desideramus hodiè: ut dignè coram vobis [illegible]
Domini, quisquis nostrâm animi sui affectum explicare valeat. Et sanè vos magnos esse, non [illegible]
Claritudo, non meritorum multitudo, non Senatoriae prudentiae Singularitas, non vitae [illegible]
Virtutum duntaxat coeterarum Nobilitas perorat; sed ipsius Indulgentissimi Patris patriae [illegible]
gnos veneramur: qui, ubi in sanctius suum consilium jam pridem vos adscivit, summa dign[illegible]
in vos transtulit, Vosq; et ipsos lucidissima terris suis Sidera proposuit. Nihilo et secius magn[illegible]
ceps ac Dominus noster Clementissimus judicavit: ubi Vos arcanorum suorum semper con[illegible]
ralium verò curarum suarum Arbitros plerumq; esse voluit. Quidni ergò tot tantisq; [illegible]
Personae suae capaces non semel Serenissimus noster ostendit, atq; hanc per exteras non tantum [illegible]
ipso terrarum suarum ambitu circumferri voluit, ut foris et domi magni haberentur, in [illegible]
Panegyri gratularemur? Quidni bona ipsis verba diceremus? Dum verò vestra Illustrissima [illegible]
consilia, quae pro pace et tranquillitate in Saxo-Electoralibus terris conservanda [illegible]
disquae strepentia arma dedistis, optatum sortita sunt eventum: de illo quidem corde [illegible]

SLUB Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

gratulamur, atq; pignoris simul loco affectum humillimum observantissimè offerimus, nihil ma-
in votis ac desideriis habentes: quam ut innumeris bonis aucti post exantlatos tot labores
felices, post devoratas tot molestias ac curas impensas pro Republica famæ immortalitatem repor-
reportaturi et ipsi aliquando immarcescibilem de manu Supremi Brabeutæ coronam. Atq; in hoc
... voto desinimus hac vice seriò optantes: ut diu, Illustrissimi Domini, coetibus mortalium intersitis,
... verò sublapsas prostratasq; Electoris Res non solum saluberrimis consiliis vestris, impetrata
... pace hac universali, erigatis, sed et stabiliatis, ac reapse confirmetis. Quodsi verò porrò
... in promeritas laudes vestras à nobis excogitari poterit, Musas nostras et in purpuræ vestræ
... pronas, et Augusti vestri Nominis ac Numinis semper observantissimas experiemini. Dixi.

Christianus Rarisius
Gorl: Lusat:

GRATULATIO
SPECIALIS
XI.
ad
Illustrissimum DN.
DN. NICOLAUM S. R. I. Bar.
Neresium et Liberum Baronem
de GERSDORFF etc.
de
IMMORTALI NOMINE,
quod, tantæ Legationis mu-
nere feliciter in Pacifica-
tione Lundinensi expedito,
sibi peperit.

... ita non ita pridem in illo feliciter expedito Legationis munere
Fama Tua, Illustrissime ac Generosissime Domine, Nuncius in eo re-
rum articulo nos deprehendit: ut omnino sit nefas nobis tacere,
minimè expeditum loqui. Sentimq; quippe, uti haut modicam silen-
tio nostro pietatis neglectæ labem, ita nec parvum Famæ prostitutæ
... subeundum periculum malè et incautè composito sermoni im-
... Tanta, me Christe, tanta, quæ Tibi in Daniâ ac Scaniâ le-
... contigit, Famæ est accessio: ut eorum, qui qualemcunq; ingenii vel
... sui curam publico debent, neq; conscientiam effugere possit, neq; debeat
industriam. Dum verò nos ipsi impræsentiarum iis rebus, quibus districti
in solenni hac Panegyri tenemur, adeò intenti agimq;, ut nullo novo
... taxis intercursu, neq; ullâ aliarum rerum tractatione nos inde di-

moveri sinamus: eò proniorem nobis, Illustrissime ac Generosissi-
mine, veniam dabis: si civilem quandam, nulli quidem Clientu-
orum gaudii magnitudine cessuri, de felici hac novæ Famæ acq-
Gratulationem, non satis prolixo quidem et splendido verborum
ratu, sed compendio potius, et veluti festinante ad interruptam
ram impetu, effuderimus. Neq. n. morosa aliorum judicia,
delicato hoc literatissimi, at non minus tn. dicentibus ac ac
lubrici seculi theatro, vix forsitan effugiemus, impræsentiarum
dummodò utcunq. ut pietati nostræ publicæ, ita Benignitati Tuæ
vulgari satis fecerimus. Quod ergò felix, faustum, fortun-
sit: humiliter linguas nostras in bona verba solvimus: atq.
Tibi, Illustrissime ac Generosissime Domine, imortale nomen, quod
hac ipsâ Legatione, partim Dano-Suecicam Pacificationem,
tim Dano-Suecicam Desponsationem, desponsationem Reg-
cipis, ULRICÆ ELEONORÆ, cum Potentissimo Sue-
Rege, CAROLO XI, ut paulò arctius ac firmius
cis vinculum haberetur, factam, DEI et Principis Tui au-
promovendo, peperisti, gratulamur. Fruere, quæso, imortali nomi-
Tuis feliciter; fruere hilariter; fruere perenniter; dumq.
Amplissimum novæ Famæ Theatrum ingressus es, grassare in
sospes ac incolumis, porrò divinas virtutes Tuas cum summâ
ibidem expliciturus. Ecce n. tempus semper et occasio aderunt,
ubi Christianum Orbem ulterioribus Tibi nexibus devincire; ubi
Tuo luculentius fidem dexteritatibus probare; ubi seculum ipsum
duriorum lege arctius obligare; ubi omnem deniq. posteritatem
magisq. vectigalem Tibi reddere valebis. Favebit omnino
neri porrò benignum Cœli Numen, Teq. rebus humanis
ac salvum quam diutissime servabit. Perget et id ipsum
sim juventæ calor melioribus atq. melioribus ætatis hujus maturis
ibus solaris. Fovebit Te depositum suum inter perpetua
obsequia Cœlum; fovebit inter publica Electoralis gratiæ
fovebit inter gratulantia Sanctioris Collegii studia; fovebit
os HENRIETTÆ CATHARINÆ Tuæ, Eruditissimæ seculi
Fœminæ, amplexus; fovebit inter tot Provincialium Ordinum
fovebit inter malevolentium terrores; fovebit inter
um metus. Fovebit, repeto, inq. dies ultra

inter gratissima hæc restaurata Pacis gaudia, inter
[...]tissima splendidæ Familiæ incrementa, et traducer ē for-
[...]tio conjugis gremio surculos, ad seram et curis atq; la-
[...]rius tuis suavissime fruituram deducet senectam.
Fiat! Fiat! Fiat! Dixi.

Ioachimus Spechtius
Gorl. Lusat.

GRATULATIO SPECIALIS XI.

ad Illustrissimos ORDD. PROVINC. Superioris Lusatiæ, pacato ac tranquillo Rerum statu, quo per DEI gratiam in mediis Belli turbis sub umbra Re-tæ Saxo-Elect. fruiti.

Publicæ interpres lætitiæ, et quasi omnium, qui à latere mihi sunt utroq;
lingua ad Vos, Illustriss. Ordines, jussus venio: Ut singulorum animos ad
pedes Vestros explicem atq; deponam. Felicitas, fateor, ingens mihi est tot
cordium Atlantem fieri: qui succollet, ne perterrita labantur. Sed metq et
sollicitudo meipsum revocant: ne, aut ob molem oneris, vel ipsa Ætna gra-
vioris, obsequium imbecillitate corrumpam, aut ad hoc gravissimum munus
obeundum minus idoneus anxia hærenteq; devotione gravius in VOS,
Coeli filios, terræ Numina, delinquam. Ecquod enim in hoc Aug.
Gymnasii nostri Comitio dari posset ingenium: quod ad nominum Vestrorum
altitudinem eloqventia sua assurgat: aut, qvum id non valeat, saltim ad
dignam Vobis gratulationem fundendam sese demittat? Dudum vestris
in patriam meritis obsequiorum nostrorum abundantiam evicistis: defici-
untq; nobis inpræsentiarum eloqventiæ rivuli. Neq; et de divite Suadæ
penu quicquam, nisi per violatam dignitatem Vestram, expromere licet.
Ita videlicet omnem dicendi facultatem vestra abstulit magnitudo.
Vellem equidem cor in debiti obseqvii pignus præsentare: sed novo rursus miracu-
lo

lo experior, plus pictorum tabulas, quam mentem posse humanam. Re[illegible]
enim illæ nulla veri, aliqua tamen molis injuria, terrarum Orbem. [illegible]
Vestrorum in patriam meritorum magnitudo ita in summam cogi nequit [illegible]
amplitudinem non atteruet, ut veritatem non minuat. In hac curta [illegible]
ingenii supellectile illud me solatur: quod hanc Vobis, Magni Viri, [illegible]
Illustrissimi ac Generosissimi à natura impositam necessitatem novi: [illegible]
esse non possitis, nisi prostitis. Et sicut sidera lucem habent, ut in Orb[illegible]
sublunarem eam effundant: ita VOS animos favore ac benevolentia [illegible]
possidetis, ut communicetis. Posteaquam itaque diu desiderata pax, qua so[illegible]
in Germania felices hac belli tempestate fruiti sumus, in universum [illegible]
Europæum Orbem è manu omnipotentis DEI non ita pridem emanavit: [illegible]
tanto verò hoc bono omninò alternis votis PROCERIBUS nostris [illegible]
tulandum: ego equidem eò confidentior nunc sum in gratulando: quo [illegible]
ILLUSTRISS. ORDINES, proniores ad favendum, promptiores ad [illegible]
faciendum estis. Ecquid autem VOBIS cumprimis nomine omnium gratula[illegible]
Ecquid precabor? Magnum profectò bonum ac donum pax est: quo nullum [illegible]
præstantius et excellentius aut indulgere divina bonitas, aut conserva[illegible]
terris potest. Namque, si DEUS nihil aliud, quam quædam in semetipso [illegible]
lis, et nunquam sibi dissidens potestas, quasi perpetua quædam pax est: [illegible]
divinius donare aut jamjam datum ac donatum longius conservare [illegible]
generi, quam quod ipse propemodum est, potest? Sed neque in ulla re alia [illegible]
gionum ac civitatum finis positus, quam in felicitate publica est: quo Princi[illegible]
omnes cogitationes, curas, ac vigilias intendere perpetuo debeant [illegible]
nihil certè dignius munere hoc ab ipsis fiet; nihil melius ab ipsis [illegible]
ac majus terris: quam si ruptam ac interversam pacem armis restituant [illegible]
turè, atque instaurent; aut jam olim eam armis partam tueri studeant. [illegible]
meritò Vobis, ILLUSTRISS. ORDINES tranquillum ego ac pacatum [illegible]
Vestrarum rerum statum, quo per utrumque Lusatiæ Superioris circulum, Bau[illegible]
dissinensem et Gorlicensem, singulari DEI gratia, cura verò [illegible] Domini
Sereniss. ac Potentiss. Electoris Saxoniæ, Principis ac [illegible]
longè Clementissimi, inter præteriti belli strepitus, præ cæteris hujus vitæ [illegible]
feliciter usi, ne dicam, fruiti estis, submisso animo gratulor. Gratulor tan[illegible]
hanc felicitatem Vobis, atque identidem precor: perpetuam eandem Supremus [illegible]
irenarcha esse velit, et ad posteros quoque Vestros intemeratam ipsam transfere [illegible]
affuturus interim ipse actionibus, curis ac consiliis Vestris publicis [illegible]
et adversa vobis triumphaturus. Ho[illegible]
in loco animorum plausus voveo [illegible]
a virtute vestra jussus sperare et [illegible]
debeo.

CHRISTIANUS [illegible] Hirschb. Sil.

GRATULATIO SPECIALIS XII.

ad Illustrissimos ORDD. PROVINCIALES Lusatiae Inferioris de Conservato ibidem aureae Pacis bono ac dono.

Si per rerum naturam fieri id posset: ut Regiones ac Provinciae primum cognitione aliquid consequerent; deinde id ipsae, quid sentirent, oris quibusdam narrarent, eaque bonum aureum quasi generarent: Ego equidem crediderim Germaniam nostram, immo vero, quanta quanta ipsa est, universam Europam, interrogatam a nonnemine: ecquod impraesentiarum donum divinitus sibi datum prae caeteris maximum reputaret? Responsuram esse: aureae Pacis donum. Si porro quis interrogaret: ecquod prae caeteris caelitus datis muneribus munus laudibus ad polum usque evehendum? Responsuram et eandem communem nostram Patriam, credo; aureae Pacis munus. Ecquod denique, adminiculante Supremi Numinis clementia, melius sibi ac majus bonum unquam evenire potuerit, si quaereret e nostra Germania aliquis, exclamaturam illam cum Poeta, puto:

Una Salus Paci: Bellum te spernimus omnes.

Pari ratione, si, Illustrissimi inferioris Lusatiae Ordines, quodnam inter tot a DEO, summo rerum humanarum Arbitro, clementissime concessa dona ac bona maxime vobis arrideret, interrogarem vos, commode responsuros vos esse auguror:

Una Salus Paci: Bellum te spernimus omnes.

Idque eo majori animi contentione forte faceritis: quo pluribus abhinc elapsis annis, tot miseras clades atque pessima exitia, a crudelissimo Marte illata, sanguinolentissima sensit Germania. Quanta, quanta scilicet inde ad omnes redundent gaudia: nec licet ipse Latinorum Oratorum Princeps, Cicero, centum re facundissimis praeditus linguis afforet, verbis exprimere valeret. Quapropter prudenter tacendo venerari hanc ipsam intime perceptam laetitiam, quam dicendo imminuere eandem malo. Clamat, clamat hilaris Nauta

suum Celeusma: ubi procellis superior tempestates transiit, et incolumis
jamjam portum ingreditur. Canit Poema miles: quando hoste fuso
laurum victoriae signum reportat. Exsultatur custos, ubi Victoriam
est consecutus, hominum plausus. Longè meliori hodie jure tri-
umpho, Vos Praegloriosissimi Patriae ordines: postquam tranquil-
lissima illa terrarum Dea, Irene, fertilissimas Lusatiae
inferioris oras, (imprimis quae Serenissimo Electori Brande-
gico subjectae sunt,) revisitavit, Celeusmate aliquo, vel
plausu etiam, aut si quid latissimus terrarum orbis amplius ex-
cogitare potest, summam animi vestri laetitiam, exprimere possitis.
Sed mihi in tanta hac laetitia quid faciendum? Sigalabor?
Ego lege utar, an ex intimo cordis affectu gratulabor?
quum alterum, alterum temerarium foret. Nam verba
digna me vestro ordine deficiunt, neq; et lingua mea satis
explicare potest ingentem, quâ circumfundor, laetitiam. Et si
stagnans Isocratis suavitas, vel late fluens Ciceronis copia
mihi repente contingeret: nec tum tamen laetitiae huic exprimendae
par forem: quae undiq; se in sinum et animum diffundit.
Pietatis tamen officium, quam tenue id ipsum etiam ex parte
mea sit, planè intermittatur: balbutiente linguâ ad id ipsum
expediendum conferam. Sed ecce novam mihi videor sentire
laetitiae copiâ difficultatem. Ineptitudo videlicet obstat, et
hujus functionem planè ineptum me facit: imò et ego ipse
eae gratulationi prorsus sine imparem sentio. Utut autem
tamen, quum in magnis voluisse sat sit, facio, quod possum,
non quod debeo, proq; viribus vobis, vobis, Illustrissimi
Lusatiae inferioris Ordines, gratulor. Et quidni
m, gratularer? Vos enim non tantùm laeti semper in
etiam belli turbis, vitam egistis, sed et hilares ac fortes
pacis, pacis universalis donum, tandem impetrastis: Deus
videlicet, qui unus et potestate maximus, et bonitate optimus
universalem pacem Vobis concessit. Suggessit et ipse non
bonorum affluentiâ turgidum Amaltheae cornu. ô largissimam
munificentiam: quam, dum cogito, mente prae nimia laetitia
quam, dum effero, linguâ haereo! Quid itaq; Ego
exclamare moror? Exclamo intrepidus:

— pax optima rerum
Quas homini novisse datum est. Pax una Triumphis
Innumeris potior!

Hæc verò exclamo tantùm lætitiâ ingenti perfusus, sed simul a-
nimum affectum executio, atq; opto: Ut vos, Illustrissimi Ordines,
quàm felicissimè avatis, æternâq; laude florentem virtutis vestræ
gloriam et incolumes et læti augeatis. Servet vos DEUS
Patriæ! Servet vos Principi! vestro servet vos Ordini!
Servet et vos, Domini, Dominus nobis, faveatq; ita vobis!
ut Respublica et Ecclesia sub curis vestris ac vigiliis
perpetuò floreat, vigeat, quiescat.

Dixi.

Sigismundus Kästhius.

GRATULATIO
SPECIALIS
XIII.

ad GORLICENSES CIVES,
de gratissima Pacis umbra, sub qua quiescere, ac illos tenus hæc clementer permisit DEUS.

At ego gente Hungarus, si vel Tullianæ Eloquentiæ flumen; vel Plinianæ Suadæ acumen; aut, ex Poëtarum votô, Nestoreum Ulysseumvè orationis genus mihi contingeret, meam meorumq; concivium, qui humanioribus, quas vocant, artibus in Augusto hoc Gymnasio mecum invigilant, lætitiam, quâ clementissimus hujus Universi Moderator Germaniam cumulavit, in communi hoc mortalium gaudio, exprimere verbis allaborarem. Nunc verò, quum in solemnibus verbis me, qui in dicendo planè rudis sum, atq; ab aliis rebus cognitione dignissimis tenuiter instructus, supersedere oporteat; non quidem in Harpocratem Pha[...]um me, ut cum Poëtis loquar, in Hilaribus hisce et gratulationum Solennibus vertam; sed καθδύναμιν potiùs gratulabor. Gratulor ergo tibi, Gor[...]ium: gratulor vobis, Patres Amplissimi: gratulor vobis Ecclesiæ ac Scholæ Ministri vigilantissimi: gratulor vobis, Cives Spectatissimi: vobis, Mæcenates Optimi Maximi: quotquot sacra hæc Musarum Charitumq; ædes in præsentia ambit, gratulor: quòd vos benignissimus DEUS sub dulcissima Pacis umbra non solùm tam diu quiescere voluerit, sed et eandem vobis porrò assertam velit. Et quidni vobis beneficium hoc cœleste grateler? Hac ego cum amicis, quos arctissimâ veluti colligatione natale solum

mihi devinxit, cuculi vestigiis insisterem, Corœbumq́ æmularer, sic o
natissima hac commilitonum gratulantium corona solus silentio i
dulgerem. Quem enim nobis societas illa, quæ sanctissimô JESU
nomine nefariè abutitur, igni et aquâ interdixit: Urbs hæc asyl
nostrum fuit: Vos Nutricii nostri fuistis: Vos alteri Parentes nostri
Vos Patroni potiùs nostri estis, amplissima in Musas has Nissiacas be
ficia cotidiè conferenter. De quibus, si Mars, cùm omnia pertu
tum imprimis Urbes diruens, pagosq́ solo æquans, in oris his d
nates fuisset, num participaturi essemus, apud nos adhuc est in a
Nec ergo ullum præstabilius aut pulchrius JEHOVÆ munus es
test, quàm diuturna pax. Hujus quippe nomen dulce est, res ve
ipsa et jucunda est, et salutaris. Quid? quòd et hæc nullum ren
discrimen, servitutem nullam nôrit, soli JEHOVÆ servire g
nec et Acheloidum modulationibus, sed Orphei lyræ auscultan
deq́ iterum tibi, inclytum Gorlicium, gratuitum hoc DEI mu
munus coelitùs demissum, gratulor. Non tantùm verò tibi
mo gratulari lubet; verùm pronum me imprimis ad Majesta
vinæ thronum advolvere decet, eandemq́ exorare, pacem tib
eaquam eam orbi Europæo reddidit, perpetuam esse velit, ips
ab internecina peste, quæ Hungariam nostram, quæ et Austria
dolor! depopulata est, te liberam subinde præstet: Cives tuos
ac singulos, sed serò corporis hôc ergastulô solutos, æterna
oleâ æternùm coronatura. DIXI.

Johannes Lischovinus, Bistritzensis.

GRATULATIO
SPECIALIS
XIX.

ad

AMPLISS. INCLUTÆ REIPUB
GORL. ORDINEM

de

pacato ac tranquillo Regimine,
quo in hunc usq; diem usq.

Illuxit tandem, Viri Nobilissimi, Amplissimi
Consultissimi, Prudentissimi, illuxit, volente DEO
quod perpetuò doleant ac plorent libertatis

maniæ hostes, lætus ille et infinitis votis ac desi-
deriis expetitus dies: quo illustrissimo splendore per
Divini Numinis benignitatem universo Europæo Orbi dul-
cissimum splendidissimumq; novæ Pacis, Pacis univer-
salis, sidus felicissimè exortum est. Videbatur enim præ-
ter singularem illam felicitatem nostram, quâ ex
Dei gratia, nunquam satis dilaudanda, per Saxo-E-
lectorales terras fruiti sumus universi, fruiti sumus
singuli, hoc unum amplius superesse: ut Germaniæ
utriq; nostræ coelitus Pax universalis, quâ destituti te-
nebamur hac, redderetur. Quapropter, quum à divina
benignitate tantum nobis redditum sit bonum, quo
nullum in vita præstantius, nullum excellentius in-
dulgeri potuisset aut conservari: tanta certè læ-
titia, tantumq; gaudium inde Regnis, Ducatibus,
nec non Rebuspublicis natum ac datum est: ut,
si exprimere illud ipsum oratione vellem, latioris o-
mninò elogii monetâ, quæ Tullianâ incude cusa
foret, opus haberem. Et sanè, quidni ingenti-
um gaudiorum semina per omnem, quacunq; pa-
tet Europam, inq; hac nominatim, per Galliam, per
Hispaniam, per Germaniam, per Angliam, per Sveci-
am, per Daniam, per Borussiam, per Livoniam dis-
seminata putarentur? Quemadmodum enim illi
qui è diuturno squalore ac tenebris emersi (emergentes), in-
cipere iterum jucundissimum solis lumen coeperunt,
mirificè gratulari sibi, et modis omnibus gaudere
solent: ita nihilominus lætitiâ omnibus gaudent, læ-
tantur, ac quantum possunt, triumphant undiq; Ger-
mani, triumphant Belgæ, triumphant Galli, triumphant
Hispani, triumphant Angli, triumphant Dani, Sveci
item, Borussi, Livoni triumphant. Triumphant nempe,
quod post octo annorum bella, post immensas miseri-
as ac calamitates, post ingentes hominum strages,
quibus quamplurimæ terræ exercitæ tenus hac vexa-
tæq; fuerunt, diu interceptum exoptatissimæ Pacis
Lumen, reddi tandem ac revocari coepit. Quoni-
am verò non immeritò commune hoc gaudi-
um Lusatia hæc Superior, inq; eadem nominatim

Gorlicium nostrum, propriam sibi facit, partici-
et ipsum de peculiari hoc felicitatis omine, m
ri ego supra Catullum voto, potiori supra N
nem Metamorphosi totus lingua fieri heic qu
quâ tantum gaudium non solummodò digne
promi et exprimi; verumetiam in tanto gaud
par, Amplissimo Patrum Conscriptorum ord
gratulatio fieri possit. Est enim omnino et l
tribus inclutae hujus Reipublicae Conscriptis gra-
tulandum. Gratulandum ipsis est, de pacati
tranquillo regimine: quo in hunc usq; diem, s
gulari optumi Maxumi Dei gratiâ usi sunt.
Dum enim alii alibi locorum miserrimi bello
erunt; Nutricii hi nostri integrâ, inconcus
ac perpetuâ pace satis felices fuerunt, n
leges unquam silenter inter saevissima arma
buerunt. Cujus ingentis Dei beneficii vim
virtutem, quanta ea sit, etsi nondum omnes
tis intelligant: spes tamen est certissima, f
brevi: ut uberrimos ejusdem suavissimosq; f
ctus, aeq; ac nos, sub Saxo-Electoratus
umbra, eos semper percepimus, non una
tum provincia, regioq;, sed universa, quà
Germania, (Germaniam quid dico?) imo u-
niversus Europaeus orbis, propediem sentiat
ac percipiat. Ecce enim, quemadmodum
lis lumen, mox ab ortu suo cunctas terras
collustrat: ita jucundissimum Pacis, jamjam
ortae, sidus, plenam quoq; et adultam lu-
cem per omnes Europae terras propediem
disperget. Aderit, aderit beneficio suo D
us, et, quae ineffabilis ejus bonitas est, effi-
ciet: ut omnes Europaei impetratae Pacis
fructus sentiant, indeq; et ambabus, quod
est in proverbio, Pacem manibus amplectan-
tur, nec ipsam unquam è suo amplexu d

mittant. Quapropter, ut DEO immortali in pacato hoc et tranquillo Amplissimi Ordinis regimine, quo usus ipse in hunc usq; diem, immortales agendæ sunt gratiæ, et persolvendæ laudes maximæ: ita idem illud Divini Numen, quod res omnes creatas nutu atq; auspicio suo regit ac gubernat, in hoc calce sermonis exorandum est: ut jubeat ad posteros quoq;, quæ se nobis constanter ostendit hactenus, felicitas, intemeratam transire, velitq; tantum munus suum, universæ quoq; Patriæ nostræ, universæ Germaniæ, quin, nisi improbum hoc votum sit, universæ Europæ ditissimè impertiri. Nunquam namq; certior ac securior Pax: quam quum visuntur nuspiam, nuspiam audiuntur arma, bellorumq; eorum tenuis tantùm ad aures nostras rumor pervenit: quæ longè glaciale Oceanum ultrà et sidera nostra propemodum alium quasi terrarum orbem lacessunt ac quatiunt. Quod superest, Vobis, Patres Conscripti, seorsim pium quoddam nuncupo votum, cujus summa hæc esto: Quiescat super Vos, in pacato hoc ac tranquillo regimine, quo usi, et porrò, DEO Auspice, usuri estis, Dei Spiritus: ut res Dei, prævio senili capite Vestrô, quàm optimè in hac urbe agatur! Sufficiat cumulateq; Vobis DEUS vires: ut rerum civilium molem inflexâ cervice sustineatis! Faxit deniq; Deus: ut gloriosissima testatissimæ in Principem, Remq; publicam fidei; ut justitiæ inter cives Vestros assertæ; ut benignè habitæ virtutis; ut profligatorum scelerum; ut et multis obligatæ Patriæ meritis illibatâ felicitate tropæa, salvi semper, sospites ac incolumes immortalitati consecretis!

Dixi

Georgius Ermelius

Calâ-Lusatus.

GRATULATIO

SPECIALIS
XV.

ad
Longaevum Reverendum MINISTERIUM ECCLES. et CL. SCHOLAE COLLEG.
de
HALCYONIIS, quae inter ipsos terrores Martis clementer utriq; Collegio Deus concessit.

Pax vobiscum! Tecum nempe Ecclesia, tecum Schola Pax.
enim per non paucos annos exulem, quod totus orbis christian
audiat, quod perpetuo doleant ac plorent omnes ejus hostes,
duxit Deus, reductamq; festivissimis non ita pridem cerem
excepit pacificus noster Elector IOHANNES GEORGIUS II.
cipiendamq; praeivit ac praecepit nobis. Pax, repeto, tecum
clesia! Pax tecum Schola! Utinam vero, ô utinam aeternum
biscum pax sit: quia aeterna est inita! Utinam vobiscum
sit ubiq; quia inter omnes Europae populos, bello tenus hac
sto implicitos, est sancita! Cancrum imitabatur malum:
Gallus arma moturus adversus alios regrederetur ex Occid
in vicinum Belgium: sed progressus natantis delphini, aut
lantis aquilae esse videbatur. Velociter namq; invadebat
tas quoq; â se et paci deditas inficiens terras. At vero Dei
gratiâ cancrinus motus idem etiam malum feliciter abstulit.
Regressi siquidem sunt: qui in arenam descenderant, Mar
pacis populi, nullas nisi hujus facturi progressiones.
sce ergo Evangelica Gorlicii Ecclesia, agnosce Augusta
licii Schola, felicitatem aevi hujus nullo satis aevo depra
candam, grato animo! Redde Deo tuo utraq; publice ac
lemniter laudes: decentes utraq; persolve gratias. Lau

Oblivisci aut dissimulare, quod in nos Numinis contulit bonitas, nil aliud videretur, quam aut non agnoscere divinum munus, quod infelicis imprudentiæ; aut negligere ac parum curare, quod manifeste impium foret: quanquam et perniciosum non minus: cum nulla alia res æque nobis obstringere possit DEum amicumque ac benevolum eundem reddere: quam si memoriam beneficiorum, quæ præstitit, sanctè semper custodiamus. Eho vero! Quid tibi Ecclesia, inque hac vobis, Per-Reverendi verbi Ministri; quid tibi Schola, inque ea vobis, Præclari vitæ, morum ac studiorum Magistri, primum, quid deinceps in tanta gaudiorum alacritate, quibus ob redditam universalem pacem tot Provinciæ, tot urbes, tot pagi ac vici cum tripudio hodie indulgent, gratulabor? Alcedonia circa forum sunt, festivus jocorum facetiarumque pater Plautus ait, significatque adagio hoc tranquillitatem et silentium. Ab ave nempe quadam marina ductum habetur adagium: quæ Græcis Ἀλκυών, Latinis Alcedo dicitur. Estque avis hæc adeò maris amans, ut etiam juxta Oppianum, propè fluctus nidificet, et hyeme quidem, tranquillo circa brumam mari: quos dies Alcedonia laudatus nominat Plautus. Ἀλκυώνια Græci commode de tranquillo et pacato vitæ statu usurpata. Alcyonia itaque, quæ inter ipsos truculenti Martis terrores ac strepitus tenus hac Optimus DEus concessit, et hodienum nobis concedit, Ecclesiæ ac Scholæ nostræ gratulor, idque eò confidentius facio: quò certius mare fluctus suos composuisse novi, nec et terram ullo motu concuti, metu nullo fluctuare conspicio. Cumque verò et pretiosissimo nihil addi possit bono, præter perpetuitatem, hanc et adjiciat servetque vobis Per-Reverendis Ecclesiæ Ministris, vobis Præclaris Scholæ Magistris,

vestrisq́ non minus Auditoribus Alcyonia clementis fin

DEus, precor. Vivite boni viri atq Alcyonias assiduè

cite dies! Pax vobiscum! Vobiscum Pax in Ecclesia,

militante: ut adversus errores pugnare fidei ac vitæ ne

letis. Vobiscum Pax in schola, sed colluctante: ut

utriq́ et morum et studiorum barbariei indicere ne neg

tis. Pax vobiscum utrobiq́: sed in campis Martiis

adversus Diabolum, mundum et carnem tirones vestr

exercere ne desinatis. Sic, sic inter inducias hujus secu

nascentur vobis æterna in coelo Halcyonia. Pax Vobis

Dixi.

Christianus Martini

Bescoviâ-Marchicus.

ACTUS IRENICI TRIPARTITI EPILOGUS.

…accessum hunc atq; consessum vestrum, Viri, Nobilissimi, Amplissimi, admodum Reverendi, Excellentissimi, Experientissimi, Clarissimi Patroni et Fautores, jugi observantia aetatem co-… cum inquam, accessum atq; consessum vestrum considero, ex inti-… affectu gaudeo pariterq; et ipse exulto. Gaudeo videlicet quod in superius hoc Augusti nostri ad Nissam Gymnasii … confluere haud detrectastis. Exsultamus vero vehemen… si vos Gymnasii Gorlicensis Nutricios in splendido consessu intueor: si vos, junctos inquam, intueor: qui non tantum felici … dexteritate quamlibet nostrum, illorum famam huc … verum etiam largos benevolentiae vestrae fontes in tam indigenas quam alienigenas largissime derivatis. Deri… omnino, sicut alio tempore, pluries id fecistis, ita hodierno … accessu vestro in nos eosdem plenis alveis fontes … ergo, O si tanta mihi impraesentiarum ingenii vis foret, tantaq; copia, quae non partem quidem laudis vestrae sed omnes … impleret, inq; omni orationis genere miro facundiae … vestram in literas harumq; cultores munificentiam et hodiernam benevolentiam posteris quoq; commendaret. Charites Gratias (quod nostis meum Auditores omnium Ordinum Spe… Patroni et Fautores nullo non observantiae cultu pro… ingeniosa vetustas intuentibus ob oculos posuit nudas: ob posuit easdem ridentes: ob oculos posuit has manibus jun-… ob oculos posuit ipsas perpetua juventa florentes. Non sane causa ita picta cernebantur: certa namq; suberat ratio: cur pingerentur Charites. Omni scilicet veste abjecta h.e. nudae … ut innuerent Prisci: gratiarum actionem simplicem ac … fucatam nulliusq; pigmentorum injuriis interpolatam debere. Ridentes pingebantur: ut significarent, beneficium non prompte … sed et hilari ac serena fronte conferendum esse. … junctae pingebantur: ut beneficia non una, sed et mutua aliis atq; aliis subinde modis cumulata esse oportere docerent. … denique juventa florentes pingebantur: ut, beneficiorum me… nunquam senescere, sed integram in mortalium animis peren… debere, monerentur. Pictura me, Christe elegantissima! pictura …issima! Hoc enim ipsa nos quoq; impraesentiarum admonet: ut re ac opera grati simus.

Quoniam ergò Viri Nobilissimi, Amplissimi, Consultissimi Viri, Ve
rumquam Reverendi, Excellentissimi, Experientissimi, Clarissimi, [illegible]
tissimi, Spectatissimiq, solemniorem hunc Actum, Actum Symbolic
Eucharistico-Synecharmaticum, benevolis auribus audire [illegible]
ti estis, restat nunc, ut eidem solemni gratiarum actione [illegible]
imponam. Tibi verò inprimis JESU CHRISTE, DEI [illegible]
Fili, ex intimis cordis nostri fibris gratias, quas humana [illegible]
infirmitas capere, lingua humana balbutiens proferre potest,
quod nobis Spiritu tuo S. praestò fuisti, atq feliciter ad glo
tuam Ceniorem hunc Actum direxisti, oramus verò: ut porrò [illegible]
nostris clementissimè ex alto benedicas, Spiritu tuo S. ing
nostra collustrare haud dedigneris: ut in pietate, in honestate
bonis artibus ac partibus quam felicissimos facere progressus [illegible]
deinde Te per dulce illud ac mellifluum tuum nomen, per [illegible]
illam sublimitatem tuam et sublimem humilitatem [illegible]
deinceps quoq noster esse ac manere JESUS velis. Quantas [illegible]
Vobis, Vobis Patroni suspiciendi, debeamus hodiè, vix ipsi
possumus tantum in tenuitate hac nostra id unum Vobis
mulo non ac simplici obsequio et nunc et semper habituros
gratias: quantascunq quidem animus pius effingere potest
par pari referre nequeamus: dignâ saltem, quamdiu [illegible]
reges artus, amplissimum favorem ac benevolentiam [illegible]
non vulgarem, cujus utrumq luculentum nobis in [illegible]
luculentum in considerando, luculentum in auscultando [illegible]
um perhibuistis, recordatione venerabimur. Juvenes, [illegible]
adhuc sumus, quos, Fautores aeviternum colendi, audivisti[s]
lerrime labetur haec aetas, tristisq annorum hic flos [illegible]
senio: memor tamen tanti favoris vestri gratia perpetuo [illegible]
nabit juventus. Quod superest: eandem Vobis Gratias [illegible]
DEUS potius gratiosus praestitutam precor: precor et ipse [illegible]
rum meorum nomine: ut JESUS sit porrò Sol vester, [illegible]
vester, sepisq clementer: ut benè extento aevo sospites [illegible]
vivatis, perenni sparsi vestra bono superfuturi. Valete [illegible]
tria Aestimatissimi! Valete Maecenates ac Patroni [illegible]
nerabiles, Viri in inclyta hac Republica summi! Valete Medici [illegible]
imi! Omnes ac singuli, quotquot auscultandi gratia [illegible]
Valete! Dum verò valere vos jubeo, nolite quaeso male [illegible]
si utiq expectationi vestrae non fecerimus satis. Date [illegible]
aetati: date aliquid imbecillitati nostrae. Vadum enim [illegible]
majoraq deinceps, si divina adjutet gratia, parabimus. DIXI.

Daniel [illegible]
Forsta-Lus.

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

filii hominum mendaces filii hominum in stateris ut
decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nolite sperare
in iniquitate: et rapinas nolite concupiscere: divitie
si affluant nolite cor apponere. Semel locutus
est deus duo hec audivi quia potestas dei est et ti-
bi domine misericordia quia tu reddes unicuique iuxta
Deus deus meus ad ps. [illegible]
te de luce vigilo. Sitivit in te anima mea
quam multipliciter tibi caro mea. In terra deser-
ta et invia et inaquosa: sic in sancto apparui tibi
ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam. Quoniam
melior est misericordia tua super vitas: labia mea
laudabunt te. Sic benedicam te in vita mea: et
in nomine tuo levabo manus meas. Sicut
adipe et pinguedine repleatur anima mea: et la-
biis exultationis laudabit os meum. Si memor
fui tui super stratum meum in matutinis meditabor
in te: quia fuisti adiutor meus. Et in velamento
alarum tuarum exultabo adhesit anima mea post te:
me suscepit dextera tua. Ipsi vero in vanum quesie-
runt animam meam introibunt in inferiora terre: tra-
dentur in manus gladii partes vulpium erunt.
Rex vero letabitur in deo laudabuntur omnes qui iu-
rant in eo: quia obstructum est os loquentium
iniqua. Gloria patri. Sicut erat. ps. dd.

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

filii hominum mendaces filii hominum in stateris ut
decipiant ipsi de vanitate in idipsum Nolite sperare
in iniquitate : et rapinas nolite concupiscere divitie
si affluant nolite cor apponere Semel locutus
est deus duo hec audivi quia potestas dei est et
tibi domine misericordia quia tu reddes unicuique
Deus deus meus ad ps. [illegible] opera sua
te de luce vigilo Sitivit in te anima mea
quam multipliciter tibi caro mea In terra deser-
ta et invia et inaquosa sic in sancto apparui tibi
ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam Quoniam
melior est misericordia tua super vitas labia me-
a laudabunt te Sic benedicam te in vita mea et in
nomine tuo levabo manus meas Sicut adi-
pe et pinguedine repleatur anima mea et la-
biis exultationis laudabit os meum Si memor fu-
i tui super stratum meum in matutinis medita-
bor in te quia fuisti adiutor meus Et in velamento
alarum tuarum exultabo adhesit anima mea post te
me suscepit dextera tua Ipsi vero in vanum quesie-
runt animam meam introibunt in inferiora terre
tradentur in manus gladii partes vulpium erunt
Rex vero letabitur in deo laudabuntur omnes qui
iurant in eo quia obstructum est os loquen-
tium iniqua Gloria patri Sicut erat ps. dd

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet
Wrocławski

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet
Wrocławski

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet
Wrocławski

ACTUS SOLEMNIOR SACER

de

NATALITIO MESSIÆ ADVENTU

exhibitus

à

Studiosa Juventute

GYMNASII GORLICENSIS

Ao CIƆIƆC LXXIIX

d. 31. Januarii.

Quem Deus non aliu[m] nisi Jesum

[illegible]

Jesu Christe [illegible] Nomine;

[illegible] extollerentur [illegible]

[illegible]

[illegible]

Sed [illegible] est tenerrimus

[illegible]

[illegible] auditus [illegible]

[illegible] censura [illegible]

sermo justam excedat [illegible]

[illegible] auditu[m] [illegible] brevitas.

Brevitas ut sermone [illegible]

[illegible] auditor [illegible]

Brevitas [illegible] auribus.

Prolixitudo nocet.

[illegible]

nocet auditoris.

[illegible]

[illegible] nocet delectando:

auditoris nocet delassando.

Debilitat [illegible]

Delassat aurem.

[illegible]

[illegible] vestra [illegible]

[illegible] telam

telam ante [illegible]:

[illegible]

[illegible] texenda ipsa die crastini:

Si Deus voluerit:

Si [illegible] simus.

Vos Musarum Patroni,

Vos Fautores,

Vos Amici:

Qui voluerit vocati confluxistis:

[illegible] congedistis:

[illegible]

[illegible] hodie, dum ILICET.

...ra sublimia castra scandi
...venit oratum [illegible]
...ncet hos [illegible]
...itre stygiae, dubitare [illegible]
...lci, sancto [illegible]
...nquis [illegible] favete [illegible],
...[illegible] aliquid oratibus obstat,
...en tuis [illegible] culpam.
...vehe, mihi, dulcissime JESU,
...bar hedem tibi tempora circum
...r lauris, queis Orbe potentum
...q Tuam, vultumq coronat.
...capiam magna [illegible]
...nti natura benigna [illegible]
...ea, coelum [illegible] dispertae.
...ram ex merito celebrare valebam
...muneri: Cui tanta [illegible].
...ram fuerit [illegible]
...patentis [illegible] infesta [illegible]
...civis [illegible] dabetis
...quamquam [illegible] ab [illegible]
... figurae [illegible] fuderit,
... penitus [illegible]
...nem [illegible], ut [illegible]
... longe tamen arte [illegible]
... quam rudis indigestaq moles,
...nati, [illegible] [illegible]
... sancta docent Oracula Vatum,
...uere fidem. [illegible] saepius ipsi
...n felix, qua [illegible] orbi
...e natus [illegible] salutem,
... homines [illegible] priores;
...ta audere [illegible]
...or [illegible]
...r humanum, [illegible] fateare
...n [illegible] pluribus [illegible]
...at multi [illegible]
...cis [illegible]
...icens [illegible]
...tiq [illegible] magine; [illegible]

...ide vegetat. Vos [illegible] corone
...rer nulla praemia fulsit
...runt [illegible] quidem
...venerabile nomen Jesu
...a rerum genetrix et [illegible]
...gentur nomine Christi
...an totidem per secla [illegible]
...[illegible] gesta [illegible]
...[illegible] tempore certo.
...itur, nedum contingeret, quam par
...cum jam manifesta [illegible]
...et Jesu; cunctis regio totis
...crescerit in pectore [illegible]
...quod sit ad [illegible] lingua
...equitur divinus et ipse capessit
...nomen Jesu acquirit in aula
...i, summo imperante Jehova
...puer alter ab aethere praeses
...o nobis natus datus
...jussu omnipotentis [illegible]
...nni qui [illegible]
...[illegible] dedit nomen [illegible]
...lo. Nunquam [illegible]
...mper [illegible]
...n sit fidei [illegible]
...nomen; sic et [illegible]
...priscum, mandante Jehova
...dentis [illegible]
...cis divinum nomen [illegible]
...pum, et [illegible]
...recte [illegible]
...o nomen [illegible]
...nat [illegible]
...nomen [illegible]
...ti splendentia [illegible]
...[illegible] Jesu [illegible]
...et [illegible] commemorare [illegible]
...[illegible] nec languida [illegible]
...[illegible] calamus nec et exprimet ullus
...um [illegible] nomen Jesu

Ah felix, felix, quisquis sublimia coeli
Exemplo Christi scandit et alta petit!
Is simul indivisa colet pallatia coeli
Nam pudet a membris dissociasse caput!
Quod superest: vobis grates de pectore solvo,
Conscripti Patres, Lumina clara fori:
Et vobis reliquis, Claria Permessidos unda
Qui tincti colitis suspicitisque Scholam.
Quod patulas aures facturis verba dedistis,
Hausistis voces mente lubente pias.
Vos colimus, vos suspicimus, sequimurque volentes.
Et pia pro vestra vota salute damus
Vivite felices Pylii trisecula ævi;
Sit Morbona procul, tu Libitina vale!

Johannes Henricus Oderus
Sora-Lusatus

ORATIO PENTECOSTALIS

de

[illegible]

SPIRITUS S.

[illegible]

[illegible]

...us S. esse effecta? Nonne dixi: Ventum terrae nascentia fove-
...re, pariterque et SPIRITUM S. fovere atque ad salutem nos
...? Nonne dixi: Ventum navigantes ducere ad portum, pariterque
...ITUM S. Ecclesiam naviculam suam docendo veritatem recte,
...cursum provehere, nosque tandem ad portum securitatis, hoc est,
... aeternam inter medios persecutionum fluctus deducere? Quis
... Commilitones, clara voce, ut exaudiri undique possit, necdum jam
...amaret? O illustrissimum SPIRITUS S. Emblema! O cel-
...um SPIRITUS S. Symbolum! Hac certe lacti, ovum ovo
... similius, quam SPIRITUS S. quoad certa Comparati-
...bra similis est ventus. Vos, vos itaque, Symmachi sua-
... SPIRITUM S. animarum nostrarum gaudium, certissimum
...ostri tripudium, lucentissimum solatium, summam captivorum
..., clarissimum ignorantium lumen, calidissimum frigidorum
...m ignem, bonorum omnium fontem, ... veneramini,
...netuite! Imprimis autem cavete, ne, quod apud S.
...est, tristitia ulla afficiatis indesinens hoc omnis boni
... Nostis enim omnes, nostis singuli per SPIRITUM
...obsignatos esse in diem Redemptionis.

Dixi

Carl Lorentz

Te, Rex Augustissime, coelum inter tot sacrilegorum hominum

tot

[illegible] tot Catilinarias conjurationes inter [illegible] insidias conser-

[illegible] quibus tot parricidalium conjurationum [illegible]

[illegible] Regia Tua Domus cum [illegible]

[illegible] Augusti [illegible] in terris feliciter [illegible] Consilii

[illegible] sanctissime respondens.

[illegible]

Bartholomaeus Scultetus

Gorl.

[illegible]

Durchlauchtigster Großmächtigster

König und Herr,

Demnach [illegible] Euere Königliche Majestät [illegible] so [illegible] Tag [illegible] Nacht [illegible] hohen [illegible] Nachrichtung [illegible] nicht allein [illegible] [illegible] Königreich [illegible] der [illegible] Ende [illegible] Zeitung [illegible] erschollen, als können

319

[illegible] Bestellungen [illegible]
[illegible] vorstellen [illegible] Bestellung [illegible]
[illegible] zu [illegible]
[illegible] Majestät [illegible] Erhaltung [illegible]
[illegible] Majestät [illegible]
[illegible] halten [illegible]
[illegible] abgesondert [illegible]

[illegible]

[illegible] Serenissime [illegible]

[illegible] Daniae [illegible]
auspicato [illegible]
[illegible] supplicationibus [illegible]
[illegible] fortuna [illegible]
[illegible] belli hujus [illegible] ex
[illegible] exoptavimus, ut post difficillimorum

SLUB Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski

SLUB
Wir führen Wissen.
GÖRLITZER SAMMLUNGEN
OBERLAUSITZISCHE BIBLIOTHEK
Uniwersytet Wrocławski